

Rapport om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan, 2010

Beslut om fastställande av rapport om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan, 2010

Beslut

Livsmedelsverket beslutar att fastställa rapport om kontrollen i livsmedelskedjan 2010, enligt bilaga.

Bakgrund och skäl för beslutet

Enligt artikel 44 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd, ska varje medlemsstat i Europeiska Unionen överlämna en årlig rapport till Kommissionen. Enligt 7 § förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket skall en sådan rapport utarbetas av Livsmedelsverket efter samråd med Jordbruksverket.

Livsmedelsverket fastställer här rapporten för kontrollen i livsmedelskedjan, 2010. Rapporten är framtagen i samarbete med Jordbruksverket, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, länsstyrelser, Generalläkaren och Sveriges Kommuner och Landsting. Swedac och Tullverket har bidragit med material från sina verksamheter. Livsmedelsverket har samordnat arbetet.

Rapporten omfattar de kontrollområden som ingår i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan. Dessa är kontroll av livsmedel, foder och animaliska biprodukter, djurhälsa, veterinärmedicinska preparat, djurskydd och växtskydd.

Beslutet har fattats efter samråd med generaldirektören för Jordbruksverket samt generaldirektören för Statens Veterinärmedicinska Anstalt.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Inger Andersson.

Inger Andersson

Postadress

Postal address

Box 622
SE-751 26 UPPSALA
SWEDEN

Besöksadress

Office address

Hannesplanaden 5
UPPSALA

Telefon

Telephone

Nat 018-17 55 00
Int +46 18 17 55 00

Telefax

Nat 018-10 58 48
Int +46 18 10 58 48

E-post

livsmedelsverket@slv.se

Webbplats

www.slv.se

Postgiro

156 20-8

2011-06-23

Dnr 1475/2011
Saknr 60***Bilaga***

Rapport om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan, 2010

För kännedom

Karin Führ-Lindqvist, Regeringskansliet, Landsbygdsdepartementet

Harald Svensson, Tony Nilsson, Malin Engdahl, Jordbruksverket

Marianne Elvander, Statens Veterinärmedicinska Anstalt

Anders Norling, Länsstyrelsen i Jämtlands län

Greta Wilhelmsson Alexis, Länsstyrelsen i Norrbottens län

Henrik Ericsson, Länsstyrelsen i Uppsala län

Nils Alesund, Sveriges Kommuner och Landsting

Annika Boström, Tullverket

Karin Granath, Lena Bäck, Generalläkaren

Adia Groza, Swedac

Innehållsförteckning

Definitioner och begrepp.....	9
Definitioner	9
Begrepp	13
1. Inledning.....	14
1.1 Bakgrund	14
1.2 Medverkande i att utforma rapporten.....	14
1.3 Rapporteringen utvecklas	14
1.4 Regelförenklingsarbete.....	15
1.5 Offentlig utredning om revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter ..	15
1.6 EU:s revision av offentlig kontroll i livsmedelskedjan	16
1.7 Rapportens struktur och innehåll.....	16
1.8 Underlag till rapporten	17
2. Samlad bedömning	18
2.1 Gemensamma aktiviteter enligt kontrollplanen	18
2.2 Preliminär bedömning från FVO:s General Audit	19
3. Förändringar av den fleråriga nationella kontrollplanen.....	20
4. Kontroll i livsmedelskedjan	21
4.1 Inledning.....	21
4.2 Kontroll av livsmedel	21
4.2.1 Sammanfattning	21
4.2.1.1 Generell bedömning	21
4.2.1.2 Nyckeldata om kontrollen	22
4.2.1.3 Analys av bristande efterlevnad	23
4.2.1.4 Beslut om åtgärder mot företag.....	23
4.2.1.5 Revision av kontrollen	24
4.2.1.6 Resurser för kontrollen.....	25
4.2.1.7 Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll	25
4.2.1.8 Åtgärder vidtagna för att förbättra företagets efterlevnad.....	26
4.2.2 Livsmedel och livsmedelshygien	26
4.2.2.1 Kontrollens omfattning och resultat	27
4.2.2.2 Måluppfyllelse.....	32
4.2.2.3 Efterlevnaden hos företag.....	35
4.2.2.4 Antal och typ av bristande efterlevnad.....	35
4.2.2.5 Beslut om åtgärder mot företag.....	36
4.2.2.6 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna	36
4.2.3 Kontroll av dricksvatten	45
4.2.3.1 Kontrollens omfattning	45
4.2.3.2 Antal och typ av bristande efterlevnad.....	45
4.2.3.3 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna	46
4.2.3.4 Nationell samordning dricksvatten.....	46
4.2.4 Importkontroll från tredje land	48
4.2.4.1 Definitioner och begrepp.....	48

4.2.4.2	Kontrollens omfattning och resultat.....	48
4.2.4.3	Antal och typ av bristande efterlevnad.....	49
4.2.4.4	Beslut om åtgärder mot företag och produkter	49
4.2.4.5	Åtgärder hos kontrollmyndigheterna	49
4.2.5	Kontrollprogram för livsmedel	50
4.2.5.1	Restsubstanser	50
4.2.5.2	Dioxiner/furaner och dioxinlika PCBer	52
4.2.5.3	Polycykliska aromatiska kolväten (PAH)	54
4.2.5.4	Bekämpningsmedel i vegetabilier	56
4.2.5.5	Nitrat i vissa vegetabilier	58
4.2.5.6	Mykotoxiner i vegetabilier.....	58
4.2.5.7	Tungmetaller i vegetabilier	59
4.2.5.8	Salmonella.....	59
4.2.5.9	Cesium	61
4.2.5.10	Kontroll av tvåskaliga blötdjur.....	63
4.2.6	Övriga områden för kontroll	64
4.2.6.1	Bestrålning	64
4.2.6.2	GMO	65
4.2.6.3	Livsmedel för särskilda näringsändamål.....	65
4.2.6.4	Material avsedda att komma i kontakt med livsmedel.....	66
4.2.6.5	Nordisk tillsynskonferens.....	66
4.2.6.6	Allergenmärkning – kan innehålla spår av.....	66
4.2.6.7	Hantverksmässig tillverkning av ost	67
4.2.6.8	Listeria monocytogenes i kyld ätferdig mat.....	67
4.2.6.9	Projekt om kosttillskott	68
4.2.6.10	Efterbesiktning vid slakterier	68
4.2.6.11	Granskning av märkning.....	68
4.2.6.12	Livsmedelstillsatser.....	69
4.2.6.13	Kontroll av ekologiska livsmedel.....	69
4.3	Kontroll av foder	69
4.3.1	Sammanfattning	69
4.3.1.1	Generell bedömning	69
4.3.1.2	Nyckeldata om kontrollen	69
4.3.1.3	Analys av bristande efterlevnad	70
4.3.1.4	Beslut om åtgärder mot företag.....	70
4.3.1.5	Revisionsystem.....	70
4.3.1.6	Resurser för kontrollen.....	70
4.3.1.7	Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll	70
4.3.1.8	Åtgärder vidtagna för att förbättra företagets efterlevnad.....	71
4.3.2	Foder och foderhygien	71
4.3.2.1	Kontrollens omfattning och resultat.....	71
4.3.2.2	Måluppfyllelse.....	76
4.3.2.3	Ej planerad kontroll.....	79
4.3.2.4	Efterlevnaden hos företag	79

4.3.2.5	Antal och typ av bristande efterlevnad.....	80
4.3.2.6	Beslut om åtgärder mot företagaren	83
4.3.2.7	Åtgärder hos kontrollmyndigheterna	84
4.4	Kontroll av animaliska biprodukter.....	85
4.4.1	Sammanfattning	85
4.4.1.1	Generell bedömning	85
4.4.1.2	Nyckeldata om kontrollen	85
4.4.1.3	Analys av bristande efterlevnad	85
4.4.1.4	Beslut om åtgärder mot företag	85
4.4.1.5	Revisionsystem	86
4.4.1.6	Resurser för kontrollen.....	86
4.4.1.7	Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll	86
4.4.1.8	Åtgärder vidtagna för att förbättra företagets efterlevnad.....	86
4.4.2	Kontrollens omfattning och resultat	86
4.4.3	Måluppfyllelse.....	88
4.4.4	Ej planerad kontroll.....	89
4.4.5	Efterlevnaden hos företag.....	89
4.4.6	Antal och typ av bristande efterlevnad (se definition av bristande efterlevnad i rapporten från 2010 års kontroll)	89
4.4.7	Beslut om åtgärder mot företagaren	90
4.4.8	Åtgärder hos kontrollmyndigheterna.....	90
4.5	Kontroll av djurhälsa.....	90
4.5.1	Sammanfattning	90
4.5.1.1	Generell bedömning	90
4.5.1.2	Nyckeldata om kontrollen	90
4.5.1.3	Analys av bristande efterlevnad	91
4.5.1.4	Beslut om åtgärder mot företag	91
4.5.1.5	Revisionsystem	91
4.5.1.6	Resurser för kontrollen.....	91
4.5.1.7	Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll	91
4.5.1.8	Åtgärder vidtagna för att förbättra företagets efterlevnad.....	91
4.5.2	Obligatoriska kontroller - djurhälsa	92
4.5.2.1	Kontrollens omfattning	92
4.5.2.2	Måluppfyllelse.....	92
4.5.2.3	Åtgärder hos kontrollmyndigheter	93
4.5.3	Kontroll av seminverksamheten.....	93
4.5.3.1	Kontrollens omfattning och måluppfyllelse.....	93
4.5.3.2	Antal och typ av bristande efterlevnad.....	94
4.5.4	Detaljreglerad EU-övervakning och undersökning.....	94
4.5.5	Registrering och märkning av djur.....	94
4.5.5.1	Kontrollens omfattning och resurser	94
4.5.5.2	Måluppfyllelse.....	94
4.5.5.3	Antal och typ av bristande efterlevnad.....	95
4.5.5.4	Beslut om åtgärder mot företag.....	95

4.5.5.5	Åtgärder hos kontrollmyndigheterna	96
4.5.6	Importkontroll från tredje land.....	96
4.5.6.1	Kontrollens omfattning	96
4.5.6.2	Antal och typ av bristande efterlevnad.....	96
4.5.6.3	Beslut om åtgärder	96
4.5.6.4	Åtgärder hos kontrollmyndigheten	96
4.6	Kontroll av hantering av veterinärmedicinska preparat.....	97
4.6.1	Sammanfattning	97
4.6.1.1	Generell bedömning	97
4.6.1.2	Nyckeldata om kontrollen.....	97
4.6.1.3	Analys av bristande efterlevnad	97
4.6.1.4	Beslut om åtgärder mot företag.....	97
4.6.1.5	Revisionssystem.....	98
4.6.1.6	Resurser för kontrollen.....	98
4.6.1.7	Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll	98
4.6.1.8	Åtgärder vidtagna för att förbättra företagets efterlevnad.....	98
4.6.2	Definitioner och begrepp	98
4.6.3	Kontrollens omfattning och resurser.....	99
4.6.4	Måluppfyllelse.....	100
4.6.5	Ej planerad kontroll.....	101
4.6.6	Efterlevnaden hos företag	101
4.6.7	Antal och typ av bristande efterlevnad.....	101
4.6.8	Beslut om åtgärder mot företagaren.....	102
4.6.9	Åtgärder hos kontrollmyndigheterna	102
4.7	Kontroll av djurskydd	102
4.7.1	Sammanfattning	102
4.7.1.1	Generell bedömning	102
4.7.1.2	Nyckeldata om kontrollen.....	103
4.7.1.3	Analys av bristande efterlevnad	103
4.7.1.4	Beslut om åtgärder mot företag.....	103
4.7.1.5	Revisionssystem.....	103
4.7.1.6	Resurser för kontrollen.....	103
4.7.1.7	Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll	104
4.7.1.8	Åtgärder vidtagna för att förbättra företagets efterlevnad.....	104
4.7.2	Kontrollens omfattning och resultat.....	104
4.7.3	Kontrollobjekt och kontrollresurser	105
4.7.4	Måluppfyllelse.....	105
4.7.5	Ej normal kontrollverksamhet.....	105
4.7.6	Efterlevnaden hos djurhållare	105
4.7.7	Beslut om åtgärder mot företagaren.....	105
4.7.8	Åtgärder hos kontrollmyndigheterna	106
4.7.9	Djurskyddskontroll vid slakterier.....	106
4.7.9.1	Kontrollens omfattning	106
4.7.9.2	Måluppfyllelse.....	107

4.7.9.3 Efterlevnad hos företag och beslut om åtgärder	107
4.8 Kontroll av växtskydd (fytosanitära området).....	107
4.8.1 Sammanfattning	107
4.8.2 Kontroll av växtskadegörare - generellt	108
4.8.2.1 Definitioner och begrepp - generellt	108
4.8.3 Importkontrollens omfattning	109
4.8.3.1 Efterlevnaden hos företag och produkter	110
4.8.3.2 Beslut om åtgärder mot företagaren	110
4.8.3.3 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna	110
4.8.4 Kontroll av företag som producerar eller saluför växter som ska vara försedda med växtpass	111
4.8.4.1 Definitioner och begrepp.....	111
4.8.4.2 Kontrollens omfattning	111
4.8.4.3 Måluppfyllelse.....	111
4.8.4.4 Efterlevnaden hos företag och produkter	112
4.8.4.5 Beslut om åtgärder mot företagaren	112
4.8.5 Kontroll av företag som getts tillstånd att märka sågade trävaror och träemballage (sågverk värmebehandlingsföretag och tillverkare av träemballage).....	112
4.8.5.1 Definitioner och begrepp.....	112
4.8.5.2 Kontrollens omfattning	113
4.8.5.3 Måluppfyllelse.....	113
4.8.5.4 Efterlevnaden hos företag och produkter	113
4.8.5.5 Beslut om åtgärder mot företagaren	114
4.8.5.6 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna	114
4.8.6 Ej planerade kontroller	114
4.9 Kontroll av ekologisk produktion och ekologiska livsmedel som utförs av kontrollorgan (från eng. control bodies)	115
4.9.1 Förkortningar.....	115
4.9.2 Kontrollens omfattning	115
4.9.3 Måluppfyllnad för revisionen.....	115
4.9.4 Kontrollresultat.....	115
4.10 Generalläkaren	116
4.10.1. Kontrollens omfattning och resurser	116
4.10.2 Måluppfyllelse.....	117
4.10.3 Efterlevnaden hos företag.....	118
4.10.4 Beslut om åtgärder mot företagen	118
4.10.5 Åtgärder hos kontrollmyndigheten.....	119
4.11 Tullverket	119
4.11.1 Privatinförsel	119
4.11.2 Det kommersiella flödet	120
5. Revisioner.....	121
5.1 Inledning.....	121
5.2 Livsmedelskontrollen	121

5.2.1 Livsmedelsverket	121
5.2.1.1 Internrevision vid Tillsynsavdelningen.....	121
5.2.2 Kommunrevisioner.....	122
5.2.3 Normerande kontroller	124
5.2.3.1 Normerande kontroll inom sakområdena kött, fisk och mjölk	125
5.2.3.2 Normerande kontroller utförda inom dricksvattenområdet och området naturligt mineralvatten	125
5.2.4 Revision av länsstyrelsernas revision av kommunernas livsmedelskontroll	1256
5.3 Jordbruksverket	127
5.3.1 Internrevisionsenheten på Jordbruksverket.....	127
5.4 Revision av kontrollorgan	132
5.5 Statens Veterinärmedicinska Anstalt	132
5.5.2 Interna revisioner	132
6. Nationella referenslaboratorier.....	133
6.1 Gemensamma NRL-funktioner: Livsmedelsverket - Statens Veterinärmedicinska Anstalt.....	133
6.2 Livsmedelsverkets NRL-funktioner.....	135
6.3 Statens Veterinärmedicinska Anstalts NRL-funktioner.....	139
7. Beredningsplaner	143
Bilaga 1	144

Definitioner och begrepp

Definitioner är ordagrant överförda från aktuella angivna förordningar. Till vissa av definitionerna, där behov ansetts nödvändigt, ges en kommentar.

Begrepp är en tolkning av begreppets innebörd. Definition av begreppet saknas i lagstiftningen.

Den fytosanitära verksamheten är beroende av en del av de nedanstående termerna, varvid utgångspunkten är direktiv 2000/29/EG om skyddsåtgärder mot spridning och införsel av skadegörare på växter. Definitionerna i detta direktiv överrensstämmer inte helt med nedanstående definitioner.

Definitioner

Behörig myndighet: (artikel 2.4 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Den centrala myndigheten i en medlemsstat som har behörighet att genomföra offentlig kontroll eller varje annan myndighet som tilldelats sådan behörighet. Hit ska även i tillämpliga fall räknas motsvarande myndighet i tredje land.

Kommentar:

I den svenska lagstiftningen använder man ofta begreppet ”kontrollmyndighet”.

Bristande efterlevnad: (artikel 2.10 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Bristande efterlevnad av foder- eller livsmedelslagstiftningen och av bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd.

Dokumentkontroll: (artikel 2.17 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Undersökning av handelsdokument och i tillämpliga fall de med sändningen åtföljande dokument som krävs enligt foder- och livsmedelslagstiftningen.

Flerårig nationell kontrollplan: (artikel 41 i förordning (EG) nr 882/2004).

Samlad flerårig nationell kontrollplan som varje medlemsstat ska utforma, för att säkerställa att artikel 17.2 i förordning (EG) nr 178/2002, bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd, och artikel 45 i förordning (EG) nr 882/2004 genomförs effektivt.

Kommentar:

Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan, kallas också för kontrollplanen.

Foderföretag: (artikel 3.5 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Varje privat eller offentligt företag som med eller utan vinstsyfte bedriver någon av de verksamheter som hänger samman med produktion, framställning, bearbetning, lagring, transport eller distribution av foder, samt alla producenter som producerar eller lagrar foder för utfodring av djur på sin egen jordbruksanläggning.

Foderföretagare: (artikel 3.6 i förordning (EG) nr. 882/2004).

De fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls i det foderföretag de driver.

Fysisk kontroll: (artikel 2.19 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Undersökning av foder eller livsmedel, eventuellt även kontroll av transportmedlet, förpackningen, märkningen och temperaturen samt provtagning för analys och laborietest och varje annan kontroll som krävs för att kontrollera att foder eller livsmedelslagstiftningen efterlevs.

Kommentar:

Den fysiska inspektionen är inte definierad i direktivet 2000/29/EG men behandlas t.ex. i artiklarna 6 och 13a.

Identitetskontroll: (artikel 2.18 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Okulärbesiktning för att kontrollera att de intyg eller andra dokument som åtföljer sändningen överensstämmer med sändningens märkning och innehåll.

Inspektion: (artikel 2.7 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Undersökning av varje aspekt av foder, livsmedel, djurhälsa och djurskydd för att kontrollera efterlevnaden av de rättsliga kraven i foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna avseende djurhälsa och djurskydd.

Kartläggning: (artikel 2.8 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Planerad undersökning som görs för att få en överblick av hur foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd efterlevs.

Kontroll: (artikel 2.2 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Kontroll av om specificerade krav har uppfyllts, genom undersökning och bedömning av sakligt underlag.

Kontrollorgan: (artikel 2.5 i förordning (EG) nr. 882/2004).

En oberoende tredje part till vilken den behöriga myndigheten har delegerat vissa kontrolluppgifter.

Kontrollplan: (artikel 2.20 i förordning (EG) nr. 882/2004).

En av den behöriga myndigheten upprättad beskrivning med allmän information om hur dess offentliga kontrollsystem är uppbyggt och organiserat.

Livsmedelsföretag: (artikel 3.2 i förordning (EG) nr. 178/2002) .

Varje privat eller offentligt företag som med eller utan vinstsyfte bedriver någon av de verksamheter som hänger samman med alla stadier i produktions-, bearbetnings-, och distributionskedjan av livsmedel.

Livsmedelsföretagare: (artikel 3.3 i förordning (EG) nr. 178/2002) .

De fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls i de livsmedelsföretag de bedriver.

Offentlig kontroll: (artikel 2.1 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Varje form av kontroll som utförs av den behöriga myndigheten eller av gemenskapen i syfte att kontrollera efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen, samt bestämmelser om djurs hälsa och om djurskydd.

Primärproduktion: (artikel 3.17 i förordning (EG) nr. 178/2002).

Produktion, uppfödning eller odling av primärprodukter inklusive skörd, mjölkning och produktion av livsmedelsproducerande djur före slakt. Jakt, fiske och insamling av vilda produkter omfattas också.

Provtagning för analys: (artikel 2.11 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Insamling av prov från foder eller livsmedel eller något annat ämne (inbegripet från miljön) som är relevant för produktion, bearbetning och distribution av foder eller livsmedel eller djurhälsa för att genom analys kontrollera efterlevnaden av foder- eller livsmedelslagstiftningen och bestämmelser om djurhälsa.

Revision: (artikel 2.6 i förordning (EG) nr. 882/2004).

En systematisk och oberoende undersökning för att avgöra om verksamheter och resultat från dessa överensstämmer med planerade åtgärder och om åtgärderna har genomförts på ett effektivt sätt och är lämpliga för att nå målen.

Kommentar:

Revision kan användas antingen vid kontroll av myndigheter enligt artikel 4.6 i förordning (EG) nr. 882/2004 eller som kontrollmetod vid kontroll av livsmedels- eller foderföretagare enligt artikel 10 i denna förordning. Det framgår av sammanhanget vilken betydelse av revision som avses.

Risikanalyt: (artikel 3.10 i förordning (EG) nr. 178/2002).

Förfarande som består av tre sammanhängande delar, nämligen riskbedömning, riskhantering och riskkommunikation.

Risikommunikation: (artikel 3.13 i förordning (EG) 178/2002).

Interaktivt utbyte under hela riskanalysförfarandet av information och synpunkter om faror och risker, riskrelaterade faktorer och riskuppfattning mellan riskvärderare, riskhanterare, konsumenter, foder- och livsmedelsföretag, universitet och andra berörda parter, inbegripet redogörelse för resultaten av riskbedömningen och grundvalen för riskhanteringsbeslut.

Slutkonsument: (artikel 3.18 i förordning (EG) nr. 178/2002).

Den slutliga konsumenten av ett livsmedel som inte kommer att använda livsmedlet som en del i ett livsmedelsföretags verksamhet.

Kommentar:

Konsument används vanligen som benämning i stället för slutkonsument.

Säkra livsmedel: (artikel 14 i förordning (EG) nr. 178/2002).

Livsmedel ska anses som icke säkra om de anses vara

- a) skadliga för hälsan (omedelbara, kortsiktiga, långsiktiga effekter på hälsan) och/eller
- b) otjänliga som människoföda (genom förorening, förruttelse, försämring eller nedbrytning).

Begrepp

Avvikelse:

En avvikelse från lagstiftningen, d.v.s. en av kontrollmyndighet skriftligt dokumenterad bedömning av att kraven i lagstiftningen inte uppfylls.

Kommun:

Genom bildande av gemensamma nämnder och/eller gemensamma förvaltningar samt flytt av nämnders uppgifter till kommunalförbund används benämningen ”kommun” på följande sätt:

Kommun används som benämning av kontrollmyndighet på lokal nivå.

Kommunens uppgifter i den offentliga kontrollen ska fullgöras av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Redlighet:

Med redlighet menas att konsumenten inte blir vilseledd. Redlighet omfattar alla förfaranden från oavsiktligt misstag till medvetna bedrägerier inom alla moment av hanteringen.

Tillsyn:

De tidigare använda begreppen tillsyn och tillsynsmyndighet används inte i de nya EG-förordningarna. För definitioner från EG-förordningar, se avsnittet ”Definitioner”. I begreppet tillsyn ingår dels de granskande åtgärder som genomförs med stöd av lag och myndighetens möjligheter att besluta om någon form av ingripande, dels andra verksamheter, såsom rådgivning, information och att underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter (livsmedelslagen). Motsvarande skyldigheter gäller även enligt förvaltningslagens princip om serviceskyldighet m.m.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Detta är Sveriges rapport om kontrollen i livsmedelskedjan, 2010. Rapporten omfattar de kontrollområden som ingår i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan, (benämns ofta endast som kontrollplanen eller planen i denna rapport)¹. Områdena är kontroll av livsmedel, foder och animaliska biprodukter, djurhälsa och kontroll av hanteringen av veterinärmedicinska preparat, djurskydd och växtskydd. Rapporten utgör det underlag som krävs enligt artikel 44 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd. I rapporten har hänsyn tagits till Kommissionens beslut 2008/654/EG, om en vägledning för att bistå medlemsstaterna i utarbetandet av den årliga rapport om den samlade fleråriga nationella kontrollplanen som föreskrivs i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004.

1.2 Medverkande i att utforma rapporten

Rapporten har utarbetats av Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, Generalläkaren, länsstyrelser och Sveriges Kommuner och Landsting, i samarbete. Det är samma organisationer som tillsammans utarbetar kontrollplanen. Tullverket och Swedac har bidragit med material från sina verksamheter. Livsmedelsverket har samordnat arbetet.

1.3 Rapporteringen utvecklas

Denna rapport bygger på hittills efterfrågade kontrolldata och utförda analyser. Vissa delar av rapporteringen har eller fortsätter att utvecklas. Det innebär bl.a. de system som finns för kommunala nämnder och länsstyrelser för rapportering till de centrala myndigheterna. Ett stort sådant arbete, är IT-stöd för kontrollverksamheten vid Livsmedelsverket, när det gäller livsmedelskontrollen och kontrollen av dricksvatten.

---

¹

http://www.slv.se/upload/dokument/rapporter/livsmedelskontroll/Sveriges_flerariga_kontrollplan_2010_2013.pdf Sida

För länsstyrelsernas och kommunernas rapportering av genomförda kontroller 2010 använde Jordbruksverket webbenkät. För att registrera resultat av djurskyddskontrollen använder länsstyrelserna ett IT-system som förvaltas av Jordbruksverket. Vissa uppgifter om kontrollen hämtas där av Jordbruksverket.

1.4 Regelförenklingsarbete

Många centrala myndigheter, däribland Livsmedelsverket och Jordbruksverket, fick i uppdrag av regeringen att komma med förslag som ska minska företagens administrativa börda med minst 25% till 2010. Det handlar både om regler och tillämpning av dessa, att utveckla myndigheternas service till företagen, samt att öka samarbetet mellan olika myndigheter. Beräkningar visar att företagens administrativa kostnader inom livsmedelsområdet uppgår till 8,4 miljarder kronor årligen. Livsmedelsverkets arbete har lett till att de uppskattade administrativa kostnaderna för företag minskat med drygt tre miljarder kronor årligen, dvs. ca 37 % sedan 2008.

Inom Jordbruksverkets område har den administrativa bördan för företagen minskat med 36,4 miljoner kronor netto mellan 2006 och 2010, vilket motsvarar en minskning på drygt 10 %. De största minskningarna har skett inom djurområdet, där ett antal förenklingsåtgärder rörande märkning och journalföring genomförts. Inom Landsbyggsdepartementets ansvarsområden är målet numera att de administrativa kostnaderna ska minska med 50 procent till och med utgången av 2014. Minskningen ska uppgå till minst 25 procent för varje lagstiftningsområde. Jordbruksverkets tolkning är att verkets ansvarsområde utgör ett lagstiftningsområde. I sin rapport till regeringen i april 2011 konstaterar Jordbruksverket att tillämpningen av EUs jordbrukspolitik måste bli enklare. Detta är nödvändigt om regeringens mål om att minska den administrativa bördan för företagarna ska kunna uppnås.

Arbetet med att förenkla för företagen ska fortsätta under perioden 2011-2014. Resultatet av regelförenklingsarbetet redovisas inte separat i denna rapport utan ingår under det kontrollområde som berörs.

1.5 Offentlig utredning om revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter

För att säkerställa kvaliteten i den offentliga kontrollen av livsmedel, foder, djurskydd och djurhälsa finns krav på att kontrollmyndigheterna ska

revideras. Hur en sådan revision ska utformas behövde utredas. En offentlig utredning tillsattes därför under 2010 för att föreslå organisation, ansvarsfördelning och arbetsformer för en löpande verksamhetsrevision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter. Syftet med utredningen var att ta fram förslag till en effektiv och ändamålsenlig revisionsprocess och revisionsorganisation som tillgodoser verksamheternas behov och uppfyller revisionskraven i unionens lagstiftning och vägledningar. Utredaren skulle bl. a. lämna förslag till organisation och ansvarsfördelning för revisionsverksamheten och lämna de förslag till författningsändringar som förslagen leder till. Uppdraget redovisades i mars 2011 (SOU 2011:23) och har därefter skickats på remiss.

1.6 EU:s revision av offentlig kontroll i livsmedelskedjan

Sveriges offentliga kontroll i livsmedelskedjan har under hela 2010 reviderats av EU-kommissionens kontor för livsmedels- och veterinära frågor (FVO). Revisionen omfattade dels hur det övergripande systemet fungerar, dels tio olika kontrollområden. Processen kallas General Audit och det är första gången en så omfattande revision har gjorts i Sverige. Syftet är att se hur den offentliga kontrollen uppfyller kraven i EU:s lagstiftning och att kontrollen sker i enlighet med Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan. Översynen avslutas under 2011.

De åtgärder som de kontrollmyndigheterna vidtagit under 2010 eller planerar att vidta presenteras inte specificerat i denna rapport.

1.7 Rapportens struktur och innehåll

I denna rapport sammanfattas resultat från olika kontrollområden. Utförligare rapporter finns inom flertalet kontrollområden, men dessa biläggs inte denna rapport. Rapporten ersätter inte de rapporter som sänds till Kommissionen enligt specifika regler. Information om hur den offentliga kontrollen är organiserad och genomförs upprepas inte här om det redan är beskrivet i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan. För tillämplig nationell lagstiftning hänvisas till bilaga i kontrollplanen.

En samlad bedömning och en preliminär bedömning från FVO:s General Audit, ges i kapitel 2. I kapitel 3 beskrivs förändringar som gjorts i Sveriges fleråriga kontrollplan. I kapitel 4 presenteras resultatet av den offentliga livsmedelskontrollen (4.2), kontroll av foder (4.3), kontroll av animaliska biprodukter (4.4), kontroll av djurhälsa (4.5), kontroll av veterinärmedicinska preparat (4.6), kontroll av djurskydd (4.7) respektive

kontroll av växtskydd (fyto sanitära området) (4.8). Resultatet av revisioner, beskrivs i kapitel 5. Hur de nationella referenslaboratorierna (NRL) uppfyller förordningens krav redovisas i kapitel 6. Genomförda utbildningar och övningar inom beredskapsarbetet beskrivs i kapitel 7.

1.8 Underlag till rapporten

Livsmedelsverket är kontaktpunkt för kontrollplanen generellt och central behörig myndighet för kontrollområdet livsmedel. Livsmedelsverket har därför information om dessa delar av rapporten och som rapporterats in till verket. Vid Jordbruksverket finns information som inrapporterats om kontroll av foder och animaliska biprodukter, djurhälsa, djurskydd och växtskydd (fyto sanitära frågor). Vid Statens veterinärmedicinska anstalt och Livsmedelsverket, som är NRL för olika delar av kontrollen i livsmedelskedjan, finns information om NRL. Berörda organisationer har information om sina respektive delar av beredskapsarbetet.

2. Samlad bedömning

I Sveriges nationella kontrollplan finns dels gemensamma mål (avsnitt 2.2) och dels specifika mål (avsnitt 2.3). Kontrollen i livsmedelskedjan bedrivs med inriktning mot dessa mål.

De gemensamma målen är att:

- *Konsumenterna* har trygga livsmedel, förtroende för kontrollverksamheten och en god grund för val av produkt. Med trygga livsmedel menas säkra livsmedel och att konsumenterna inte blir lurade.
- *Intressenterna* har tilltro till kontrollen och upplever den som meningsfull. (Intressenter är de livsmedelsföretagare och foderföretagare som kan bli föremål för offentlig kontroll).
- *De samverkande kontrollmyndigheterna* har en optimal samverkan och förtroende för varandras sätt att ta ansvar för sin respektive del i livsmedelskedjan. Kontrollverksamheten är riskbaserad, rättssäker, effektiv och ändamålsenlig.

2.1 Gemensamma aktiviteter enligt kontrollplanen

Särskilda aktiviteter pågår för att specifikt bidra till de gemensamma målen. Dessa aktiviteter presenteras i planens kapitel 8. En samordningsfunktion finns för att samordna genomförandet av de gemensamma aktiviteterna i kontrollplanen. Funktionen har under 2010 haft fyra möten, där gemensamma frågor för kontrollen diskuterats. Funktionen har ansvaret för att uppdatera kontrollplanen, att förankra gemensamma aktiviteter, samt följa de aktiviteter som pågått. Funktionen förvaltar också vissa av produkterna från avslutade gemensamma aktiviteter. Samordningsfunktionen tar del av den samlade årliga rapporten, som en del i underlaget för förändringar i den nationella kontrollplanen. Samordningsfunktionen har under 2010 beslutat att kontrollplanen ska omarbetas 2011 och i det arbetet kommer eventuella förslag på fortsatta gemensamma aktiviteter att hanteras.

Aktiviteten med att samordna synen på lagstiftningen och dess tillämpning avslutades under 2008. En för Livsmedelsverket och Jordbruksverket gemensam mall för vägledning tog fram. Mallen har därefter använts av Livsmedelsverket och Jordbruksverket och under 2010 har ett arbete med att se över mallen inletts.

Arbetet med att gemensamt utveckla offentliga kontrollen av intressenter (företag) har efter att påbörjats 2008, fortsatt en del in på 2010. En mall för att göra en kontrollplan för ett kontrollområde eller en kontrollmyndighet har tagits fram. Mallen har använts av myndigheterna för att beskriva vissa kontrollområden bl. a. inför FVO:s revisioner.

Projektet har förutom mall för kontrollplan presenterat en lista över samtliga kontrollområden och en lista över områden med bristande eller ingen kontroll. Internethandel har bland andra områden identifierats som ett område med brister i kontrollen. Därför bjöd Livsmedelsverket och Jordbruksverket gemensamt in till en inspirationsdag med internethandel som tema, i januari 2010.

Ett arbete för utveckling av en gemensam syn på revisionssystem av kontrollverksamheten (enl. art. 4.6 i förordning (EG) nr 882/2004) slutfördes under året och förslag sammanställdes i en rapport. Rapporten innehåller förslag till gemensamma åtgärder och gemensamma mallar. Den offentliga utredningen om revision (avsnitt 1.5) har tagit del av rapporten.

Förutom de ovan beskrivna gemensamma aktiviteterna har FVO:s General Audit under 2010 aktualiserat gemensamma arbeten på flera områden. Det gäller särskilt animaliska biprodukter, kontroll av veterinärmedicinska preparat och gränskontroll.

2.2 Preliminär bedömning från FVO:s General Audit

Under 2010 har FVO genomfört General Audit med granskning av tio olika kontrollområden inom livsmedelskedjan. Resultaten visar att kontrollen i många avseenden fungerar tillfredsställande men en preliminär bedömning är att kontrollen skulle kunna vara mer samordnad mellan kontrollmyndigheterna, kompetensen hos kontrollanterna behöver förbättras, och att förbättringar behövs när det gäller att säkerställa att åtgärder/sanktioner vidtas vid bristande efterlevnad, samt förbättring av verifiering och revision av kontrollen.

3. Förändringar av den fleråriga nationella kontrollplanen

Detta kapitel behandlar de ändringar som införts vid senaste uppdateringen av Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan. Kontrollplanen ses över vid behov och åtminstone årligen med hänsyn till bl.a. följande: ny lagstiftning, förekomst av nya sjukdomar eller andra hälsorisker, omfattande förändringar av de behöriga myndigheternas uppbyggnad, ledning eller verksamhet, förändringar inom branscher, resultat från den offentliga kontrollen och från revision, samt resultat från FVO:s revisioner, inspektioner och uppföljningar.

En översyn av kontrollplanen genomfördes senast hösten 2010 och beslut om den uppdaterade planen togs i december 2010. Uppdateringen gjordes i samarbete mellan berörda organisationer; Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, Generalläkaren länsstyrelserna och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Information från Tullverket ingår också i planen. Planen har genom översynen anpassats enligt artikel 42.3 i förordning (EG) nr 882/2004. Förändringar av den fleråriga nationella kontrollplanen ska rapporteras enligt artikel 44.1.a) i förordningen. Nedan ges en sammanfattning av förändringarna.

I kapitel 3 i planen beskrivs de förändringar som sker vid årsskiftet 2010/2011 i och med att Jordbruksdepartementet blir Landsbyggsdepartementet. Länsstyrelserna kommer att tillhöra Socialdepartementet från 2011 och Livsmedelsverket arbetar i en ny organisation 2011. Generalläkaren blev under 2010 ny medlem i samordningsfunktionen (se 2.1) och beskrivningen av Generalläkaren i planen har utvecklats. Information har utvecklats om samordning mellan myndigheterna (4.2.6.1), lagstiftning för att vidta åtgärder (4.2.9), kompetensarbetet för livsmedelskontrollen (4.2.7), förfarande för godkännande och registrering av livsmedelsanläggningar (4.2.4), reviderad vägledning om riskbaserad kontroll (4.2.3), rapporteringssystem för livsmedelskontrollen (4.2.2.2), verifieringsprocedurer (4.2.8) samt om kontroll av veterinärmedicinska preparat (4.4.6).

Kontrollplanen har i övrigt uppdaterats för att informationen ska vara aktuell. En större omarbetning av planen planeras att genomföras under 2011. Anledningen är främst resultat från FVO:s revisioner och att Livsmedelsverket arbetar i en ny organisation från första januari 2011.

4. Kontroll i livsmedelskedjan

4.1 Inledning

I detta kapitel presenteras resultat från kontroll av livsmedel, foder, animaliska biprodukter, djurhälsa, hantering av veterinärmedicinska preparat, djurskydd respektive växtskydd (fytosanitära området) var för sig. Indelningen är den samma som i kontrollplanen. Inom vart och ett av dessa kontrollområden finns ytterligare uppdelning i områden för kontroll.

För de kontrollområden som är av större omfattning presenteras kontrollens omfattning och resultat inklusive måluppfyllelse, efterlevnaden hos företag och antal och typ av bristande efterlevnad, under separata rubriker. Därefter följer avsnitt om åtgärder mot företagaren, samt åtgärder hos kontrollmyndigheterna. I kapitlet ges på så sätt underlag för att uppfylla kraven framförallt i artikel 44.1. b), c) och d) i förordningen.

4.2 Kontroll av livsmedel

4.2.1 Sammanfattning

Rapportens del om kontrollen av livsmedel har grupperats i olika kontrollområden: livsmedel och livsmedelshygien (avsnitt 4.2.2), kontroll av dricksvatten (avsnitt 4.2.3), importkontroll från tredje land (avsnitt 4.2.4) och kontrollprogram för livsmedel (avsnitt 4.2.5). Därefter följer under avsnitt 4.2.6 rapportering från övriga områden för kontroll dvs. vissa enskilda kontrollområden och från projekt. Problem med Livsmedelsverkets nya rapporteringssystem för kontrollmyndigheter medför att resultaten i avsnitt 4.2.2 och 4.2.3 är ofullständiga.

4.2.1.1 Generell bedömning

En generell bedömning är att målet ”Maten är säker” har uppnåtts. En undersökning visar att nio av tio svenska konsumenter upplever att maten är mycket eller ganska säker, vilket man kan tolka som att man har fortsatt förtroende för livsmedelskontrollen. De övriga indikatorer och index som Livsmedelsverket använder pekar inte på några tydliga förändringar jämfört med tidigare år.

Dock kvarstår faktum att ett flertal konsumenter årligen drabbas av matförgiftning, i eller utanför hemmet. Sammanställningen av resultaten från 2010 domineras av ett stort dricksvattenutbrott.

Livsmedelsverkets bedömning är däremot att målet ”livsmedelshanteringen är redlig” inte har uppnåtts. Lagstiftningen inom området är mycket svåröverskådlig och komplicerad och skapar osäkerhet hos såväl konsumenter som företag.

4.2.1.2 Nyckeldata om kontrollen

Huvudsakliga prioriteringar

Ny lagstiftning infördes 2006 och kontrollen har sedan dess stadigt utvecklats i positiv riktning. Däremot skulle takten i utvecklingen kunna vara något högre. Begränsande faktorer bedöms vara brist på utbildade inspektörer samt otillräckliga resurser hos länsstyrelserna för deras uppgifter. Livsmedelsverket drar slutsatsen att kontrollen inte är effektiv och ändamålsenlig.

Riskbedömningskriterier

Riskklassificeringsmodellen av livsmedelsföretag, som inte är primärproducenter, har utvärderats och en ny modell har tagits fram, vilken bör användas för 2012. Modellen består av tre moduler: riskmodul, informationsmodul och erfarenhetsmodul, varav informationsmodulen är ny och avser kontrolltidstillägg för t.ex. märkning, spårbarhet och återkallelserutiner. De två andra modulerna har justerats. Vägledningen om riskklassificering av livsmedelsföretag och foderföretag inom primärproduktionen har förtydligats och fler riskmodifierande faktorer har införts.

Trender i intensitet och typ av kontroll

Under 2010 var antalet livsmedelskontroller i primärproduktionen något färre än 2009. Totalt 754 kontroller på 737 anläggningar och störst andel i prioritetssklass 2, i likhet med 2009. Kontrollen omfattade i likhet med tidigare år i huvudsak de kontrollområden som ingår i tvärvillkorskontrollen.

För kontrollen av livsmedelsanläggningar som inte är primärproducenter är underlaget bristfälligt då ett nytt rapporteringssystem tagits i bruk. Fortsatt arbete 2011 med att justera rapporteringsmodellen ska leda till ett mer heltäckande underlag som kan användas till de sammanställningar och analyser som systemet har kapacitet för.

Redlighet har fortsatt varit ett viktigt område för kontrollen. Flera olika insatser har gjorts både i den gängse kontrollen av anläggningar, samt i

projekt och ärendehantering. I den nya modellen för riskklassificering av livsmedelsföretag får kontroll av märkning större betydelse (informationsmodulen).

Under 2010 ökade antalet sändningar i gränskontrollen av vegetabiliesändningar. Bidragande orsak är främst förordning (EG) nr 669/2009 som började tillämpas i början av året.

4.2.1.3 Analys av bristande efterlevnad

Trender

Några säkra trender kan inte anges.

Ett nytt rapporteringssystem har införts för myndighetskontrollen med följd att fullständigt underlag inte finns för kontroll av livsmedel. Dock finns följande data från kontrollprogram, importkontroll från tredje land, och kontroll av livsmedelsföretag som är primärproducenter.

Inom flera kontrollområden är bristande efterlevnad detsamma som överskridande av gränsvärde/åtgärdsnivå eller brister vid dokument/ID-kontroll. Sådana bristande efterlevnad har noterats vid importkontroll av animalier (5), importkontroll av vegetabilier (21), restsubstanskontrollen (4), dioxin/PCB (2), PAH (3), bekämpningsmedelsrester (75), mykotoxiner i vegetabilier (1), salmonellaförekomst i slakterier och styckningsanläggningar (19), cesium (57), tvåskaliga blötdjur (71 positiva prov) och GMO (4 otillåten GMO). Genom att rikta kontrollen mot särskilda områden i projektform noteras naturligtvis ökat antal brister inom just det område som projektet omfattar.

Det noterades 64 avvikelser vid 53 livsmedelsföretag inom primärproduktionen, varav 5 ledde till beslut om åtgärd.

Underliggande orsaker

Underlag för att ange orsaker till bristande efterlevnad är inte kända.

4.2.1.4 Beslut om åtgärder mot företag

Fall av bristande efterlevnad har oftast resulterat i beslut om åtgärder mot ansvarig företagare. Tyvärr finns inte information från kontroll av livsmedel och livsmedelshygien (4.2.2, exkl. primärproduktion) så denna sammanställning gäller övrig kontroll av livsmedel. Besluten gäller saluförbud (35 st.), åtalsanmälan (2 st.), avvisning eller återkallande av vara (25 st.), destruktion (73 st.), kostrekommendationer (dioxin i fisk), fortsatt kartläggning (PAH), samt stängning eller omklassning av produktionsområden för tvåskaliga blötdjur (20 tillfällen). Antalet

rapporterade beslut som kontrollmyndigheterna fattat på grund av bristande efterlevnad i primärproduktionen var 5 st.

4.2.1.5 Revision av kontrollen

Antal revisioner inom olika områden, resultat och åtgärder

Nio internrevisioner utfördes vid Livsmedelsverket och omfattade fjäderfäslakterier, tamboskapsslakterier, enheterna för internationell handel, kontrollprogram och inspektion. Verksamheten bedöms uppfylla målen. Det finns styrande dokument men kommunikationen brister ibland vilket kan vara orsak till att all personal inte alltid vet vad och hur arbetsuppgifterna ska/bör utföras.

Länsstyrelserna utförde 59 revisioner av lokala kontrollmyndigheter. Resultatet visar på otillräckligt med resurser, bristfälliga dokumenterade rutiner och svagheter i kontrollplanerna. Länsstyrelserna följer upp vidtagna åtgärder och i de flesta fall har de bedömts vara tillräckliga. I de fall åtgärderna inte bedömts tillräckliga har länsstyrelsen vänt sig till Livsmedelsverket med begäran om vidare åtgärd. Under 2010 genomförde Livsmedelsverket en uppföljande revision m.a. a. en sådan begäran.

Länsstyrelserna bedömer att livsmedelskontrollen utvecklas positivt t.ex. med ökat samarbete över kommungränserna. Trots en positiv utveckling finns brister i kommunernas kontrollplaner.

Livsmedelsverket gjorde normerande kontroller på köttprodukter, fisk- och mjölkområdet, dricksvatten och naturligt mineralvatten, totalt 43 st. Resultaten visar på att i huvudsak uppfylls kraven men brister finns vad gäller resurser, kompetensförsörjning, verksamhetsplan, kontroll av HACCP och mikrobiologiska kriterier, åtgärdsuppföljning, kontrollmetoder samt beredningsplan. För dricksvattenkontrollen fanns ytterligare brister specifika för området. Livsmedelsverket drar slutsatsen att kontrollen på dricksvattenområdet inte är effektiv och ändamålsenlig.

Livsmedelsverket gjorde åtta revisioner av länsstyrelser avseende deras roll att utföra kommunrevisioner. I stort genomfördes revisioner enligt kommissionens beslut (2006/677/EEG). Dock saknades ibland revisionsprogram och dokumenterade förfaranden, samt att frekvensen hos vissa länsstyrelser var låg.

En offentlig utredning om revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter tillsattes 2010 och rapporterades i mars 2011 (se 1.5). Arbete med att utveckla en inom livsmedelskedjan gemensam syn på revisionsystem av kontrollen slutfördes under året (se 2.1).

4.2.1.6 Resurser för kontrollen

Anslag/avgifter

Livsmedelskontrollen är i huvudsak avgiftsfinansierad. Varje kontrollobjekt ska betala dels en avgift för registrering eller godkännande och dels en årlig kontrollavgift. Förutom den årliga kontrollavgiften finns avgifter och anslag för att finansiera de särskilda nationella kontrollprogrammen, samt avgifter för import och exportkontroll vid handel med tredje land. En särskild avgift utgår också för bemanning med officiell veterinär enligt förordning (EG) nr 854/2004 om animaliekontroll. Länsstyrelsernas kontroll i primärproduktionen är anslagsfinansierad från 2009. Extra offentlig kontroll bekostas av företagaren.

Personal

Antalet kommuner är 290 men under 2010 gjordes sammanslagningar så att antalet lokala kontrollmyndigheter är 259. Totalt arbetade 639 årsinspektörsarbetskrafter vid de lokala myndigheterna, vilket är en ökning med 39 st. Bedömningen är att det behövs ytterligare 77 st vilket är en minskning av behovet jämfört med tidigare. En anledning till att behovet inte är täckt är att det inte finns tillräckligt antal personer med relevant utbildning. Det finns fortfarande en stor variation mellan hur många anläggningar varje inspektör har ansvar för.

Totalt arbetar 11 årsinspektörsarbetskrafter på länsstyrelserna med livsmedelskontrollen. Länsstyrelsen uppskattar att det behövs ytterligare ca 5 åa. för kontrollen. Livsmedelsverkets bedömning är att de befintliga resurserna för livsmedelskontrollen i primärproduktionen är otillräckliga för att bygga upp register och utföra riskbaserad kontroll som omfattar samtliga områden i livsmedelslagstiftningen.

Förändringar i laboratorienätverk/NRL

Kemisk metod för analys av PST för kontroll av tvåskaliga blötdjur.

4.2.1.7 Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll

Förändringar av fleråriga kontrollplanen se kap. 3.

Lagstiftning

Vissa ändringar har gjorts i Livsmedelsverkets föreskrifter om märkning, juice och nektar, märkning på vissa produkter av nötkött, vinframställning samt kosttillskott.

Organisation

Planering för att Livsmedelsverket skulle kunna arbeta i ny organisation från januari 2011, gjordes under året. Den nya organisationen ska tydliggöra verkets uppgifter med att leda, stödja och utvärdera kontrollen, samt ge råd till företag.

Procedurer

Vägledningar som färdigstälts eller omarbetats under året är:
Riskklassificeringen av livsmedelsföretag och vattenverk, offentlig kontroll av livsmedelsanläggningar, värmebehandlingsutrustning för mjölk och mjölkprodukter, kostillskott, Nyckelhålet, kontroll av mindre mjölkproduktföretag, livsmedelskontroll i primärproduktionen, samt riskklassificering av livsmedelsföretag och foderföretag inom primärproduktionen.

Informationssystem

Ett nytt rapporteringssystem från Livsmedelsverket, för att inhämta kontrollresultat från samtliga behöriga myndigheter har använts för första gången och arbetet med systemstöd för Livsmedelsverket, databas för dricksvatten samt systemstöd för data från de nationella kontrollprogrammen har fortsatt att utvecklas.

Utbildning

Ett förslag till modell för kompetensförsörjning av kontrollpersonal togs fram 2009 och arbetet har utvecklats under 2010 bl.a. genom att inventera behov av kompetens inom samtalsmetodik. Personalen vid Livsmedelsverket har utbildats på olika områden t.ex. köttbedömning, revisionsteknik och HACCP, olika frågor i gränskontrollen, samt deltagit i BTSF. Livsmedelsverket har erbjudit ett flertal kurser t.ex. i förvaltningsrätt och sanktioner, planering av offentlig kontroll, kontroll av fiskanläggningar, kontroll av vattenverk och dricksvattenanläggningar, samt primärproducenter.

4.2.1.8 Åtgärder vidtagna för att förbättra företagens efterlevnad

Utbildning och information

För vissa områden ges kostrekommendationer (dioxin och PCB i fisk). Företag har t.ex. informerats om hantering vid rökning, material i kontakt med livsmedel, samt inbjudits att delta i vissa kurser. Ett IT-stöd där företagen kan söka och få godkännande har utvecklats för att kunna tas i drift 2011. Information om kosttillskott har getts till branschen.

Branschriktlinjer

Under året har Livsmedelsverket publicerat fyra nya branschriktlinjer; säker honung, vendlingsbranschen, hygienisk produktion av mjölkprodukter samt fusariumtoxiner i spannmål.

4.2.2 Livsmedel och livsmedelshygien

Här rapporteras resultat från kontroll av både animaliska och icke-animaliska livsmedel. Det gäller både primärproduktionen och leden efter

primärproduktionen. Problem med Livsmedelsverkets nya rapporteringssystem för kontrollmyndigheter medför att resultaten i avsnitt 4.2.2 och 4.2.3 är ofullständiga. Länsstyrelserna har från och med 2009 kontrollansvar i primärproduktionen. Kommunerna har kontrollansvar för flertalet livsmedelsanläggningar efter primärproduktionen och Livsmedelsverket för enbart ett fåtal. Ansvarsfördelning och system för kontrollen framgår av avsnitt 4.2 i kontrollplanen.

4.2.2.1 Kontrollens omfattning och resultat

Primärproduktion

En exakt siffra på antalet primärproducenter med livsmedelsproduktion går för närvarande inte att fastställa då befintlig statistik i många avseende överlappar varandra och register över livsmedelsanläggningar fortfarande saknas eller är under uppbyggnad hos länsstyrelserna. Baserat på tillämplig statistik finns uppskattningsvis ca 80 000 primärproducenter. Av dessa är 8942 anläggningar registrerade hos länsstyrelserna.

För att kunna genomföra en riskbaserad, ändamålsenlig och effektiv kontroll har en modell för riskklassificering av primärproducenter inom livsmedel och foder utarbetats. Riskklassificeringsmodellen kan användas för att prioritera och fördela resurser inom kontrollen och samtidigt underlätta en samordnad kontroll av livsmedel och foder i primärproduktionen.

Riskklassificeringen utgår från fyra olika frågeställningar

- Typ av verksamhet
- Eventuell anslutning till frivilligt kvalitetssäkringssystem
- Riskmodifierande faktorer
- Kontrollprioritet (kategori) enligt vägledningens prioritets- och erfarenhetsmatris.

Anläggningarna delades beroende på verksamhet in i prioritetssklass 1 – 4, där 1 bör ges högsta kontrollprioritet och 4 lägst. Baserat på verksamhetstyp, ev. anslutning till frivilligt kvalitetssäkringssystem och resultat från tidigare kontroller delas branscher och enskilda anläggningar in i fem olika kategorier där röd bör ges högsta kontrollprioritet och grön lägst. Hänsyn tas också till vissa riskmodifierande faktorer, t.ex. verksamhetens storlek eller villkorad läkemedelsanvändning. I dagsläget kan man inte av rapporteringen utläsa hur många primärproduktionsanläggningar totalt som finns i de olika kategorierna. Enligt vägledningen rekommenderas en viss andel av kontrollerna utföras inom varje kontrollkategori. Utöver den riskbaserade kontrollen bör ca 10 % av de planerade kontrollerna utföras som stickprovskontroller fördelade inom samtliga branscher i primärproduktionen.

Samtliga länsstyrelser har rapporterat resultat från livsmedelskontrollen 2010. Rapporteringen från länsstyrelserna är generellt sett god. En av de största länsstyrelserna har dock inte rapporterat antalet kontroller uppdelat per prioritetsklass vilket påverkar möjligheterna att dra slutsatser av kontrollen negativt.

I likhet med tidigare år har merparten av livsmedelskontrollen i primärproduktionen utförts som tvärvillkorskontroll. Under 2010 genomfördes totalt 754 livsmedelskontroller, varav 637 var planerade tvärvillkorskontroller. Merparten av de utförda kontrollerna omfattade därmed i första hand endast de krav i livsmedelslagstiftningen som utgör tvärvillkor. Totalt utfördes 100 kontroller, fördelat på 11 länsstyrelser, som omfattade samtliga krav i livsmedelslagstiftningen. Andelen anmälda kontroller och oanmälda kontroller var i stort sett lika stora med 47 % anmälda kontroller och 53 % oanmälda kontroller.

Totalt gjordes 754 kontroller på 737 primärproduktionsanläggningar. Störst andel besök fick, i likhet med 2009, anläggningar med uppfödning av livsmedelsproducerande djur i prioritetsklass 2, vilket inte är i enlighet med riskklassificeringsmodellen.

Antal besökta anläggningar i primärproduktionen uppdelat per prioritetsklass

År	Prioritetsklass 1		Prioritetsklass 2		Prioritetsklass 3		Prioritetsklass 4		Okänt	
	Antal besökta	Procent av totalt besökta	Antal besökta	Procent av totalt besökta	Antal besökta	Procent av totalt besökta	Antal besökta	Procent av totalt besökta	Antal besökta	Procent av totalt besökta
2010	156	24	370	58	93	15	20	3	3	0,5
2009	91	18	306	60	82	16	24	5	4	1

Antal besökta anläggningar i primärproduktionen uppdelat per kategori enligt prioritets- och erfarenhetsmatrisen

År	Kategori röd		Kategori orange		Kategori gul		Kategori blå		Kategori grön		Okänt	
	Antal besökta	% av totalt besökta	Antal besökta	% av totalt besökta	Antal besökta	% av totalt besökta	Antal besökta	% av totalt besökta	Antal besökta	% av totalt besökta	Antal besökta	% av totalt besökta
2010	123	19	314	49	173	27	25	4	4	0,6	3	0,47
2009	67	13	298	59	117	23	19	4	0	0	4	1

Antal besökta anläggningar uppdelat per verksamhetstyp

År	Livsmedelsprod. djur		Animaliska livsmedel		Vegetabiliska livsmedel	
	Antal besökta	Procent av totalt besökta	Antal besökta	Procent av totalt besökta	Antal besökta	Procent av totalt besökta
2010	378	59	138	22	122	19
2009	326	64,5	112	22,2	67	13,3

Totalt arbetar drygt 14 årsarbetskrafter med livsmedelskontrollen i primärproduktionen, varav 11 är inspektörsårsarbetskrafter. Inspektörernas utbildningsnivå och erfarenheter inom livsmedelsområdet varierar från djurskyddsinspektörer och miljöinspektörer till livsmedelsinspektörer, agronomer och veterinärer. Länsstyrelsen uppskattar att det behövs ytterligare ca 5 åa. för kontrollen. Fullständig information om befintligt antal årsarbetskrafter för livsmedelskontroll inklusive administration saknas dock.

Identifiering och registrering av livsmedelsanläggningar i primärproduktionen pågår fortfarande inom samtliga länsstyrelser. Livsmedelsverket kan baserat på 2010 års rapporterade uppgifter därför inte beräkna antalet årsarbetskrafter (åa) per anläggning. Inom primärproduktionen finns uppskattningsvis knappt 80 000 livsmedelsanläggningar. Med nuvarande antal inspektörsårsarbetskrafter innebär det ca 7300 anläggningar per årsarbetskraft. Kontrollen av djurskydd, foder och livsmedel i primärproduktionen är anslagsfinansierad. Extra offentliga kontroller som utförs på grund av bristande efterlevnad finansieras emellertid med avgifter. Den planerade årliga kontrollen av livsmedel och foder uppgår till ca 1 % av antalet kontrollobjekt, vilket innebär att ca 800 primärproduktionsanläggningar per år bör kontrolleras. Livsmedelsverkets bedömning är att de befintliga resurserna för livsmedelskontrollen i primärproduktionen är otillräckliga för att bygga upp register och för att utföra en riskbaserad livsmedelskontroll som omfattar samtliga kontrollområden i livsmedelslagstiftningen.

Leden efter primärproduktionen

Från och med 2010 har en ny rapporteringsmodell tagits i bruk. (se avsnitt 4.2.2.6 IMYR). Både frågeställningarna och på vilket sätt resultaten ska rapporteras till Livsmedelsverket skiljer sig markant åt mot tidigare år. Stora problem har uppstått med att samla in all efterfrågad data. Ungefär 60

myndigheter, de flesta små, har inte kunnat rapportera några anläggningar överhuvudtaget i det nya systemet. Fortsatt arbete under 2011 med att justera rapporteringsmodellen bör leda till ett mer heltäckande underlag som kan användas till de sammanställningar och analyser systemet har kapacitet för.

Från och med 2010 görs ingen skillnad på dricksvattenanläggningar och övriga livsmedelsanläggningar i rapporteringen. Undantaget är primärproduktion som rapporteras för sig.

Rapporteringen från myndigheterna är varierande, allt från att alla efterfrågade uppgifter lämnats till att endast frågor om myndigheten har rapporterats. Livsmedelsverket har förelagt nio myndigheter att åtminstone lämna myndighetsuppgifterna. Efter att myndigheterna blivit förelagda har minst myndighetsuppgifterna inkommit. Tyvärr saknas all anläggningsdata från 57 myndigheter. Det är också värt att notera att det finns 290 kommuner men genom att förvaltningar slås samman är antalet för år 2010 nere i 259 lokala kontrollmyndigheter.

Under 2010 inrapporterades ungefär 68 400 livsmedelsanläggningar. Detta är en minskning med ungefär 6 100 anläggningar jämfört med föregående år. Resultatet var förväntat eftersom det var nästan 60 kontrollmyndigheter som inte kunde lämna några uppgifter om livsmedelsanläggningarna. De allra flesta var dock små myndigheter.

Från och med 2008 rapporteras vilken riskklass livsmedelsanläggningarna tillhör, vilket inte gjorts tidigare. Detta medför att det inte är möjligt att göra återkopplingar längre bakåt i tiden. Riskklassindelningen utgår från den vägledning som Livsmedelsverket skrivit för att stödja kontrollmyndigheterna.

- Riskklassificeringen för 2010 utgår från tre olika frågeställningar
- Typ av verksamhet och livsmedel
- Produktionens storlek
- Konsumentgrupper

I vägledningen tas upp var olika gränser går vid olika typer av anläggningar samt vad som är känsliga konsumentgrupper. Utifrån denna bedömning kommer man fram till vilken riskklass som livsmedelsanläggningen hamnar i och hur stor kontrolltid som anläggningen behöver.

Anläggningarna delades in i riskklass 1 – 5, där 1 är den med störst kontrollbehov och 5 den med lägst kontrollbehov.

- 128 anläggningar i riskklass 1
- 6 309 anläggningar i riskklass 2
- 26 139 anläggningar i riskklass 3
- 18 451 anläggningar i riskklass 4
- 16 734 anläggningar i riskklass 5
- 633 övriga utan riskklass

Riskklassificeringsmodellen av livsmedelsföretag som inte är primärproducenter har nu använts i drygt fyra år. Livsmedelsverket har gjort en utvärdering och reviderat riskklassificeringen och en ny modell ska börja användas från och med 2012.

Totalt arbetade 639 inspektörsårsarbetskrafter med livsmedelskontroll (för första gången ingår dricksvatten i siffran). Antalet årsarbetskrafter har ökat år från år. Under 2010 tillkom drygt 39 inspektörsårsarbetskrafter. Ökningen blev möjlig när kontrollen blev självfinansierad, det vill säga kontrollmyndigheten kunde ta ut full kostnadstäckning för kontrollen. Siffran väntas stiga ytterligare eftersom kommunerna inte till fullo kunnat anställa det antal inspektörer som motsvarar den resursbehovsanalys som gjorts. En av anledningarna till detta är att det inte finns personer med relevant utbildning i tillräckligt stort antal. Bedömningen är att det finns behov av ytterligare 77 årsarbetskrafter, vilket är mindre än både för 2009, 2008 och 2007.

Antalet anläggningar per inspektörsårsarbetskraft ökade marginellt sedan föregående år det vill säga från 124 till 126. Beräkningen har gjorts endast för de myndigheter som lämnat in uppgifter om antal anläggningar. Om ökningen är reell eller om det beror på osäkerhet i rapporteringen får framtida rapporteringer visa. Fem år tidigare var motsvarande siffra 136. Variationen mellan myndigheterna är fortfarande stor och varierade mellan 1 till 376 anläggningar per heltidsarbetande inspektör. Siffrorna är osäkra eftersom inrapporteringen från anläggningsuppgifterna är så ofullständig.

I många fall har också en grov indelning av anläggningarna gjorts; livsmedelstillverkning, livsmedelshantering och dricksvatten. I livsmedelstillverkning ingår bland annat industriell tillverkning och produktion av animaliska livsmedel. I livsmedelshantering ingår bland annat handel, storhushåll och mobil verksamhet. I en framtid är det förhoppningsvis möjligt att dela upp anläggningarna mera.

	Antal	Procent
• 2 180 livsmedelstillverkning		3,6
• 56 267 livsmedelshantering		93
• 1 793 dricksvatten		3

I många falla har myndigheterna också meddelat kontrollorsak.

	Antal	Procent
• 33 335 planerat besök		81
• 6 212 extra offentlig kontroll		15
• 1 365 händelsestyrd kontroll		3,3

Av dessa var

	Antal	Procent
• 16 585 föranmälda besök		41
• 24 277 oanmälda besök		59

Det har, förutom salmonellakontrollprogrammet, tagits ut 5240 prov och på dessa har 25363 mikrobiologiska analyser genomförts. Analyserna har fördelats enligt följande:

Listeria monocytogenes	3365	Campylobacter	55
Stafylokocker	3295	Stafylokockenterotoxin	16
Aeroba mikroorganismer	3162	E. coli O157:H7	9
Bacillus cereus	2713	Yersinia enterocolitica	5
Enterobacteriaceae	2703	Verotoxingener (PCR)	4
Clostridium perfringens	1865	Anaeroba sporbildare	4
Jästsvamp	1841	Aeroba sporbildare	4
E. coli	1840	Vibrio	1
Enterokocker	1606	Enterobacter sakazakii	1
Mögelsvamp	1591	Shigella	1
Salmonella	1282	Summa	25363

4.2.2.2 Måluppfyllelse

Primärproduktionen

Under 2010 genomfördes 754 kontroller hos livsmedelsföretag i primärproduktionen. Kontrollerna omfattade i första hand de bestämmelser i lagstiftningen som utgör tvärvillkorskontrollen. Målsättningen för kontrollen i primärproduktionen är att minst 1 % av alla anläggningar ska kontrolleras årligen, d.v.s. ca 800 kontrollbesök per år. Denna målsättning har uppnåtts under året.

Livsmedelskontroll förutom primärproduktionen

I det rapporteringssystem som använts för inhämtande av information från kommunerna och Livsmedelsverket finns inte frågor om måluppfyllelse.

Olika mått har utvecklats av Livsmedelsverket för att mäta måluppfyllelsen för livsmedelskontrollen däribland en mikrobiologisk indikator, ett kemiskt index och en indikator för redlighet. Därutöver har kontrollmyndigheternas rapportering om matförgiftningar sammanställts.

Indikator för mikrobiologiskt säker mat

Sedan 2005 har en indikator för säker mat följts upp årligen som ett mått på livsmedelssäkerheten i landet. Indikatorn har utgjorts av andelen allvarliga avvikelser av det totala antalet av de viktigaste kontrollpunkterna från kommunernas datorbaserade kontroller i detaljhandeln (restauranger och andra storhushåll och butiker).

Från och med 2010 har ett nytt rapporteringssystem införts, vilket bland annat innebär att rapporteringsformuläret för kontrollresultat ändrats. Begreppet allvarlig avvikelse finns inte längre kvar, utan kontrollresultat rapporteras numera endast som avvikelse eller som utan avvikelse. En ny indikator för säker mat har därför tagits fram. Den utgörs av andelen avvikelser för ett urval av de viktigaste rapporteringspunkterna, ungefär motsvarande de som tidigare kunde resultera i allvarlig avvikelse. Den nya indikatorn gäller inte enbart detaljhandeln utan samtliga anläggningstyper. Tekniska problem med det nya rapporteringssystemet har medfört att kontrollresultat saknas från ett antal myndigheter. Av resultaten för 2010 med information från 158 myndigheter framgår att andelen avvikelser för de aktuella kontrollpunkterna var 13 %. I den nya indikatorn för 2010 ingår rapporteringspunkter, från Livsmedelsverkets vägledning om offentlig kontroll av livsmedelsanläggningar. Det handlar om säker hantering, rengöring och desinfektion, temperatur, personlig hygien, utbildning, olika kritiska styrpunkter (HACCP) och om information om hälsorisker. Det var vanligast med avvikelser för HACCP, temperatur och utbildning, medan det var ovanligare med avvikelser för personlig hygien och information om hälsorisker. Trots ett nytt rapporteringssystem ligger indikatorn på ungefär samma nivå som under tidigare år: 2006 (10%), 2007 (14%), 2008 (11%) och 2009 (9%).

Index för akrylamidhalt

Undersökningarna omfattar dels framtagande av ett indexvärde som speglar akrylamidinnehållet i riskprodukter, dels övervakning av akrylamidhalter enligt rekommendation 2010/307/EU. Syftet med indexvärdena är att ge en långsiktig uppföljning av hur väl livsmedelsproducenterna lyckas sänka halterna av akrylamid i svenska livsmedel. Studien inleddes 2005 som en indikator för verksamhetsområdet ”säkra livsmedel”. Provtagningen för indexvärde sammanfaller delvis med de analyser som utförs i enlighet med

Kommissionens rekommendationer om övervakning av akrylamidhalter (2007/331/EC och 2010/307/EU). Dessa resultat rapporteras till EFSA som gör en gemensam årlig utvärdering av akrylamidresultat från alla EU-länder. Totalt 56 analysresultat rapporterades från Sverige år 2010.

Tabellen nedan visar de totalt elva stycken indexvärden som hittills uppmätts, inklusive två nya från 2010. Trots att individuella resultat nu tyder på att sänkningar har åstadkommit i vissa produkter syns ännu inga tecken på någon generell nedgång av akrylamidinnehållet i de typer av livsmedelsprodukter som ingår i undersökningen. De skillnader mellan olika år som syns i tabellen är inte större än att de kan bero på metodens osäkerhet och andra okontrollerbara variationskällor.

Vid beräkning av indexvärdet multipliceras konsumtionen för olika livsmedelsgrupper med medelinnehållet av akrylamid i samma grupp, och de erhållna värdena adderas. Eftersom samma konsumtionssiffror används hela tiden beror indexvärdets eventuella förändring bara på akrylamidhalten. Varje indexvärde baserar sig på akrylamidinnehållet i sammanlagt 132 livsmedelsprover uppdelade på sju olika livsmedelstyper: Pommes frites, potatiships, kaffe, mjukt bröd, knäckebröd, kex och frukostflingor. Tillsammans står dessa produkter för merparten av den akrylamid vi får i oss via maten.

Uppmätta indextal för akrylamid i svenska livsmedel

	År	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vårprovtagning	-	20 µg	20 µg	22 µg	23 µg	24 µg	
Höstprovtagning	21 µg	18 µg	19 µg	20 µg	18 µg	19 µg	

Indikator för redlighetskontroll

Sedan 2007 följs en indikator för redlig hantering av livsmedel. Den utgörs av avvikelser i rapporteringspunkter rörande redlighet. En rapporteringspunkt kan t.ex. innebära utebliven allergimärkning, att produkterna felaktigt anges som laktos- eller glutenfria eller avse märkning som kan vilseleda konsumenten. Antalet rapporterade kontroller av olika rapporteringspunkter 2010 varierar mellan 2 400 och 6 400. Andelen avvikelser av det totala antalet rapporteringspunkter för redlighet var åtta procent. Motsvarande andelar varierade under perioden 2007 till 2009 mellan tre och åtta procent. Den flesta avvikelserna rörde brister i dokumentation.

Undersökning om matförgiftningar

Kommunala kontrollmyndigheter och Smittskyddsinstitutet rapporterar årligen resultaten av epidemiologiska utredningar av livsmedelsburna utbrott till Livsmedelsverket. Sammanställningen av resultaten för 2010

domineras av det stora dricksvattenutbrottet i Östersund, där cirka 12 700 människor drabbades av magsjuka orsakad av parasiten *Cryptosporidium hominis*. Bland de övriga utbrotten var norovirus, liksom flertalet tidigare år, det smittämne som orsakade flest antal fall. Utpekade smittkällor till norovirus var bland annat dricksvatten och importerade hallon. Ett nytt rapporteringssystem började introduceras under 2010. Systemet bygger på att kommunerna utnyttjar sina ärendehanteringssystem för att generera datafiler som skickas till Livsmedelsverket, i stället för att som nu rapportera via en webbsida. När systemet fungerar fullt ut förväntas antalet rapporter öka, samtidigt som det blir enklare för kontrollmyndigheterna att sköta rapporteringen.

Undersökning om konsumenterna tycker att maten är säker

En hög andel, nio av tio konsumenter, anser att maten är mycket eller ganska säker i Sverige. Det visade den undersökning som Livsmedelsverket lät göra i november 2010. Drygt 1 000 personer telefonintervjuades. Det är ungefär samma resultat som föregående år. Män är något tryggare än kvinnor och yngre är tryggare än äldre.

4.2.2.3 Efterlevnaden hos företag

Primärproduktion

Av de 637 primärproducenter som kontrollerades med avseende på livsmedel, inom tvärvillkorskontrollen, noterades 64 avvikelser från bestämmelserna i lagstiftningen på totalt 53 gårdar. De mest frekventa avvikelserna avsåg:

- Dokumentation om användning av läkemedel eller annan behandling som djuren fått (34 st).
- Användning av läkemedel på korrekt sätt (6 st).
- Dokumentation över användning av växtskyddsmedel och biocider (12 st).

Resultaten skiljer sig inte nämnvärt från tidigare års kontroller.

Livsmedelskontroll i leden efter primärproduktionen

Då det varit problem med Livsmedelsverkets nya rapporteringssystem för kontrollen är underlaget alltför bristfälligt.

4.2.2.4 Antal och typ av bristande efterlevnad

Primärproduktion

Sedan 2009 efterfrågas information om bristande efterlevnad i länsstyrelsernas rapportering. Livsmedelsverket har i anvisningen till rapporteringen förklarat att med bristande efterlevnad menas när myndigheten gör ett myndighetsbeslut med stöd av t.ex. livsmedelslagen.

Rapporteringen är inte entydig och det kan därför finnas osäkerhet i rapporteringen av bristande efterlevnad och avvikelser på grund av tvärvillkorsöverträdelser. Antalet rapporterade beslut som kontrollmyndigheterna fattat på grund av bristande efterlevnad var 31 st under 2010, vilket är något fler än föregående år. Av dessa ledde fem till beslut om föreläggande. För övriga 26 stycken fattade myndigheten beslut om annan åtgärd enligt art. 54 i EG-förordning 882/2004. Vilken eller vilka åtgärder dessa gällde framgår inte av rapporteringen.

Livsmedelskontroll förutom primärproduktionen

I och med att rapporteringen är så bristfällig är det för 2010 omöjligt att ge några generella kommentarer om hur många anläggningar där ett myndighetsbeslut gjorts på grund av bristande efterlevnad. Dock visar de data som inkommit att i det nya rapporteringssystemet finns många möjligheter till analyser. Det är möjligt att ta fram antal och typ av bristande efterlevnad i olika riskklasser och kategorier av företag och koppla till den eller de kontrollpunkter där bristande efterlevnad konstaterats.

4.2.2.5 Beslut om åtgärder mot företag

Primärproduktion

För beslut om åtgärder mot företag se 4.2.2.4 ovan under primärproduktion.

Livsmedelskontroll förutom primärproduktionen

Trots stora problem med Livsmedelsverkets nya rapporteringssystem för kontrollmyndigheterna ger det nya systemet mer möjligheter för analyser. För första gången finns t.ex. uppdelningen av åtgärder med anledning av bristande efterlevnad angivet i enlighet med artikel 54 i förordningen (EG) 882/2004.

Bearbetning av det underlag som inkommit visar t.ex. att huvuddelen av beslut med anledning av bristande efterlevnad är beslut om föreläggande för företag som finns i gruppen "livsmedelshantering". Föreläggandena är vanligast i riskklass 3 och de vanligaste orsakerna till beslut om föreläggande kan kopplas till bristande efterlevnad i kontrollpunkten om infrastruktur, lokaler och utrustning även fordon, samt kontrollpunkten om rengöring och desinfektion. Då underlaget är undermåligt redovisas det inte här i sin helhet.

4.2.2.6 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

Livsmedelsverket har ansvar att leda och samordna livsmedelskontrollen samt att verka för en effektiv och likvärdig livsmedelskontroll i hela landet.

Modellen för *kompetensförsörjning* som Livsmedelsverket utarbetade under 2009 har utvecklats under 2010 genom att bl.a. identifiera behov av kompetens inom samtalsmetodik. Det professionella samtalet är ett viktigt verktyg för en effektiv och ändamålsenlig kontroll. Utbildningar i detta kommer att komplettera övriga kurser som ingår i modellen för att ge kunskap och färdigheter som kontrollpersonalen behöver i en kontrollsituation. Arbetet med att ta fram den första s. k. kontrollhandboken har påbörjats. Den tar upp kontroll av butiker. Regeringen har tilldelat Livsmedelsverket extra resurser inför 2011 för att ett system för kompetensförsörjning ska kunna tas fram med fortbildningskurser för befintlig kontrollpersonal, kontrollhandböcker med tillhörande specialiseringskurser, samt en professionsutbildning för blivande kontrollperson (se nationella kontrollplanen avsnitt 4.2.7). Systemet i sin helhet beräknas vara på plats i slutet av 2014.

Enheten för köttillsyn vid Livsmedelsverket har under 2010 fokuserat på att utveckla kompetensen hos den egna kontrollpersonalen inom områdena köttbedömning, grundläggande revisionsteknik samt revision av företagets kritiska kontrollpunkter i produktionen (HACCP). Utbildningsinsatser har genomförts inom dessa områden. Ett annat sätt att öka kompetens och att skapa en god grund för utveckling och standardisering av offentliga kontroller är att arbeta med gemensamma kontrollprojekt. Följande större insatser genomfördes 2010 för att öka kompetensen och göra kontrollarbetet mer likvärdigt, ändamålsenligt och effektivt:

- Fyradagarsutbildning i grundläggande revisionsteknik har genomförts för 18 personer 2010. Totalt har 75 utbildats under 2009 och 2010. Detta innebär att cirka hälften av behovet har uppfyllts.
- Utbildning i HACCP genomfördes i samband med Livsmedelsverkets årliga utbildningsdagar för personalen inom köttillsyn, där cirka 150 medarbetare deltog.
- Ett kontrollprojekt om företagets rutiner för rensning av slaktkroppar genomfördes på 13 slakterier (se avsnitt 4.2.6.10. Resultaten sammanställs under våren 2011.
- Resultat från ett gemensamt kontrollprojekt som genomfördes 2009 inom området djurskydd sammanställdes under 2010 och visar generellt på ett gott djurskyddsläge vid svenska slakterier. Överbeläggning i stallar för gris samt hård drivning av nötkreatur och får förekommer i ringa omfattning. Bedövningsresultaten har varit goda för samtliga djurslag. En god bedövningskvalitet är mycket viktigt för att säkerställa att djur inte lider när slakten påbörjas. Resultaten visar att insatser krävs vid ett flertal företag som slaktar nötkreatur för att minska förekomsten av hård drivning. Projektet har lett till ökade kunskaper om djurs välbefinnande vid slakterier.

Kompetenshöjande insatser inom området köttbedömning:

Kurser i köttbedömning med syfte att bättre kunna bedöma sjukliga förändringar vid besiktning efter slakt (tamboskap, fjäderfä och frilevande vilt) har genomförts under 2009 och 2010. Totalt har nu ca 180 personer deltagit i interkalibreringskurs avseende tamboskap och ca 30 personer avseende fjäderfä. Interkalibreringskurs avseende frilevande vilt har 124 personer deltagit i, varav ca 40 personer är förordnade på timbasis.

Under året gav Livsmedelsverket *kurser* i förvaltningsrätt och sanktioner på livsmedelsområdet (två endagarskurser med totalt 78 deltagare), kontroll av fiskanläggningar (två endagarskurser med totalt 63 deltagare) och fiber, att mäta, märka och äta (ett tillfälle med 39 deltagare både från kontrollmyndigheter, industri, restaurang och storhushåll).

Livsmedelsverket gav i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting kurser i planering av offentlig livsmedelskontroll (sex tvådagarskurser med totalt 270 deltagare). Kurserna har behandlat planeringen av den offentliga livsmedelskontrollen och hur kontrollmyndigheten kan utreda resursbehov och finansiering av kontrollen.

I samarbete med Jordbruksverket gavs kurser i livsmedels- och foderkontroll i primärproduktionen. Dels upprepades 2009 års tvådagars grundkurs om kontroll i primärproduktionen med 17 deltagare från 12 olika länsstyrelser, dels ordnades en endagars fortsättningskurs med 31 deltagare från 7 länsstyrelser. En föreläsning om livsmedelskontroll i primärproduktionen har också hållits för ca 150 djurskyddsinspektörer. Utöver detta har Livsmedelsverket även medverkat som föreläsare vid Jordbruksverkets tvådagarskurs för tvärvillkorsrådgivare

Kontrollpersonal har deltagit i kurser som erbjuds inom EUs program (BTSF); HACCP, best practices vid veterinärkontroll vid import, djurskydd vid transport och vid slakt, övervakning av zoonoser och mikrobiologiska kriterier i livsmedel, utvärdering och registrering av växtskyddspreparat, livsmedelshygien och kontroll, foderlagstiftningen, växtskyddskontroll, kontroll av icke-animaliska livsmedel och foder, animaliska biprodukter, hälsa aquakultur, bin och exotiska djurparksdjur, TSE, material i kontakt med livsmedel, TRACES och RASFF. Då Livsmedelsverket är nationell kontaktpunkt för BTSF för samtliga kontrollområden i livsmedelskedjan tas samtliga områden upp här.

Under 2010 har Livsmedelsverket färdigställt eller omarbetat flera *vägledningar*.

- Vägledningen om offentlig kontroll av livsmedelsanläggningar.
- Vägledning om kontroll av värmebehandlingsutrustning för mjölk och mjölkprodukter.
- Vägledning om kosttillskott.
- Vägledning, Nyckelhålet.

- Vägledning om offentlig kontroll vid mindre mjölkproduktföretag.
- Vägledning om riskklassning av livsmedelsanläggningar och beräkning av kontrolltid. En utvärdering gjordes och modellen har därefter kompletterats med en informationsmodul, och justeringar har skett i riskpoäng, storleksindelning, riskklasser och erfarenhetsmodulen. Den bör tillämpas först inför 2012.
- Vägledning om livsmedelskontroll i primärproduktionen.
- Vägledning, riskklassificering av livsmedelsföretag och foderföretag inom primärproduktionen har omarbetats. Bland annat har planeringen av kontrollen förtydligats och fler riskmodifierande faktorer tillkommit.

Länsstyrelserna anordnar *länsmöten* i sina regioner. Livsmedelsverket har deltagit i 36 länsmöten och då presenterat ett standardiserat informationsmaterial. Då några län har slagit samman sina möten samt att Västra Götaland inte hade något möte på hösten blir det endast 36 länsmöten. Samtliga 21 län har dock besökts. Syftet är att alla inspektörer som deltar i länsmötena ska få samma information. Under hösten låg fokus på information och diskussion om riksprojektet 2010 (Listeriaprovtagning, se 4.2.6.8), ny vägledning om riskklassning av livsmedelsanläggningar, information om vägledning för offentlig kontroll, information om KLARA-egenkontroll (regelförenklingsarbetet) och dess slutsatser, General Audit 2010, GMO, jägares direkta leveranser av små mängder vilt och kött av vilt, nationell samordning av dricksvatten, RASFF, rapportering och verktyg för offentlig kontroll samt information om riksprojektet 2011 (se 4.2.6.12).

Livsteck.net är Livsmedelsverkets webbplats för den kommunala och regionala kontrollen. Antalet aktiva, registrerade användare uppgick under året till 1194 och antalet besök på *livsteck.net* var 8140. Arbetet har under året mest inneburit löpande uppgifter med nyheter, RASFF och viss uppdatering av material. "Frågelådan" har uppdaterats med nytt material och verket har också prioriterat "mötesplatsen", där olika projekt har sina egna digitala arenor och diskussionen på olika ämnesområden kan ske mellan inspektörer med verket som moderator. Livsmedelsverket har sedan 2009 arbetat med att utveckla *Krisportalen* på *livsteck.net*. Under 2010 låg fokus på att skapa struktur och färdigställa utkast till material och underlag. Vidare inrättades en "utbrottstelefon" i syfte att ge stöd till lokala och regionala myndigheter vid livsmedelsrelaterade utbrott.

Livsmedelsverket ger särskilt *stöd till kommunala och regionala kontrollmyndigheter via e-post och telefon*. Många av frågorna handlar om kontroll, märkning och begreppet "livsmedelsföretagare".

Livsmedelsverket är kontaktpunkt för Rapid Alert System for Food and Feed (*RASFF*), vad det gäller livsmedel. Livsmedelsverket bistår med stöd

till övriga kontrollmyndigheter i hanteringen av RASFF-ärenden. Under året har Livsmedelsverket notifierat kommissionen vid ett 60-tal tillfällen om hälsofarliga varor i Sverige. Verket har under året handlagt 120 ärenden, vilket är lika många som 2009. De största grupperna av ärenden som hanteras handlar om fynd av salmonella i kött, otillåten GMO i risprodukter från Kina, pesticider i frukt och grönt och om material i kontakt med livsmedel. De senare har ökat kraftigt i antal och utgör nu runt 20 procent av Sveriges ärenden mot tidigare års 3–6 procent. Antalet notifieringar där bristen kopplas till märkningen av en produkt (exempelvis allergener eller innehållet i kosttillskott) har också ökat. Negativt är att kommunerna inte notifierar fynd av livsmedelsburen fara i någon större utsträckning och att de i många fall har svårt att hantera inkomna ärenden, främst sådana som rör lämpliga åtgärder och kontroll av spårbarhet.

Genom att Livsmedelsverket vid de *normerande kontrollerna* (se avsnitt 5.2.3) granskar den kommunala kontrollmyndigheten ges också information till kommunerna i sakfrågor.

Märkning var under året, liksom 2008-2009, viktigt vid kontroll av anläggningar som står under Livsmedelsverkets kontrollansvar.

Livsmedelsverket har under året granskat märkningsuppgifter på modersmjölksersättningar och tillskottsnäringar, som tillverkas på en livsmedelsanläggning som Livsmedelsverket har kontrollansvar för. Detta har framförallt skett utifrån den speciallagstiftning som gäller dessa produktgrupper. Brister har bland annat hittats i hur hälso- och näringspåståenden används och vilken ålder på barnet som anges på vissa av produkterna. I samband med denna granskning har Livsmedelsverket varit i kontakt med lokala kontrollmyndigheter, som har kontrollansvar för livsmedelsföretagare som producerar motsvarande produktgrupper, för att ge stöd i deras granskning. Detta arbetssätt har uppskattats av alla parter då företagen fått en likvärdig kontroll samtidigt som en effektiv kompetensöverföring har skett mellan central och lokal kontrollmyndighet.

Vikt och volym var under året tema för kontroll av köttanläggningar som står under Livsmedelsverkets kontrollansvar. För Livsmedelsverkets övriga animaliska anläggningar var kontroll av animaliska biprodukter ett temaområde.

Livsmedelsverket agerade under året rättsligt i några fall som rör s.k. ”utan”-märkning, t.ex. varor märkta ”utan onödiga tillsatser”. Märkning med ”äkta vara” har diskuterats.

Märkningen har dessutom kontrollerats inom flera andra områden, se avsnitt 4.2.6.

Livsmedelsverket är kontrollmyndighet för fyra av de fem största *detaljhandelskedjornas huvudkontor*. Under år 2010 har tre av detaljhandelskedjornas huvudkontor reviderats. Vid revisionerna har särskild vikt lagts vid företagets rutiner för spårbarhet och återkallelse. Detaljhandeln har idag ett stort antal egna varumärken.

Detaljhandelsföretagen är ansvariga för att dessa varor är säkra och rätt märkta. Därför har revisionerna berört rutiner för framtagning och märkning av egna märkesvaror, hur företagen bedömer faror/risker och hur dessa förebyggs eller kontrolleras. Företagen har också fått redogöra för hur de förvissas sig om att inköpare och annan nyckelpersonal har tillräckliga kunskaper i lagstiftning och eventuella risker med livsmedel som hanteras. En stor och växande del av butikernas egenkontroll och utbildning av personal administreras centralt av huvudkontoren. Företagens arbete med butikerna och uppföljning av resultat har också reviderats. Ett växande antal butiker är idag certifierade enligt Svensk Standard för livsmedelshantering i butik. Under året har Livsmedelsverket blivit informerade om eller aktivt rekommenderat ca 15 publika återkallelser, flertalet av dessa har publicerats på Livsmedelsverkets webbplats. Av dessa har fem föranlett RASFF. Två förbud, ett kombinerat med föreläggande och ett med vite har utfärdats. Dessutom har ett stort antal ärenden i märkningsfrågor hanterats, en del av övergripande principiell karaktär, andra mer produktspecifika.

Livsmedelsverket har påbörjat ett samarbete med ett antal av landets kommuner (i första hand de 8 största) för att öka *stödet i arbetet med smittspårning* i samband med matförgiftningsutbrott. Livsmedelsverket fokuserar på utbrott av mer ovanliga smittämnen samt extra undersökningar (s.k. subtyponingar) av de organismer där Livsmedelsverket är NRL, dvs. *Campylobakter*, VTEC, *Listeria* och *Stafylokokker*. I syfte att ytterligare förbättra utredningsförmågan arbetar Livsmedelsverket även med att stärka hela analyskedjan oberoende av agens. Många kommuner har ett behov av detta och EFSA ställer allt högre krav på utbrottsutredningarna. Förhoppningen är att samarbetet ska ge ökade möjligheter att identifiera smittkällor och därmed upptäcka svaga länkar i tillverkning/hanteringsstegen.

Nytt epizooti nätverk

För att öka beredskapen att hantera misstänkta epizootiska utbrott på slakterier har ett internt nätverk bildats. Nätverkets uppgift är att arbeta fram information, utbildning, övningar samt vägledning/instruktioner inom området. Arbetet finansieras med medel från Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB).

Kontrollmyndigheterna i de fem nordiska länderna ordnar årligen en nordisk tillsynskonferens (se 4.2.6.5).

Inom arbetet med *fleråriga nationella kontrollplanen*, sker ett utvecklingsarbete tillsammans med andra kontrollområden för ett gemensamt synsätt inom lagstiftning, vägledning, kontroll och revision (se avsnitt 2.1).

De centrala myndigheterna har som samordnande insatser anordnat övningar och utbildningar inom *beredskapsområdet* (se kapitel 7).

Det finns totalt 19 *branschriktlinjer* som har bedömts av Livsmedelsverket och som finns på verkets webbplats.

Under året har Livsmedelsverket publicerat fyra nya riktlinjer:

- Säker honung.
- Vendlingbranschen (livsmedelsautomater).
- Hygienisk produktion av mjölkprodukter.
- Fusariumtoxiner i spannmål.
-

IT- stöd för kontrollverksamheten

2009 startade Livsmedelsverket projektet KontrollReda vilket bestod av flera delprojekt.

- T-system för myndighetsrapportering.
- Dricksvattenanalyser.
- Systemstöd för tillsynsavdelningen.
- Systemstöd på enheten för kötttillsyn.

Kontrollreda är avslutat och det fortsatta arbetet är uppdelat i tre separata projekt.

- e-Lvis.
- IT-system för myndighetsrapportering.
- Nationell databas för dricksvatten.

Anledningen till uppdelningen är Livsmedelsverkets nya organisation. Syftet med projektarbetet kvarstår "att ge kontrollverksamheten ett IT-stöd och arbetssätt som är generellt, enhetligt och kvalitetssäkrat för hantering av kontrollobjekt, kontrollens resultat, beslut och rapportering".

e-Lvis

Projektet e-Lvis syftar till att ge Livsmedelsverket ett systemstöd som bidrar till effektivare offentliga kontroller och till den övergripande målsättningen att framgångsrikt leda och samordna livsmedelskontrollen i Sverige.

Livsmedelsverkets servicepotential och effektivitet kommer att öka i och med införande av ett nytt systemstöd. För alla medarbetare som arbetar med kontroller i en eller annan form ger systemstödet ett förenklat sätt att arbeta med mindre administration och mer tid för kontrollarbete. För verksamhetens chefer förbättras möjligheterna att planera och följa upp både kontroller och bemanning i kärnverksamheterna. Uppgifter från verksamheten kan enkelt sammanställas och rapporteras vidare. För

livsmedelsföretagens del innebär det nya systemstödet en bättre dialog med Livsmedelsverket. Via verktyget ”Mina sidor” kommer företagarna snabbt och effektivt kunna sköta sina ärenden med Livsmedelsverket efter företagarens egna förutsättningar. Projektet pågår fram till april 2012.

IT-system för myndighetsrapportering (IMYR)

I den årliga rapporteringen som de centrala, lokala och regionala myndigheterna ska göra till Livsmedelsverket efterfrågas bland annat resultatet av kontrollen. Myndigheten rapporterar då kontrollresultat för specificerade delar i en livsmedelsanläggning, så kallade rapporteringspunkter. I detta arbete har ett nytt rapporteringssystem, Myndighetsrapportering, och en ny vägledning tagits fram för kontrollmyndigheter. Dessutom gäller från 2010 Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2009:13) om rapporteringsskyldighet för kontrollmyndigheter, även länsstyrelsernas rapporteringsskyldighet. För att Livsmedelsverket ska kunna ta emot kontrollmyndigheternas rapportering har ett IT-stöd, IMYR, utvecklats. Kontrollmyndigheterna rapporterar för första gången kontrollresultaten från 2010 till Livsmedelsverket i det nya systemet.

Nationell databas för dricksvatten

Livsmedelsverket genomför sedan 2009 ett treårigt samverkansprojekt med Sveriges geologiska undersökning (SGU) för att bygga ut Vattentäktsarkivet som förvaltas av SGU. Syftet med projektet är att få ett långsiktigt system för att samla in och tillhandahålla dricksvatteninformation från allmänna vattenverk i Sverige och som omfattas Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30).

Den insamlade informationen kommer att vara ett viktigt underlag för Livsmedelsverkets nationella samordningsansvar för dricksvatten och för att kunna ge en sammanlagd bedömning av Sveriges dricksvattenkvalitet. Den insamlade dricksvatteninformationen kommer dock främst att vara ett viktigt underlag till Livsmedelsverkets arbete med kontroll av dricksvatten, sammanställning av årliga nationella rapporter om Sveriges dricksvattenkvalitet samt rapportering av dricksvattnets kvalitet till EU. Rapporteringen till Kommissionen beskrivs under avsnitt 4.2.3.2.

Efter att projektet under 2009 främst satsat på att bygga ut systemet (databas och webbtjänst) för att kunna ta emot, lagra och tillhandahålla dricksvattendata, satsades 2010 på att få in så mycket vattenkvalitetsdata som möjligt till databasen. För att få in sådana data är det centralt att dataleveranserna från vattenanalyslaboratorierna fungerar bra. Därför har det leveransformat, som används i leveranserna av vattenkvalitetsdata från analyslaboratorierna till SGU setts över. Livsmedelsverket, SGU och Svenskt vatten har utvecklat och reviderat leveransformatet och tagit fram en ny version.

Arbetet med att kvalitetsgranska och kvalitetssäkra dricksvattenanalysdata har varit prioriterat. Anpassade rapporter och sammanställningar till Livsmedelsverkets kontrollarbete samt nationell respektive EU rapportering har tagits fram under året och kommer att fortsätta under 2011.

Systemstöd för data från de nationella kontrollprogrammen

Systemstöd för data från de nationella kontrollprogrammen utvecklas vid Livsmedelsverket i projekten Pest 2 och LinCon. Projekten ska uppfylla de behov som finns av kvalitetssäkrade datasystem som stöd för den offentliga kontrollen inom de nationella årliga kontrollprogrammen. Datasystemen ska ge stöd för arbetet med riskbaserade och effektiva kontroller av pesticider och kontaminanter. Systemen kommer att kunna rapportera data till EFSA enligt EFSA:s standard. Genom att utveckla LinCon går Livsmedelsverket från ett flertal olika manuella system till ett databaserat vilket kommer att ge vinst både i tid och kvalitet. Projekten innebär också att det tas fram system som ger goda utvecklingsmöjligheter när kraven från EFSA och EU ändras.

Nationella regler för kontroll

Livsmedelsverket har i sina föreskrifter (LIVSFS 2004:27) om märkning och presentation av livsmedel ändrat definitionen av begreppet ingrediens, samt infört regler för hur enzymer och aromer ska anges. Ändringarna har skett mot bakgrund av ändringar i direktiv 2000/13/EG som i sin tur skett med anledning av införandet av förordning (EG) nr 332/2008 om livsmedelsenzymer och förordning (EG) nr 1334/2008 om aromer och vissa livsmedelsingredienser med aromgivande egenskaper för användning i och på livsmedel.

Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2003:18) om juice och nektar har ändrats i enlighet med direktiv 2001/112/EG om fruktjuice och vissa liknande produkter avsedda som livsmedel.

Mot bakgrund av bestämmelser i förordning (EG) nr 1234/2007 av den 22 oktober 2007 om upprättande av en gemensam organisation av jordbruksmarknaderna och om särskilda bestämmelser för vissa jordbruksprodukter har Livsmedelsverket i bilaga till verkets föreskrifter (LIVSFS 2002:47) om märkning av vissa livsmedel infört särskilda märkningskrav på vissa produkter av nötkött.

Livsmedelsverket har i verkets föreskrifter (LIVSFS 2002:48) om vinframställning (mot bakgrund av bestämmelser i förordning (EG) nr 1234/2007 och tillämpningsförfordningarna (EG) nr 606/2009 respektive (EG) nr 607/2009), infört regler som innebär att de vintillverkare som använder behandlingsmetoder vid framställning av vin för vilka anmälningsskyldighet gäller, ska anmäla detta till Livsmedelsverket. Verket har även infört bestämmelser som reglerar proceduren för godkännande för att få märka vin med årgång och druvsort.

Livsmedelsverket har i bilaga till Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2003:9) om kosttillskott infört renlighetskriterier för källor till vitaminer och mineralämnen som får användas vid tillverkningen av kosttillskott.

4.2.3 Kontroll av dricksvatten

Definitionen av dricksvatten enligt artikel 2 i förordning 178/2002 säger att livsmedel inbegriper vatten från och med den punkt där värdena skall iakttas enligt artikel 6 i direktiv 98/83/EG om kvaliteten på dricksvatten, dvs. vid tappkranen hos användarna. Genom den svenska livsmedelslagen har tillämpningen för livsmedelsområdet utvidgats till att avse även dricksvatten. Enligt 3 § livsmedelslagen, jämsställs dricksvatten med livsmedel, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iakttas enligt artikel 6 i dricksvattendirektivet, dvs. vid tappkran hos användare. Vissa resultat av kontroll av dricksvattenanläggningar rapporteras under kontroll av livsmedel i denna rapport (avsnitt 4.2.2).

Livsmedelsverket samordnar kontrollen av dricksvatten på nationell nivå, vilket bland annat innebär att vägleda och informera. Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten, omtryckt LIVSFS 2005:10, gäller hanteringen av och kvaliteten på dricksvatten och omfattar vattenverk som försörjer 50 personer och fler eller som i genomsnitt producerar eller tillhandahåller 10 m³ dricksvatten per dygn. All offentlig och kommersiell verksamhet ingår, oberoende av storlek.

Problem med nya rapporteringssystemet för kontrollmyndigheter medför att resultaten i avsnitt 4.2.2 och 4.2.3 är ofullständiga.

4.2.3.1 Kontrollens omfattning

Myndighetskontroll av dricksvatten utförs av den lokala kontrollmyndigheten i kommunerna. Den årliga rapporteringen av dricksvattenkontrollen i Sverige görs för att man ska få en samlad bild av hur kontrollen bedrivs. Sammanställningen bygger på uppgifter från kontrollmyndigheterna om föregående års kontroll. Kontrollmyndigheternas rapportering av dricksvattenkontrollen 2010, omfattar 1793 allmänna och övriga dricksvattenanläggningar. Livsmedelsverket har under 2010 förelagt 9 kommuner att lämna uppgifter om dricksvattenkontrollen. Efter att kommunerna blivit förelagda inkom efterfrågade rapporter.

4.2.3.2 Antal och typ av bristande efterlevnad

Dricksvattnet från allmänna anläggningar i Sverige är i de flesta fall av god kvalitet, men det finns undantag, främst vid mindre anläggningar. Det finns anledning för många dricksvattenproducenter att se över hur effektiva de befintliga säkerhetsbarriärerna är.

Enligt artikel 13 i Rådets direktiv 98/83/EG, ska medlemsstaterna vart tredje år rapportera till EU-kommissionen (DG Environment) om kvaliteten på dricksvatten. Rapporten ska omfatta vattentäkter som i genomsnitt producerar eller tillhandahåller minst 1 000 m³ per dygn eller försörjer minst 5 000 personer. Det innebär att vattenkvaliteten från ca 250 vattenverk ska rapporteras till EU. Nästa rapport ska avse åren 2008-2010 och överlämnas till Kommissionen i februari 2012. Därefter granskar Kommissionen medlemsstaternas rapporter och offentliggör en EU-gemensam rapport under november 2012.

Enligt vägledningen om rapportering enligt dricksvattendirektivet ska mycket omfattande och detaljerad information om dricksvattnets kvalitet rapporteras. Varje överskridande av gränsvärdet för ca 50 mikrobiologiska och kemiska parametrar, min-, median- och maxvärden för parametern som överskred gränsvärdet, orsak till kvalitetsförsämringen samt vidtagna åtgärder och tid för korrigerande av kvalitetsförsämringen ska rapporteras. Rapporteringen från medlemsstaterna ska ske till WISE (Water Information System for Europe) via European Environment Agency. I WISE samlas också rapportering och övervakning enligt ramdirektivet för vatten, grundvattendirektivet, badvattendirektivet, nitratdirektivet, översvämningdirektivet och avloppsdirektivet.

4.2.3.3 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

För att höja kompetensen hos kontrollmyndigheter och vattenproducenter med ansvar för dricksvatten har Livsmedelsverket:

- Informerat om regler och kontroll av dricksvatten vid möten i fyra län med totalt cirka 60 kommunala inspektörer.
- Genomfört en grundläggande utbildning om dricksvattenföreskrifterna och kontroll av vattenverk i mars för 50 kommunala inspektörer.
- I samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting genomfört en utbildning om offentlig kontroll och kontrollmetodik av dricksvattenanläggningar. Totalt deltog cirka 50 kommunala inspektörer.
- I samarbete med Svenskt vatten AB medverkat vid en tvådagarsutbildning, "Utbildning i dricksvattenhygien", som riktade sig till personal som arbetar vid dricksvattenanläggningar.

Vid det stora dricksvattenburna utbrottet av parasiten *Cryptosporidium* i Östersund i december 2010 bistod Livsmedelsverket med råd, stöd och mikrobiologiska expertkunskaper.

4.2.3.4 Nationell samordning dricksvatten

Livsmedelsverket har i enlighet med regeringens proposition 2008/09:162 om klimat och energi i verkets regleringsbrev för 2010 fått 4,0 miljoner kronor för nationell samordning av dricksvattenfrågor. Sedan den 1 januari

2010 har Livsmedelsverket ansvar för nationell samordning av dricksvattenfrågor, i synnerhet med avseende på klimatförändringar och krisberedskapsplanering. Omfattande nätverksarbete gjordes tidigt för att öka kontaktytorna för det fortsatta arbetet, liksom en kartläggning, vilket gav underlag för det nya samordningsansvaret.

Ett nationellt nätverk för dricksvatten initierades 2010 i samråd med sektorsansvariga myndigheter, som Boverket, Naturvårdsverket, Socialstyrelsen, Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) och Vattenmyndigheterna. Även branschorganisationen Svenskt vatten och Sveriges Kommuner och Landsting är medlemmar i nätverket. Under året har nätverket utvecklat gemensamma styrdokument för det fortsatta arbetet. Tematiska arbetsgrupper inom planering och forskning och utveckling ska tillsättas i nätverket utöver arbetsgruppen för dricksvatten och krisberedskap (f.d. Samva). En intern samordningsfunktion stödjer såväl det externa nätverksarbetet som det interna dricksvattenarbetet.

På området kommunikation och information har Livsmedelsverket utvecklat en kommunikationsplan, debattartiklar har publicerats och synlighetsgörande arrangemang genomförts, som Run for Water och ett seminarium om dricksvatten i Almedalen. För att stärka arbetet inom forskning och utveckling har möten och seminarier med dricksvattenproducenter och branschorganisationen Svenskt vatten genomförts under året. Resurser har också ägnats åt forskningsprojekt utifrån identifierade kunskapsbehov. Livsmedelsverket deltar därtill i referensgrupper för större forskningsprojekt i Sverige, som Climatools, Colour of Water, DRICKS vid Chalmers, Kompetenscentrum för bekämpningsmedel och Visk.

I maj arrangerade Livsmedelsverket ett tvådagarsmöte med ett trettiotal experter på regler och kontroll av dricksvatten. De kom från 18 medlemsstater i EU och Efta och ingick i nätverket ENDWARE (European Network of Drinking Water Regulators). Inom ENDWARE förs informella diskussioner om lagstiftningen och hur den tillämpas i de olika länderna. Dessutom ventileras aktuella problem och framtida hot och man blickar framåt mot ny och förändrad lagstiftning. Under mötet i Uppsala diskuterades bland annat Livsmedelsverkets arbete med nationell koordinering av dricksvatten, förbättrad säkerhet och krisberedskap. Mer än hälften av anslagsmedlen under 2009 - 2011 för den nationella samordningen av dricksvattenfrågor, finansierar det treåriga samarbetsprojekt med SGU för att digitalt samla in analysdata om dricksvatten från Sveriges allmänna vattenverk. Den insamlade informationen kommer att vara ett viktigt underlag för Livsmedelsverkets nationella samordningsansvar för dricksvatten för att kunna ge en sammanlagd bedömning av Sveriges dricksvattenkvalitet. En utförligare

redovisning av detta arbete finns under avsnitt 4.2.2.6, IT-system för kontrollverksamheten - Nationell databas för dricksvatten.

4.2.4 Importkontroll från tredje land

Nedan beskrivs resultatet av kontroller enligt direktiv 97/78/EG. Införlivande i svensk lagstiftning har skett genom LIVSFS 2004:3. Kontrollerna regleras närmare i Kommissionens förordning (EG) nr 136/2004. Dessutom rapporteras resultatet av kontroller enligt Kommissionens skyddsbeslut och –förordningar för livsmedel av vegetabiliskt ursprung, resultatet av kontroller enligt förordning (EG) 669/2009, samt resultatet av kontroller enligt den nationella föreskriften LIVSFS 2003:15 (jordnötter, torkade fikon samt paranötter oavsett ursprungsland p. g. a. risken för aflatoxin). Organisation, kontrollmetoder, olika beslut och förordningar m.m. beskrivs i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan, avsnitt 4.2.5.6.

4.2.4.1 Definitioner och begrepp

Sändning: (artikel 2.2.f i direktiv 97/78/EG).

En kvantitet produkter av samma slag som omfattas av samma veterinärintyg eller veterinärdokument eller andra dokument föreskrivna i veterinärlagstiftningen och som befordras med samma transportmedel och kommer från samma tredje land eller samma del av tredje land.

Sändning: (artikel 3c i förordning (EG) 669/2009)

En kvantitet av något av de foder eller livsmedel av icke-animaliskt ursprung som förtecknas i bilaga I till denna förordning och som är av samma kategori eller varuslag, omfattas av samma handling eller handlingar, fraktas med samma transportmedel och kommer från samma tredjeland eller del av tredjeland

4.2.4.2 Kontrollens omfattning och resultat

Vid enheten för internationell handel (IH) på Livsmedelsverket i Uppsala finns 8,10 tjänster fördelade på 3,55 veterinärer, 2,0 statsinspektörer och 2,55 administratörer. På gränskontrollstationerna tjänstgör 6,5 årsarbetskrafter. Siffrorna avser bemanningen under 2010.

Under 2010 kontrollerades drygt 4300 animaliesändningar enligt direktiv 97/78/EG i gränskontrollen. Knappt 1800 vegetabiliesändningar kontrollerades. För närmare information om vilka produktkategorier som kontrollerats hänvisas gällande animaliesändningar till datasystemet Traces (se beslut 94/360/EG beträffande indelning i kategorier).

Antalet vegetabiliesändningar har ökat jämfört med 2009. Bidragande orsak är främst förordning (EG) 669/2009 som började tillämpas den 25 januari 2010. Underlag har inhämtats i första hand från REDA som är en nationell

databas för registrering av sändningar som kontrolleras i Livsmedelsverkets gränskontroll.

4.2.4.3 Antal och typ av bristande efterlevnad

Fyra animaliesändningar underkändes vid dokument- / ID- / fysisk kontroll. En animaliesändning avvisades då den kommit in i landet utan föregående gränskontroll .

Tjugoen vegetabiliesändningar underkändes f.f.a. p.g.a. att gränsvärdena för aflatoxin respektive pesticider överskreds.

För närmare information om utfallet av den provtagning och analys som skett inom gränskontrollen hänvisas till de rapporter som regelbundet skickas till Kommissionen.

4.2.4.4 Beslut om åtgärder mot företag och produkter

Av de fyra animaliesändningar som underkändes vid gränskontrollen återsändes två till ursprungslandet och två destruerades. Den sändning som kommit in i landet utan föregående gränskontroll destruerades.

Av vegetabiliesändningarna återsändes 8 till ursprungslandet, 12 destruerades, och en användes för annat ändamål.

4.2.4.5 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

Ett utbildningstillfälle har hållits med personalen vid gränskontrollstationerna. Vid utbildningstillfällena tas nyheter och aktuella frågor upp. Under året har exempelvis följande berörts:

- Dokumentkontroller.
- Kontroller enligt förordning (EG) 669/2009.
- Bilateral avtal.
- Provtagningsprogrammet.

En utbildningsdag har hållits gällande kontroll av icke-animaliska livsmedel. Personal från gränskontrollen såväl som från andra berörda delar av Livsmedelsverket och andra myndigheter deltog. Bl. a. diskuterades allmänna frågor, lagstiftning och provberedning gällande mykotoxiner, samt det nationella kontrollprogrammet avseende pesticider.

Livsmedelsverket / enheten för internationell handel ordnade ett nordiskt seminarium avseende kontroller enligt förordning (EG) 669/2009. Seminariet riktade sig till personer inom gränskontroll / central myndighet. Bl a diskuterades kontrollsystemen i de nordiska länderna, dokumentkontroller, och provtagning.

Två av gränskontrollveterinärerna har deltagit i SANCO:s kurs ”Better training for safer food” riktad till gränskontrollpersonal vid hamnar/vägar/järnvägar. Syftet med kurserna är att få en effektivare importkontroll.

En person från gränskontrollen samt en person från centrala enheten för internationell handel har deltagit i SANCO:s kurs ”Better training for safer food” avseende kontroller av icke-animaliska livsmedel.

En person från gränskontrollen har deltagit i danska Födevarestyrelsens kurs avseende kontroll av fisk.

En person från centrala enheten för internationell handel har deltagit i nordiskt seminarium avseende riskbaserad kontroll.

Två veterinärer från gränskontrollen har deltagit vid det årliga veterinärmötet.

Två gemensamma planeringsdagar för IH centralt och gränskontrollen har genomförts. Bl. a. gjordes en nulägesanalys av verksamheten samt diskuterades omorganisationen.

Personal från enheten för internationell handel centralt har inspekterat gränskontrollstationerna i hamnarna i Göteborg, Helsingborg, Stockholm samt på flygplatserna Arlanda och Landvetter. Inspektionen består av två delar där en del är en genomgång av checklistor över lokaler och utrustning som stationsansvarig går igenom före inspektionen och sedan tillsammans med central person. Den andra delen består av en revision av verksamheten där man inför varje år väljer ut ett antal områden som man ska titta på. Under 2010 inspekterades bl.a. manifestkontroll, föranmälan, provtagning, avvisade sändningar, samt skeppshandel (endast en station berörd).

Det genomfördes även en revision av Arlanda gränskontrollstation av centrala Livsmedelsverket i enlighet med art. 4.6 i Rådets förordning (EG) 882/2004.

4.2.5 Kontrollprogram för livsmedel

I detta avsnitt presenteras resultat från kontroll inom särskilt reglerade kontrollprogram.

4.2.5.1 Restsubstanser

Denna del gäller kontrollprogrammet för restsubstanser enligt rådets direktiv 96/23/EG. Resultaten från kontrollprogrammet för restsubstanser

rapporteras till Kommissionen via en EU-gemensam databas. Rapporteringen sker årsvis senast 31 mars påföljande år. Nedan följer en sammanfattning av resultatet från kontrollprogrammet.

Kontrollens omfattning

Det svenska kontrollprogrammet för rests substanser i animalier och animaliska produkter innehöll 2010 totalt drygt 5 000 prov. Kontrollprogrammet omfattade provtagning och kemisk analys av rött kött inkl. hägnat vilt, fjäderfä, mjölk, ägg, honung och odlad fisk.

Provtagningen är riktad mot djur som kan vara behandlade med t.ex. veterinärmedicinska preparat. Provtagaren letar efter bl.a. injektionsmärken i halsen eller efter djur som har juverinflammation. I annat fall sker slumpmässig provtagning. Provtagningen utförs av Livsmedelsverkets officiella veterinärer och officiella assistenter samt av anställda vid Livsmedelverket på äggpackerier. På uppdrag av Livsmedelsverket utför länsstyrelsen och Jordbruksverket provtagningen på fiskodlingar, på gårdar och biodlingar. Provpreparering utförs på Livsmedelverket och prov skickas sedan till Livsmedelsverkets laboratorier och upphandlade privata laboratorier som utför analyserna.

Måluppfyllelse

Kontrollprogrammet 2010 innehöll knappt 5 200 prov. Av planerade prov inkom till laboratorierna 5 130 prov som analyserades med kemisk metodik. Provtagningen på gårdsnivå genomfördes i stort sett enligt plan.

Efterlevnaden hos företag och produkter

Gränsvärden på EU-nivå finns för flertalet rests substanser. Gränsvärdena tillämpas på varje enskilt provs analysresultat med hänsyn tagen till analysens mätosäkerhet innan åtgärd vidtas. Analysresultaten från hela rests substanskontrollen redovisas till Kommissionen i den gemensamma EU-databasen för rests substanser.

Antal och typ av bristande efterlevnad

Bristande efterlevnad är i det här fallet detsamma som överskridande av gränsvärde eller att slaktkroppen innehåller en förbjuden substans. År 2010 innehöll en slaktad häst fenylbutazon. Medlet får inte användas till livsmedelsproducerande djur. Ett prov från kyckling innehöll koccidiostatika över gällande gränsvärde. Ägg från en gård innehöll dioxinlika PCB över gällande åtgärdsgräns. En sugga innehöll den förbjudna substansen kloramfenikol.

Beslut om åtgärder mot företagaren

Samtliga fall utreddes av respektive länsstyrelse. De två fallen med förbjudna substanser, kloramfenikol i svin respektive fenylbutazon i häst har anmälts till polis. Med anledning av det positiva koccidiostatikaprovet kasserades ett parti med fryst kycklinglever. Utredningen visade ingen orsak

till det inträffade. Det gjordes uppföljande provtagningar hos äggproducenten inom dioxinkontrollen för analys av dioxinlika PCB men inga ytterligare förhöjda halter kunde konstateras.

4.2.5.2 Dioxiner/furaner och dioxinlika PCBer

Analysresultaten från kontrollprogrammet för dioxiner och dioxinlika PCBer rapporteras enligt Kommissionens rekommendation 2006/794/EG. Därutöver rapporteras resultaten från föregående års kontroll av fisk från Östersjöområdet årligen till Kommissionen. I denna rapportering skall även de åtgärder som vidtagits för att minska svenska folkets exponering för dioxiner och dioxinlika PCBer från fisk från Östersjöområdet redovisas, allt enligt Kommissionens förordning (EG) nr 1881/2006.

Kontrollens omfattning

Kontrollprogrammet för dioxin och dioxinlika PCBer i livsmedel består av cirka 70-90 prover årligen. Under 2010 innefattade kontrollprogrammet sammanlagt 83 prover på vildfångad fisk, odlad fisk, skaldjur, kött, mjölkprodukter, ägg, kosttillskott och barnmat.

Eftersom det inom regeringsuppdraget, som innebär att Livsmedelsverket ska redovisa möjliga handlingsalternativ i samband med att undantaget från gränsvärdena för dioxiner och PCBer i fisk löper ut, det s.k Marina-projektet, togs prov på vildfångad fisk från Östersjöområdet lades fiskproverna inom kontrollprogrammet på andra områden under 2010. Inom kontrollprogrammet provtogs istället processade fiskprodukter, fisk från västkusten, skaldjur, samt importerad fisk.

Merparten av proverna som tas är slumpmässigt uttagna. I programmet för 2010 ingick dock ett uppföljande prov på makrill från Skagerrak som togs p. g. a. att ett tidigare prov visat på hög halt av dioxinlika PCBer. I det fallet var 5 prov planerade men bl a på grund av låg tillgång på makrill kunde Fiskeriverket inte ta fler prov. Resterande 4 prov skjuts över till 2011 års program. Fem (5) prov av irländskt nötkött ingick också i kontrollprogrammet p g a att det utfärdats en varning i systemet för livsmedel och foder (RASFF) för irländskt nötkött. Därutöver togs prov på ägg i en utredning för uppföljning av höga halter PCB som framkommit inom rests substanskontrollen.

Provtagningen utfördes av anställda vid Livsmedelsverket och på uppdrag av Livsmedelsverket av kommunala inspektörer och anställda vid Fiskeriverket och länsstyrelsen i enlighet med Kommissionens förordning (EG) nr 1883/2006. Provtagningen skedde i butik, på slakteri, vid gränskontroller, på mejeri, på äggpackeri, inköp via Internet, ute till havs samt vid landning av vildfångad fisk. Provprenparering utfördes på Livsmedelsverket och homogenatet skickades sedan till upphandlat externt laboratorium som

utförde analyserna. I analysen för respektive prov ingår 17 kongener dioxin/furan, 12 kongener dioxinlika PCBer samt 7 kongener av de icke dioxinlika PCBerna.

Måluppfyllelse

Provtagning 2010

Matris	Provantal som mål	Uppnått provantal
Skaldjur	4	3
Fisk	21	19
Kött	30	32
Mjölksprodukter	6	6
Ägg	8	14
Barnmat	8	8
Kosttillskott	0	1
Summa	77	83

Provantal kunde inte uppnås i vissa fall pga dålig tillgång av den fiskarten i aktuellt område, mindre import än beräknat etc. Ett prov på vildsvin som inkommit i efterhand och tillhör tidigare års beställning av provtagning tillkom. Dessutom tillkom ett prov på kosttillskott samt uppföljande prover.

Efterlevnaden hos företag och produkter

EU-gränsvärden finns för dioxiner/furaner och för summan av dioxiner/furaner och dioxinlika PCBer (Kommissionens förordning (EG) nr 1881/2006). Gränsvärdena tillämpas på varje enskilt provs analysresultat med frändragen mätosäkerhet. Undantag från detta tillvägagångssätt görs för den feta fisken från Östersjöområdet. I dessa fall läggs mätosäkerheten till analysresultatet innan bedömning görs eftersom det inte ska finnas risk för att exporterad/utförd fisk överskrider gränsvärdet.

För dioxiner/furaner och för dioxinlika PCBer finns även åtgärdsnivåer (Kommissionens rekommendation 2006/88/EG). Om analysresultat överskrider denna nivå skall behörig myndighet identifiera föroreningskälla och vidta lämpliga åtgärder för att reducera eller eliminera den.

Antal och typ av bristande efterlevnad

Bristande efterlevnad är i det här fallet detsamma som överskridande av gränsvärde eller åtgärdsnivå.

Kosttillskott baserat på frystorkad surströmming visade på höga halter av dioxin och dioxinlika PCB.

Prov på ägg som inom restsbstanskontrollen visat på höga halter av PCB provtogs i uppföljande syfte inom dioxinkontrollen. Äggen överskred åtgärdsnivån för dioxinlika PCB. Äggprov togs även från de "systerhöns" som gått i samma stall under uppfödningstiden som de aktuella hönsen. I

dessa ägg låg halterna på normala nivåer. Halterna minskade med tiden och senare provtagna ägg låg halter under åtgärdsnivån.

Uppföljande prov på makrill i Skagerrak visade på låga halter av dioxin och PCB. Ytterligare uppföljande prov på makrill i Skagerrak kommer att tas under 2011.

Uppföljande prov på lammlever togs från en besättning som tidigare visat på överskridande av åtgärdsnivån av dioxinlika PCB. Halterna för det uppföljande provet låg under gränsvärde och åtgärdsnivåer.

Beslut om åtgärder mot företagaren

Länsstyrelsen utredde ärendet gällande ägg. Eftersom inga orsaker kunde hittas och halterna sjönk till normala nivåer för ägg lades ärendet ner. Ärendet som gällde kosttillskott baserat på frystorkad surströmming lämnades över till behörig lokal kontrollmyndighet som lade ett saluförbud på produkten. Beslutet har överklagats av företaget. Överklagandet hanteras av länsstyrelsen.

Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

En bevakning av de områden som kan vara så kallade hotspots när det gäller höga halter av dioxin och PCB finns sedan tidigare. Det är viktigt att fånga upp dessa områden och inleda kontroll inkl provtagning om det i området finns primärproduktion/fångstplatser.

Problematiken med höga halter av dioxin och PCB i fet fisk från Östersjöområdet är sedan länge känt. Årligen ingår minst 10-20 prov på fisk från Östersjöområdet i kontrollprogrammet. Livsmedelsverket har kostrekommendationer för att begränsa vissa sårbara befolkningsgruppers intag av dessa fiskarter från Östersjöområdet. Dessa råd om fiskkonsumtion finns att läsa på www.slv.se.

4.2.5.3 Polycykliska aromatiska kolväten (PAH)

Denna del gäller kontroll av PAH, efter de gränsvärden som finns fastställda i kommissionens förordning EG nr 1881/2006. Rapportering för 2010 års data kommer att ske under 2011 till EFSA i enlighet med EFSA:s standard.

Förkortningar och begrepp

PAH - polycykliska aromatiska kolväten

BaP - bens(a)pyren

Direkt rökning - rökning av livsmedel som placeras direkt ovanför rökjärnen, alternativt leds den varma röken från en flammande vedbrasa direkt in i rökkammaren

Indirekt rökning - röken genereras utanför själva rökkammaren i en speciell rökgenerator och leds in i rökkammaren genom en rörledning.

Kontrollens omfattning

Kontrollprogrammen för PAH i livsmedel är årliga och består av några av följande livsmedel; rökt kött, rökt fisk, oprocessad fisk, vegetabiliska matoljor, fiskolja (kosttillskott), bröd, grillat kött, stekt kött, margarin samt barnvälling. I kontrollen 2010 ingick 31 prover på rökt kött, rökt fisk, modersmjölksersättning, musslor och fiskolja.

Provtagningen har utförts av anställda vid Livsmedelsverket eller på uppdrag av Livsmedelsverket av kommunala inspektörer, i enlighet med Kommissionens förordning (EG) nr 333/2007. Provpreparering och analys utfördes på Livsmedelsverket, Kemiska enheten 2. I analysen för respektive prov ingår resultat för 24 olika PAH-föreningar.

Måluppfyllelse

Provtagning 2010

Matris	Provantal som mål	Uppnått provantal
Fisk		
Rökt	8	7
Kött		
Rökt	13	12
Barnmat		
Modersmjölksersättning	3	3
Skaldjur		
Musslor	4	6
Kosttillskott		
Fiskolja	2	3
Summa	30	31

Efterlevnaden hos företag och produkter

EU-gränsvärden är satta för en av PAHerna, bens(a)pyren (BaP). Gränsvärden finns fastställda i Kommissionens förordning (EG) nr 1881/2006 för ett antal olika livsmedelskategorier. Gränsvärdena tillämpas på varje enskilt provs analysresultat med fråndragen mätosäkerhet. Under 2010 överskred två av proverna på rökt kött fastställt gränsvärde. Köttet var rökt med direkt rökningmetod och kom från samma anläggning. Ett prov på kosttillskott (fiskolja med blåbärsextrakt) innehöll en halt av BaP som överskred gränsvärdet i fiskolja.

Antal och typ av bristande efterlevnad

Överskridande av gränsvärdet för BaP i två prover av rökt kött har rapporterats till den kommun som är kontrollmyndighet. Kommunen har övertagit ärendet. I fallet med den höga halten BaP i ett prov av kosttillskott (fiskolja med blåbärsextrakt) gick det inte att vetenskapligt styrka att det var fiskoljan som innehöll för höga halter av BaP. Inget gränsvärde finns fastställt för andra kosttillskott än ren fiskolja och halten ansågs inte vara en hälsorisk och därför vidtogs inga åtgärder.

Beslut om åtgärder mot företagaren

Kommunen har övertagit ärendet gällande de två proverna av rökt kött som överskred gränsvärdet för BaP. Kommunen har beslutat om förbud av utsläppande av livsmedel som överstiger gällande gränsvärde av BaP på marknaden från den aktuella anläggningen.

Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

Höga halter i produkter rökta med direkt rökmetod har påträffats i kontrollprogrammen sedan 2006. Problemet har vidare utretts, uppföljande prover tagits och informationstexter till kommun och företag har tagits fram. Under 2010 har de rökerier som tidigare uppvisat höga halter av BaP i sina rökta produkter följts upp med ytterligare provtagning. Framöver kommer produkter från samtliga rökerier som använder direkt rökmetod att provtas.

4.2.5.4 Bekämpningsmedel i vegetabilier

Livsmedelsverkets kontrollprogram för bekämpningsmedelsrester avser kontroll av ett 50-tal listade vegetabilier samt några animalier mot EU-harmoniserade gränsvärden. Programmet riktas delvis mot varor och produktionsländer som tidigare visat sig innehålla rester över gränsvärdet. Den införda förstärkta kontrollen enligt art. 15.5 i Förordning (EG) nr 882/2004 har medfört en förhöjd kostnad för importen av grönsaker från Thailand. P.g.a. detta så har provtagningsplanen detta år tagit höjd för att antalet sändningar med grönsaker från asiatiska grannländer till Thailand kommer att markant öka. Kontrollplanen är riskbaserad och en poängmodell för prioritering av produkter i kontrollen har utarbetats. Exempel på faktorer som ger ”poäng” är t.ex produkter som i stor utsträckning konsumeras av barn, har ätbart skal, överskridande av gränsvärden från tidigare års kontroll.

Begrepp

Bekämpningsmedel inkluderar aktiv substans och eventuella isomerer och nedbrytningsprodukter i enlighet med resthaltdefinitionen för gränsvärdet.

Kontrollens omfattning

Det svenska nationella kontrollprogrammet för bekämpningsmedelsrester i livsmedel omfattade år 2010 analys av ca 1 630 prov. Programmet fördelades på 480 st prov på inhemska varor, 455 st prov på varor från övriga EU samt 695 st prov på varor från 3:e land. I det EU koordinerade programmet ingår analys av äpplen, huvudkål, purjolök, sallat, tomater, persikor/nectariner, råg eller havre, jordgubbar, mjölk och svinkött. Sverige skall analysera minst 15 prov av vardera livsmedlet vilket ger ett minimum av totalt 150 prov.

Merparten av proven av färska frukter och grönsaker tas i första grossistledet. Konserver, spannmålsprodukter, oljor, mjölk och barnmat tas i detaljhandeln. Spannmålsproven tas hos kvarnföretagen. Prov av svinkött

tas på slakterierna. Flertalet prov tas av Jordbruksverkets inspektörer på uppdrag av Livsmedelsverket.

Måluppfyllelse

Av planerade 1 630 prov har 1 627 uttagits. Dessa fördelades på 475 prov på inhemskt, 436 prov på övriga EU samt 716 prov på 3:e land. I det koordinerade programmet uttogs totalt 402 prov. Antalet uttagna prov per produkt inom det koordinerade programmet uppfyllde minimikravet på femton stycken.

Efterlevnaden hos företag och produkter

Åtgärder vidtas då analysresultatet minus mätosäkerheten överskrider gränsvärdet. I och med ikraftträdandet den 1 september 2008 av Förordning (EG) 396/2005, är samtliga gränsvärden harmoniserade inom EU.

Sammanfattning:

Under 2010 analyserades sammanlagt 1 627 slumpmässiga prov av vegetabiliska- och animaliska produkter på rester av ca 400 bekämpningsmedel inklusive isomerer och nedbrytningsprodukter. Av dessa överskred 70 (4,3 %) gränsvärdena. Motsvarande resultat från 2009 var att 1 713 prov analyserades varav 93 (5,4 %) överskred gränsvärdena.

Antal och typ av bristande efterlevnad

Bristande efterlevnad kan vara:

- 1) överskridande av gränsvärde - 70 prov överskred gränsvärdena.
- 2) Misstänkt otillåten användning av bekämpningsmedel -
Misstanke om otillåten användning av bekämpningsmedel har rapporterats till den lokala kontrollmyndigheten för uppföljning i tre fall under 2010. Det rörde sig om boscalid i hallon, tiofanatmetyl i äpplen samt esfenvakerat i sallatskål.
- 3) Bekämpningsmedelsrester i ekologiska produkter -
I två prov av torkade Gojibär från Kina samt i ett prov av ris med okänt ursprungsland påträffades halter av bekämpningsmedel över kvantifieringsgränsen.

Beslut om åtgärder mot företagaren

Om halter av bekämpningsmedel påträffas över gränsvärdet, då hänsyn tagits till mätosäkerheten, beslutar Livsmedelsverket om villkor för saluhållande av kommande partier av livsmedlet från berörd odlare eller leverantör. Finns delar av partiet kvar hos grossisten beläggs detta med saluförbud.

Under 2010 utfärdades 32 villkor för saluhållande. Elva partier om sammanlagt 2,6 ton stoppades.

4.2.5.5 Nitrat i vissa vegetabilier

Analysresultaten från föregående års kontrollprogram för nitrat enligt artikel 9 i förordning (EG) nr 1881/2006, rapporteras till Kommissionen senast den 30 juni nästkommande år.

Kontrollens omfattning

Kontrollprogrammet för nitrat i livsmedel består av ett 35-tal prov per år. Under 2010 innefattade kontrollprogrammet provtagning och analys av 12 prov växthusodlad sallat, 5 prov frilandsodlad sallat, 3 prov frilandsodlad spenat, 5 prov fryst spenat samt 10 prov barnmat.

Provtagningen utfördes av Livsmedelsverkets utsedda provtagare, som tillhör Jordbruksverkets tillsynsenhet. Provuttag har skett i enlighet med Kommissionens förordning (EG) nr 1882/2006. Provtagningen skedde slumpmässigt i både detaljist- och grossistled. Provpreparering och analys utfördes på Livsmedelsverket.

Måluppfyllelse

Av den planerade 35 prov har 38 prov uttagits.

Efterlevnaden hos företag och produkter

Gränsvärden för nitrat finns fastställda i Kommissionens förordning (EG) nr 1881/2006 för de i provtagningsprogrammet ingående livsmedlen. Gränsvärdena tillämpas på varje enskilt provs analysresultat med hänsyn tagen till mätosäkerheten och korrigering för utbytet.

Analysresultat - Nitrat

Analysresultaten från nitratkontrollen 2010 redovisas enligt artikel 9 i förordning (EG) 1881/2006, till Kommissionen senast den 30 juni 2010 .

Antal och typ av bristande efterlevnad

Bristande efterlevnad är i det här fallet detsamma som överskridande av gränsvärde. Samtliga prover visade på resultat under det fastställda EU-gränsvärdet med hänsyn taget till mätosäkerheten.

Beslut om åtgärder mot företagaren

Om överskridanden påträffas och det undersökta partiet finns kvar hos företaget, utfärdas beslut om saluförbud. Under 2010 har inga saluförbud utfärdats.

4.2.5.6 Mykotoxiner i vegetabilier

Livsmedelsverkets kontrollprogram av mykotoxiner avser kontroll mot utvalda vegetabilier som har ett gränsvärde i förordningen (EG) nr 1881/2006.

Kontrollens omfattning

Kontrollprogrammet för mykotoxiner planerades under 2010 till totalt 40 prov. Samtliga prov omfattade russin. Samtliga prov analyserades efter halt av ochratoxin A. Provtagningen utfördes av Livsmedelsverkets utsedda provtagare, som tillhör Jordbruksverkets tillsynsenhet. Provuttag har skett i enlighet med Kommissionens förordning (EG) nr 401/2006. Proven har samlats in i butiksled. Provpreparering och analys utfördes på Livsmedelsverket.

Måluppfyllelse

Av de planerade 40 proven har samtliga prov samlats in.

Efterlevnaden hos företag och produkter

Gränsvärden för ochratoxin A i russin finns fastställt i Kommissionens förordning (EG) nr 1881/2006.. Gränsvärdena tillämpas på varje enskilt provs analysresultat med hänsyn tagen till mätosäkerheten och korrigering för utbytet.

Sammanfattning:

90 % av proverna innehöll halter av ochratoxin A.

Antal och typ av bristande efterlevnad

Bristande efterlevnad är i det här fallet detsamma som överskridande av gränsvärde. Ett av proven innehöll halter över gränsvärdet med hänsyn taget till mätosäkerheten och korrigering för utbytet.

Beslut om åtgärder mot företag/produkter

Om överskridanden påträffas och provtagna partiet finns kvar i handeln, kan beslut om saluförbud utfärdas av behörig myndighet. Vid överskridanden av gränsvärdet, kontaktar Livsmedelsverket ansvarig kontrollmyndighet som följer upp fallet hos företaget. Detta har gjorts i det fall av russin som överskred gränsvärdet.

4.2.5.7 Tungmetaller i vegetabilier

Av kostnadsskäl har inget kontroll av tungmetaller i vegetabilier bedrivits under 2010. Tidigare års resultat har visat att kontroll av tungmetaller i vegetabilier inte behöver göras varje år.

4.2.5.8 Salmonella

Sveriges salmonellakontroll för 2010, inklusive kontrollen av Salmonella i livsmedel, rapporteras samlat i den svenska zoonosrapporten som tas fram av Statens veterinärmedicinska anstalt i samarbete med Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Smittskyddsinstitutet. Zoonosrapporten sammanställs

under våren 2011 och sänds till Kommissionen. Nedan återges en sammanställning av resultat av kontroll av Salmonella 2010 vid slakterier och styckningsanläggningar.

Salmonellakontroll vid slakterier och styckningsanläggningar 2010

Slakterier

		Antal prov				Antal positiva prov (%)			
Nöt, Svin		Nöt	Vuxna svin	Slakt svin	S.a prov	Nöt	Vuxna svin	Slakt svin	S.a prov
Kategori A	Svabb	3365	2368	3478	9211	2 (0,06)	0	0	2 (0,02)
	Lymfknuta	3279	2367	3531	9177	4 (0,12)	3 (0,13)	6 (0,17)	13 (0,14)
Kategori B	Svabb	245	27	33	305	0	0	0	0
	Lymfknuta	243	29	31	303	1(0,41)	0	0	1 (0,33)
Totalt		7132	4791	7073	18996	7 (0,1)	3(0,06)	6 (0,08)	16 (0,08)

Fjäderfä	Antal prov	S:a prov	Antal positiva (%)
Kategori A	5713	5713	1 (0,02)
Kategori B	33	33	0
Totalt		5746	1 (0,02)

Styckningsanläggningar

Nöt och Svin			Fjäderfä		
Kapacitet	Antal prov	Antal positiva prov (%)	Kapacitet	Antal prov	Antal positiva prov (%)
< 5 ton	217	0	< 5 ton	23	1
5-19 ton	400	0	5-19 ton	16	0
20-99 ton	1434	1	20-99 ton	118	0
>100 ton	4032	0	>100 ton	1256	0
Totalt	6083	(0,02)	Totalt	1413	1 (0,07)

	Antal prov	Positiva prov (%)
Summa total nöt och svin (slakterier och styckningsanläggningar)	25079	17 (0,07)
Summa total fjäderfä (slakterier och styckningsanläggningar)	7159	2 (0,03)
Summa total (slakterier och styckningsanläggningar)	32238	19 (0,06)

Totala antalet prov under året var 32 238. Av dessa var 19 positiva på Salmonella. I samband med slakt påvisades 7 positiva prov från nötkreatur, 6 positiva prov från slaktsvin, 3 positiva prov från vuxna svin och 1 positivt prov på nackskinn från kycklingar. I samband med styckning påvisades 1 positivt prov från styckning av tamboskap och ett positivt prov från styckning av fjäderfä. Fortfarande gäller att prevalensen i ett internationellt perspektiv är mycket låg.

4.2.5.9 Cesium

Kontrollprogrammet beslutas av Livsmedelsverket och administreras av Sametinget i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), HUV, Avd. för renskötsel. Resultaten för perioden 1 juli 2009 – 30 juni 2010 har sammanställts av Sveriges Lantbruksuniversitet.

Definitioner och begrepp

Extern mätning: Mätning av gammastrålning med en särskild gamma-detektor.

Kontrollens omfattning

Kontrollprogram för cesium i slaktad ren infördes som en följd av Tjernobylkatastrofen 1986. Mätning och provtagning av renslaktkroppar sker under överinseende av officiella veterinärer. Totalt slaktades 52 645 renar under säsongen 2009/2010. Kontroll sker inom områden och under perioder där det, baserat på tidigare års mätningar, anses finnas risk att renar ligger över gränsvärdet (övriga områden är friklassade och där sker endast en begränsad objektiv provtagning ”stickprovstagning”). En del slaktkroppar godkänns efter förenklad kontroll, vilket innebär att externmätning genomförs på 50 slaktkroppar från ett och samma slaktuttag och om medelvärdet ligger under 800 Bq/kg och högsta värdet ligger under 1500 Bq/kg anses alla djur från detta slaktuttag ligga under gränsvärdet och ingen ytterligare kontroll behöver göras. I övriga fall kontrolleras samtliga slaktkroppar.

Totalt 5 940 slaktkroppar kontrollerades genom externmätning. Av dessa kontrollerades dessutom 2 000 slaktkroppar genom bestämning av Cesium-137 i muskelprov på ackrediterat laboratorium. Totalt överskred 57 prov gränsvärdet för cesium-137.

Efterlevnaden hos företag och produkter

Gränsvärdet för cesium-137 i renkött är 1500 Bq/kg och finns fastställt i Livsmedelsverkets föreskrift SLVFS 1993:36.

Kontrollen av cesium-137 och åtgärderna med anledning av detta har inneburit att kassationerna har sjunkit betydligt sedan 1986. Detta är delvis en följd av att cesiumnivåerna i renens bete minskat och delvis en effekt av åtgärder, främst utfodring och anpassad slakttidpunkt. En drastisk sänkning av kassationen skedde från 1986/87, då 78 % kasserades, till påföljande slaktsäsong 1987/88, då kassationen var 29 %, som en följd av att gränsvärdet för bland annat renkött höjdes från 300 till 1500 Bq/kg. Därefter har kassationen sjunkit och har under de senaste fem åren varierat mellan 0,03 och 0,18% av totala antalet slaktade djur.

Antal och typ av bristande efterlevnad

Bristande efterlevnad är i det här fallet detsamma som överskridande av gränsvärde. Totalt överskred 57 prov gränsvärdet för cesium-137.

Beslut om åtgärder mot företag/produkter

Samtliga slaktkroppar över gränsvärdet kasserades.

Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

Några ytterligare åtgärder än genomförande av kontrollen görs inte av kontrollmyndigheten. Däremot bedriver näringen i samarbete med Sametinget alltsedan Tjernobylykatastrofen 1986 utfodring av ren, och anpassning av slakttidpunkt med hänsyn till cesiumnivåerna, vilket väsentligt minskat halten av cesium i köttet (se ovan).

4.2.5.10 Kontroll av tvåskaliga blötdjur

Livsmedelsverkets kontrollprogram för tvåskaliga blötdjur avser kontroll av marina biotoxiner i blåmusslor, hjärtmusslor och ostron. Kontrollen innefattar också klassificering av musselvatten med avseende på halten av bakterien *Escherichia coli* i musslorna. Livsmedelsverket som ansvarar för att de musselvatten som utnyttjas som produktionsområden för musslor kontrolleras löpande genom bedömning av analyserna mot gränsvärden som framgår av kommissionens förordning (EG) nr 853/2004.

A. Begrepp

Marina biotoxiner är gifter som produceras av marina mikroalger. De som ingår i kontrollen är DST (Okadasyra, dinophysistoxiner och pectenotoxiner), PST (Saxitoxiner), YTX (Yessotoxiner), AZA (Azaspiazider) och AST (Domorinsyra).

B. Kontrollens omfattning

Det svenska nationella kontrollprogrammet för tvåskaliga blötdjur omfattade år 2010 analys av 1353 prov. Proven fördelades på 525 kemiska analyser av lipofila toxiner (inkl DST, AZA och YTX) och 80 biologiska analyser av DST, 295 biologiska analyser av PST, 249 *E. coli*-analyser, 64 planktonanalyser och 27 av AST.

Proverna tas från havsområden där musselproduktion sker.

C. Måluppfyllelse

I kontrollprogrammet tas prover minst en gång per vecka i öppna områden, men antalet går inte att förutse eftersom det beror på hur många områden som är öppna under året. Målet att ta prover varje vecka i öppna områden är uppfyllt.

Det sker en regelbunden övervakning av vattnet genom planktonprover i områden som är öppna för produktion av tvåskaliga blötdjur, men omfattningen är begränsad.

D. Efterlevnaden hos företag och produkter

EU gränsvärden finns för 5 toxiner eller grupper av toxiner samt för bakterien *E. coli* (Kommissionens förordning (EG) nr 853/2004). Åtgärden vid överskridande av toxinerens gränsvärden innebär att Livsmedelsverket

stänger området för produktion, dvs upptag av tvåskaliga blötdjur, tills analysprover visar att halterna av toxinet återigen är under gränsvärdet. När det gäller *E. coli* och överskridande av gränsvärdet tas beslut om omklassificering (B- eller C-klass) som innebär att åtgärder måste vidtas innan det är tillåtet att saluföra blötdjuren.

E. Antal och typ av bristande efterlevnad

Bristande efterlevnad är i det här fallet detsamma som överskridande av gränsvärde. 2 st av de biologiska proverna visade positivt för DST men inga av de motsvarande kemiska testerna av DST. 67 prover överskred gränsvärdet för YTX. Det var 2 prover som överskred gränsen av PST vid biologiska tester. Gränsvärdet för *E. coli* överskreds i 16 prover.

F. Beslut om åtgärder mot företag/produkter

Från slutet av maj till i mitten av september beslutades om stängning för 10 områden på grund av halter av YTX i musslorna som överskred gränsvärdet. De lindrigaste drabbade områdena hade höga halter av YTX i 2 veckor medan de svårast drabbade var stängda 14 veckor under sommarhalvåret. 1 område stängdes också 2 veckor under 2010 på grund av positivt resultat av PST-analys. Områdena öppnades när halterna var under gränsvärdena för YTX i de kemiska testerna och inga halter av PST kunde påvisas. 10 områden drabbades av *E. coli* halter över gränsvärdet vid något enstaka tillfälle och B-klassades tills värdena minskat igen och två provtagningar i följd visade på halter under gränsvärdet.

G. Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

Under 2010 har Livsmedelsverket arbetat med att försöka ta fram en kemisk metod för analys av PST som ett led i att avveckla de biologiska testerna och få en säkrare kontroll. De biologiska analyserna av DST upphör 1 juli 2011 efter beslut i EU att gå över till kemisk metod som referensmetod för lipofila toxiner.

4.2.6 Övriga områden för kontroll

4.2.6.1 Bestrålning

Enligt art. 7.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/2/EG ska medlemsstaterna informera kommissionen om anläggningar för joniserande strålning samt resultat av kontroller av produkter. I Sverige finns inte någon anläggning för bestrålning av livsmedel. För att upprätthålla kompetensen av analysmetoden, SLV K2-67, har Livsmedelsverket utfört kontroll för påvisning om provet behandlats med joniserande strålning. Under 2010 har totalt sex prover analyserats; duva, ripa, raphöna, vaktel, känguru och hare. Resultatet visar att proverna inte har behandlats med joniserande strålning.

4.2.6.2 GMO

Livsmedelsverket genomförde 2010 ett GMO-projekt i samarbete med tre kommuner, där sju företag kontrollerades med avseende på icke godkända GMO. Provtagningen genomfördes i livsmedelsföretag som har råvaror eller produkter som innehåller ris eller linfrön. Totalt togs åtta prover av linfrö och åtta av ris ut för analys. Inget GMO påträffades i linfröproverna. I risprodukterna innehöll ett prov spår av det icke godkända genmodifierade riset Bt63 och tre prov det icke godkända GM-riset KeFeng6. De produkter som innehöll GMO återkallades. Ett RASFF kom som gällde risnudlar från Kina och alla berörda partier i Sverige återkallades. Ytterligare tre RASFF om risnudlar innehållande GM-riset Bt63 kom. I de fall där risnudlar fortfarande fanns kvar återkallades och destruerades partierna. Ett fjärde RASFF från Norge gällde förekomst av Bt63 i en rismix som blandas hos ett svenskt företag. Fyra prover togs ut från råvarorna och inget GMO påvisades.

4.2.6.3 Livsmedel för särskilda näringsändamål

Vissa livsmedel för särskilda näringsändamål (sär-när) ska anmälas till behörig myndighet enligt artikel 11 i direktiv 2009/39/EG som motsvaras av § 12 i SLVFS 2000:14. Livsmedelsverket är mottagare av dessa anmälningar. Dessa produkter ingår i den rapportering som Sverige ska sända till kommissionen vart tredje år.

Anmälan till Livsmedelsverket ska också göras för produktgruppen livsmedel för speciella medicinska ändamål (SLVFS 2000:15) samt för modersmjölksersättning (LIVSFS 2008:2).

Syftet med anmälan är att möjliggöra en effektiv offentlig kontroll. Livsmedelsverket gör ingen bedömning av om produkterna motsvarar kraven i föreskrifterna utan skickar en bekräftelse till företagen på att anmälan mottagits och vidarebefordrar anmälan samt en kopia på bekräftelsen till kontrollmyndigheten för information och kontroll.

För viktkontrollprodukter, s.k. VLCD, krävs tillstånd enligt SLVFS 2000:14. Livsmedelsverket bedömer om produkterna uppfyller de näringsmässiga krav som ställs på denna typ av produkter och beslutar om tillstånd att saluhålla produkterna.

Den offentliga kontrollen av samtliga ovan nämnda produktgrupper sker som en del av den ordinarie kontrollen på aktuella anläggningar.

Antal anmälningar enligt artikel 11 i direktiv 2009/39/EG var under 2010 ca 105 stycken och omfattade framför allt produkter med "fri-från"-påståenden, t.ex.: glutenfri, laktosfri, mjölkfri, äggfri och sojafri på t.ex. färdigrätter, bageri-, chark- och mejeriprodukter. Livsmedelsverkets

tolkning är att dessa påståenden (om ”fri-från” allergener) endast får göras på sär-när eftersom dessa produkter riktar sig särskilt till personer med intoleranser eller allergier mot vissa ingredienser. Det är också viktigt att påståendena är relevanta för produktgruppen ifråga.

Antal anmälningar av livsmedel för speciella medicinska ändamål uppgick till 55, antal VLCD-tillstånd till 13 samt 15 anmälningar om modersmjölksersättning.

4.2.6.4 Material avsedda att komma i kontakt med livsmedel

Livsmedelsverket är den centrala behöriga myndigheten för området. Ansvaret för kontrollen av företagen som producerar material avsett att komma i kontakt med livsmedel har varit gemensamt för Livsmedelsverket och kommunerna fram till 1 januari 2011 då det gick över till enbart Livsmedelsverket. Verket medverkar i EU:s regelarbete genom att delta i en Kommissionsarbetsgrupp inom området. Medverkan i riskvärderingsarbetet sker genom deltagande i en arbetsgrupp inom EFSA. En informationsdag om material i kontakt med livsmedel har hållits för medlemmar i branschorganisationen Livsmedelsföretagen (Li), där Livsmedelsverket gav en översikt av lagstiftningen och de inbjudna fick möjlighet att diskutera olika frågor.

4.2.6.5 Nordisk tillsynskonferens

Kontrollmyndigheterna i de fem nordiska länderna genomförde tillsammans en nordisk tillsynskonferens i Island 2010. Cirka tvåhundra femtio inspektörer samlades till föreläsningar och workshops på temat ”Matbedrägerier och företagsrådgivning”. Konferensen arrangerades för åttonde året i rad med stöd av Nordiska Ministerrådet och är ett betydelsefullt inslag i livsmedelsinspektörernas kunskapsuppbyggnad. Under 2010 påbörjades planeringen av den nionde konferensen som äger rum i Danmark 2011.

4.2.6.6 Allergenmärkning – kan innehålla spår av

Norge, Danmark, Finland och Sverige genomför under 2010-2011 en kontrollkampanj ”Allergenmärkning – kan innehålla spår av”. Projektet finansieras av Nordiska Ministerrådet. Kampanjen planerades under 2010 och ska genomföras under 2011. Kampanjen ska genomföras samtidigt i de deltagande nordiska länderna utifrån en gemensam handledning som tagits fram av den nordiska projektgruppen. Kontrollerna ska ske på i förväg utvalda produktgrupper med gemensamma checklistor. Gemensam utbildning har anordnats för deltagarna i projektet. En gemensam nordisk ”myndighetshållning” rörande ”allergenmärkning – kan innehålla spår av”, kommer att tas fram inom projektet.

4.2.6.7 Hantverksmässig tillverkning av ost

Livsmedelsverket leder ett nordiskt projekt, som fått medel från Nordiska Ministerrådet, för att stödja småskaliga ysterier och lokala kontrollmyndigheter i deras kontroll, såväl egenkontroll som myndighetskontroll. Under 2008 genomfördes ett antal delprojekt. Bland annat har det gjorts litteraturstudier och vissa mindre fältstudier för att öka kunskapen om hur man kan styra eller eliminera faror inom produktionen av ost. I ett annat delprojekt togs det fram en handledning som visar när och hur provtagning kan användas i småskalig ostproduktion som stöd för producenter av hantverksmässigt tillverkad ost. Projektet har även syftat till att stödja kontrollpersonal i deras bedömning av egenkontrollsystem och huruvida en tillverkningsprocess uppfyller kraven för livsmedelssäkerhet. Under 2009 togs en handledning för kontroll av hantverksmässig tillverkning av ost fram. Handledningen användes i den utbildning som gavs till småskaliga osttillverkare och inspektörer i Sverige och Norge 2009. Under 2010 har en engelsk översättning av handledningen gjorts som ska publiceras 2011.

4.2.6.8 *Listeria monocytogenes* i kyld ätfärdig mat

Under 2010 genomförde Livsmedelsverket i samarbete med landets kommuner ett Riksprojekt för att kartlägga *Listeria monocytogenes* i kyld ätfärdig mat i Sverige. Syftet var att få aktuella uppgifter på förekomst och halt av *L. monocytogenes*. Som ett delprojekt ingick också att kartlägga förekomst i omgivningen vid vissa av Livsmedelsverkets kontrollobjekt samt att kartlägga om företagen följer det mikrobiologiska kriteriet för listeria (Förordning (EG) nr 2073/2005). Totalt medverkade 110 kommuner i projektet. De tog 1373 prover på rökt och gravad fisk, mögel- och kittostar samt charkuterier. *L. monocytogenes* fanns i 52 av totalt 487 fiskprover, 2 av totalt 456 ostprover samt 7 av totalt 429 charkprover. Bakterien var mycket vanligare i produktgruppen rökt och gravad fisk och den delades upp i tre undergrupper gravad fisk, kallrökt fisk och varmrökt fisk. Bakterien var där vanligast i kallrökt fisk tätt följt av gravad fisk och sen varmrökt fisk. Det togs totalt 93 prover vid 31 av Livsmedelsverkets kontrollobjekt och dessutom har en fördjupad kontroll av företagets egna rutiner i kontrollen av listeria genomförts. Vid 16 av anläggningarna kunde bakterien hittas. Rapporten kommer att publiceras på Livsmedelsverkets webbplats under våren 2011.

Resultaten i projektet visar att det framför allt är problem med rökt och gravad fisk så det är viktigt att åtgärder vidtas här för att minimera antalet produkter med höga halter. Både företag och kontrollmyndigheter bör vidta åtgärder med anledning av resultatet.

4.2.6.9 Projekt om kosttillskott

Internetmarknaden för kosttillskott har kartlagts. Från åtta svenskspråkiga webbplatser valdes 43 produkter ut. Märkningen på produkterna granskades och endast två av 43 förpackningstexterna uppfyllde de tio märkningskraven som valdes för granskning. På många förpackningar fanns hälsopåståenden som var alltför allmänna och ospecifika. Åtta av de 28 produkter som analyserades för substanser med kända biverkningar skulle kunna klassificeras som läkemedel. Rapporten har överlämnats dels till de ansvariga kommunala kontrollmyndigheterna för vidare åtgärder, dels till Läkemedelsverket som avgör om en produkt ska klassificeras som läkemedel samt till Konsumentverket som ansvarar för internetreklam. Två informationsmöten med livsmedelsbranschen hölls under året.

4.2.6.10 Efterbesiktning vid slakterier

Projektet genomfördes under september månad 2010 och omfattade 22 slakterier. Syftet var att kontrollera att företagen rensar bort de sjukliga förändringar på slaktkroppen som Livsmedelsverkets personal markerat för rensning. Inom ramen av projektet kontrollerades 654 slaktkroppar för sammanlagt 687 patologiska/fysiologiska förändringar. Inga avvikelser förelåg på 16 av de 22 anläggningar som ingick i projektet. På övriga 6 anläggningar konstaterades totalt 27 avvikelser. Av dessa 27 avvikelser gällde 20 st. otillräckligt rensade pleuriter (brösthinneinflammation, kod 76) och dessa var framför allt koncentrerade till några få anläggningar. Punktinsatser görs på de anläggningar där det inom projektet konstaterades avvikelser på $\geq 10\%$ av antalet kontrollerade slaktkroppar. Fortsättningsvis kommer planerade efterbesiktningsskontroller att behöva utföras kontinuerligt. En instruktion för hur dessa kontroller ska utföras ska därför tas fram under 2011.

4.2.6.11 Granskning av märkning

I en granskning har Livsmedelsverket bedömt obligatoriska märkningsuppgifter på livsmedelsförpackningar, som läsbarhet, språk, beteckning, ingrediensförteckning, mängddeklaration, datummärkning, ursprung och konsumentkontakt. Sju olika livsmedelsgrupper valdes utifrån försäljningsvolym. Granskningen visade att majoriteten av förpackningarna följer de märkningskrav som ställs i livsmedelslagstiftningen. Det finns dock en del brister när det gäller hur ingredienser i sammansatta livsmedel anges, liksom hur tillsatser anges i ingrediensförteckningen.

4.2.6.12 Livsmedelstillsatser

Kontrollen av tillsatser i livsmedel avseende mängd, användningsområde och renhet är eftersatt och stödmaterial har därför tagits fram. Under 2011 kommer ett Riksprojekt att genomföras. Ett omfattande planeringsarbete av projektet har skett under 2010. Projektet syftar till att öka kontrollmyndigheternas fokus på märkningskontroll framförallt med avseende på ingrediensförteckningar och då speciellt med avseende på tillsatser. När det gäller tillsatser så ska förutom att de anges på rätt sätt i märkningen kontrolleras att de används på rätt sätt, att de är godkända för livsmedlet i fråga, att maximihalterna inte överskrids och även kontrollera hur livsmedelstillverkarna ser till att de tillsatser de använder följer de specifikationer på identitet och renhet som finns för varje godkänd tillsats.

4.2.6.13 Kontroll av ekologiska livsmedel

Se avsnitt 4.9.4.

4.3 Kontroll av foder

4.3.1 Sammanfattning

4.3.1.1 Generell bedömning

Sammanfattningsvis kan konstateras att fodersäkerheten är fortsatt hög. Andelen avvikelser på genomförda säkerhetsanalyser fortsatt låg. 26 % av proverna hade högre eller lägre än angivna halter av ett eller flera näringsämnen. Jordbruksverket avser att skärpa åtgärderna mot de företag som har många och upprepade avvikelser i analyserade näringsämnen jämfört med uppgivna halter

4.3.1.2 Nyckeldata om kontrollen

Indikatorer

Indikatorer för att bedöma kontrollens effektivitet saknas.

Huvudsakliga prioriteringar

Kontrollen är riskbaserad.

Riskbedömningskriterier:

För kontroll av foder finns en riskklassificeringsmodell som är framtagen av Livsmedelsverket och Jordbruksverket. För kontroll av fodertillverkare utförs en riskklassificering av Jordbruksverket i samråd med SVA.

4.3.1.3. *Analys av bristande efterlevnad*

Trender

Få avvikelser konstateras vid kontrollen. Dock konstateras förhållandevis många avvikelser vad gäller angivet näringsinnehåll. Den trenden har tyvärr inte brutits.

Huvudsakliga typer av bristande efterlevnad

Se ovan.

Orsaker

Underlag för att ange orsaker till brister saknas.

4.3.1.4. *Beslut om åtgärder mot företag*

Föreläggande/förbud

Ett föreläggande beslutades under 2010.

4.3.1.5. *Revisionssystem*

Ingen revision har gjorts inom kontrollområdet.

4.3.1.6 *Resurser för kontrollen*

Anslag

Kontroll av foder i primärproduktionen utförs av länsstyrelserna och finansieras av anslag. Jordbruksverkets kontroll av foderanläggningar finansieras av avgifter.

Personal

Uppgift om antal årsarbetskrafter som arbetar med kontrollen saknas.

Laboratorier

För analyser anlitas ackrediterade laboratorier.

4.3.1.7 *Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll*

Förändringar av fleråriga kontrollplanen se kap. 3.

Utbildning

En utbildning har genomförts gemensamt av Jordbruksverket och Livsmedelsverket för länsstyrelsernas kontrollanter. Där till har en fördjupad utbildning genomförts för de sydliga länen.

Jordbruksverket har genomfört två dagar intern utbildning för tillsynsenhetens kontrollanter. Kontrollanter har också deltagit på kommissionens utbildning inom ramen för Better Training for Safer food om foderlagstiftningen.

4.3.1.8. Åtgärder vidtagna för att förbättra företagens efterlevnad

Branschriktlinjer

Branschriktlinjer för foderråvaruproducenter har granskats av Jordbruksverket under året och har publicerats på verkets webbplats.

4.3.2 Foder och foderhygien

I Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll fastslås de krav som finns gällande hur myndigheterna ska genomföra offentlig kontroll. Denna förordning innefattar även krav gällande provtagning och analys, krishantering och finansiering av offentlig kontroll.

Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2006:81) och allmänna råd om foder anger detaljregler för hantering, tillverkning, användning och kontroll av foder. Som ett komplement till foderföreskriften gäller Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2007:21) om offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter (med senaste ändring SJVFS 2009:95). Denna föreskrift anger detaljer gällande den offentliga kontrollens utformning så som t.ex. risk- och erfarenhetsklassificering av foder- och ABP-företag samt kostnader och avgifter i samband med kontroll. Föreskrifterna bygger på EU:s direktiv eller beslut, foderlagen och foderförordningen.

4.3.2.1 Kontrollens omfattning och resultat

Definitioner och begrepp

Primärproduktion

Primärproduktion av foder definieras i förordning (EG) nr 183/2005 (hygienförordningen) som ”produktion av jordbruksprodukter, särskilt odling, skörd, mjölkning, uppfödning av djur (före slakt) eller fiske som enbart resulterar i produkter som inte genomgår någon hantering efter det att de har skördats, insamlats eller fångats, med undantag av enkel fysisk behandling”. I dagligt tal syftar man i princip på enskilda lantbruk som producerar foder eller som hanterar foder i och med att de håller djur.

Foderkedjan förutom primärproduktionen

Foderleverantör definieras i föreskrifterna SJVFS 2006:81 som ”den som i första led, efter införsel eller tillverkning, släpper ut foder på marknaden. Den som utför blandartjänst är inte att anse som foderleverantör”. För foderindustrin d.v.s. kommersiell tillverkning och handel med foder har sedan flera år ett registreringsförfarande varit i drift. Samma gäller transportörer av foder. Detaljhandel med försäljning av foder endast till sällskapsdjur omfattas inte av registreringskraven i hygienförordningen.

Redlighetskontroll

Redlighetskontrollen består bl.a. av kontroll av näringsinnehåll i foderblandningar och jämförelser av analyserade värden och de deklarerade värden som tillverkaren redovisar på produkten. Kontrollen omfattar även övriga krav på märkning av foder samt att företagen är registrerade och har registrerat samtliga produkter hos Jordbruksverket.

Säkerhetskontroll

Vid besöket kontrolleras rutiner för hygien vid anläggningen, lokaler och företagets egenkontroll. Kontrollen genomförs av Jordbruksverkets personal, eventuellt tillsammans med länsveterinär som ansvarar för smittskyddsläget i det aktuella länet. Säkerhetskontrollen består bl.a. av kontroll av att fodret inte innehåller främmande ämnen, spår av bearbetat animaliskt protein i foder till livsmedelsproducerande djur eller rester av läkemedelssubstanser.

Kontrollens omfattning och resurser

Primärproduktion

Ansvar för den offentliga kontrollen inom foderområdet var 2010 uppdelat mellan Jordbruksverket och länsstyrelsen. Länsstyrelserna svarade för kontrollen av primärproduktionen medan Jordbruksverket ansvarade för kontrollen hos de kommersiella foderföretagen.

En exakt siffra på antalet primärproducenter går för närvarande inte att fastställa då befintlig statistik i många avseende överlappar varandra t.ex. djurhållning eller inte på gården, hästhållare med eller utan lantbruk, etc. I grova drag uppskattas antalet primärproducenter i Sverige till ca 73 000 (enligt *Jordbruksstatistisk årsbok 2010*). Antalet foderanläggningar inom primärproduktionen som är registrerade i Jordbruksverkets foderföretagarregister för primärproducenter är idag (april 2011) är 55 169 st.

För att kunna genomföra en riskbaserad, ändamålsenlig och effektiv kontroll har en modell för riskklassificering av primärproducenter inom livsmedel och foder utarbetats. Riskklassificeringsmodellen kan användas för att prioritera och fördela resurser inom kontrollen och samtidigt underlätta en samordnad kontroll av livsmedel och foder. Modellen finns tillgänglig i en gemensam rapport från Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Statens Veterinärmedicinska Anstalt: Riskklassificering i primärproduktionen – foder- och livsmedelskedjan². En vägledning har också tagits fram för att underlätta tillämpningen av riskklassificeringsmodellen.

---

²<http://www.slv.se/sv/grupp2/Lagstiftning/Vagledning-och-annan-information/>

För att bedriva vissa verksamheter krävs godkännande från Jordbruksverket. Totalt 72 primärproducenter var under 2010 godkända för att blanda in läkemedel i foder. Dessa primärproducenter är företrädesvis svin- eller pälsdjursuppfödare.

Kontrollen i primärproduktionen av foder 2010 utfördes i huvudsak som en del av den fullständiga tvärvillkorskontrollen dvs. länsstyrelsen kontrollerade i de fallen alla tvärvillkor³ som var relevanta med hänsyn till respektive jordbruksföretags produktionsinriktning. Kontrollen genomfördes som en detaljerad genomgång av rutiner, dokumentation, lokaler och utrustningens funktion och hygienstatus utifrån en upprättad checklista. Ingen provtagning ingick i rekommendationerna för kontroll av primärproduktionen.

Rapportering från länsstyrelserna till Jordbruksverket visar att få länsstyrelser har en kontrollplan för kontroll av foder i primärproduktionen utanför tvärvillkorskontrollen. Checklistan för foder i primärproduktionen omfattade 2010 20 punkter varav 11 var kopplade till tvärvillkoren.

Kontroll av spår av bearbetat animaliskt protein i foder hos primärproducenter

I Sverige har det varit förbjudet att utfodra idisslare med kött- och benprodukter från idisslare sedan 1991 och förbud mot användning av bearbetat animaliskt protein i foder till alla livsmedelsproducerande djur infördes i hela EU den 1 januari 2001. Förbudet är ett viktigt led i försöket att bryta smittspridningen av BSE hos idisslare. Efter att förbudet infördes har det pågått en omfattande verksamhet för att kontrollera efterlevnaden av förbudet på såväl importerade foderråvaror, hos kommersiella fodertillverkare samt på foder inom primärproduktionen.

Under 2010 utförde länsstyrelsens personal på Jordbruksverkets uppdrag kontroll på 197 gårdar där 201 prover samlades in på foder för analys av förekomst av kött- och benmjöl. Läs mer om resultatet från kontrollen under avsnittet ”*Avvikelser vid kontroll av spår av bearbetat animaliskt protein i foder*”.

Foderkedjan förutom primärproduktionen

Butik och lager

Jordbruksverket hade 2010 385 butik och lager registrerade som lagrar och/eller säljer foder till livsmedelsproducerande djur.

---

³ Tvärvillkoren är ett begränsat antal regler inom olika områden, till exempel foder- och livsmedelssäkerhet som lantbrukaren/primärproducenten måste följa för att få full utbetalning av jordbrukarstödet. Överträdelse av dessa regler kan resultera i avdrag i jordbrukarstödet. Ytterligare information om tvärvillkor återfinns på Jordbruksverkets hemsida, www.jordbruksverket.se.

Foderleverantörer

Under 2010 har 415 foderleverantörer varit registrerade i Jordbruksverkets foderdatabas. Antalet registrerade foderleverantörer har sedan föregående år minskat med 13%. Detta är dock ingen trend. Föregående år ökade antalet foderleverantörer med 6%.

Foderleverantörernas verksamhetsinriktning redovisas i nedanstående tabell. Observera att eftersom en foderleverantör kan vara registrerad för fler än en verksamhetsinriktning. Summan av antalet foderleverantörer i tabellen nedan är därför högre än 415.

Antalet foderleverantörer inom verksamhetsinriktning

Foderleverantör	Djurkategori			Totalt antal
	Livsmedels- producerande djur	Päls- och sällskapsdjur	Ej angiven djurkategori	
Tillverkning av råvaror	-	-		107
Tillverkning av foderblandningar	55	58	2	115
Tillverkning av tillsatser	-	-		10
Tillverkning av förblandningar	-	-		5
För in råvaror från annat EU-land	-	-		46
För in foderblandningar från annat EU-land	66	66	4	136
För in tillsatser från annat EU-land	-	-		13
För in förblandningar från annat EU-land	-	-		6
För in råvaror från tredjeland	-	-		32
För in foderblandningar från tredjeland	18	28	2	48
För in tillsatser från tredjeland	-	-		8
För in förblandningar från tredjeland	-	-		0

Den största förändringen jämfört med föregående år är att antalet registrerade foderleverantörer som för in råvaror från annat EU-land har ökat med 18 %. Antalet registrerade foderleverantörer som för in foderblandningar till Sverige från annat EU-land eller från tredje land som har minskat med 11,5%.

Godkända anläggningar

Totalt var 8 kommersiella fodertillverkare 2010 godkända för att blanda in läkemedel i foder. 11 kommersiella foderleverantörer hade godkännande enligt hygienförordningen (förordning (EG) nr 183/2005) .

Anläggningar som kräver ett godkännande med anledning av användning av obearbetade animaliska biprodukter avsedda att användas i foder, kontrolleras i samband med foderkontrollen. Kontrollen ska säkerställa att dessa anläggningar lever upp till de krav som ställs i förordning (EG) nr. 1774/2002 (har från och med den 4 mars 2011 ersatts av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 1069/2009 samt 142/2011). Under 2010 var 17 anläggningar godkända för tillverkning av sällskapsdjursfoder där obearbetade animaliska biprodukter användes som råvara. 7 anläggningar var godkända som uppsamlingscentraler och 4 bearbetningsanläggningar var godkända för produkter för foderändamål. 8 anläggningar var godkända som hanteringsställe för animaliska biprodukter för foderändamål och 12 anläggningar var godkända som lagringsanläggningar som får föra in bearbetat animaliskt protein för foderändamål.

Kontroll av foderleverantörer

Den kontroll som har genomförts hos de kommersiella fodertillverkarna har utförts av personal på Jordbruksverkets tillsynsenhet och sker i enlighet med en av verket årligen upprättad kontrollplan. Kontrollplanen arbetas fram utifrån den risk- och erfarenhetsmodell som föreskrivs i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2007:21) om offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter (med senaste ändring SJVFS 2009:95). Genom denna modell fastställs kontrollfrekvens utifrån verksamhetens omfattning och inriktning och utifrån denna erläggs företagen en årlig kontrollavgift. Kontrollbesöken omfattar både s.k. *redlighetskontroller* och *säkerhetskontroller*. Ambitionen med kontrollsystemet har varit att successivt under ett antal år minska andelen redlighetskontroller i form av provtagning för analys av näringsinnehåll i foder till förmån för en ökad säkerhetskontroll. På grund av att andelen avvikelser varit högt för redlighetsanalyserna har dock ingen sänkning av antalet redlighetsanalyser skett.

Totalt togs under 2010 160 foderprov för näringsanalys, vilket resulterade i 613 resultat för olika näringsämnen. Under 2010 provtogs i redlighetskontrollen foder för analys av råprotein, råfett, växttråd, aska och

vatteninnehåll. Dessutom genomfördes analyser för innehåll av E-vitamin, selen och aminosyror lysin och metionin

Kontroll har även utförts av att märkning av GMO-råvaror sker på ett korrekt sätt.

I säkerhetskontrollen provtogs foder för analys av spår av bearbetat animaliskt protein i foder till livsmedelsproducerande djur, innehåll av dioxin, aflatoxin, mykotoxiner, otillåtna läkemedel eller rests substanser av läkemedel och koccidiostatika, salmonella, melamin, bekämpningsmedelsrester samt tungmetaller bly, kadmium kvicksilver och arsenik. Dessutom analyserades förekomst av antibiotikarester i drav och drank. I kontrollen av GMO-innehåll analyserades både råvaror och färdigt foder.

Jordbruksverket har under flera år haft fokus på säkerhetskontroller. Under de senaste åren har flera händelser inträffat internationellt som resulterade i behov av extra offentlig kontroll i Sverige. De senaste åren visar att det finns ett behov av att ha en bred bas av säkerhetskontroller samtidigt som man har utrymme för att reagera på händelser i omvärlden.

Då denna problematiken med melamin i råvaror under 2008 visade sig vara långt mer spridd än att omfatta sällskapsdjursfoder mångdubblades kontrollfrekvensen till 2009 och utökades till att även omfatta andra proteinrika fodermedel. Eftersom inga anmärkningsvärda fynd av melamin gjorts minskades kontrollen för 2010.

Den totala omfattningen av den planerade offentliga kontrollen av foder 2010 redovisas i tabellen i avsnittet om måluppfyllelse nedan.

4.3.2.2 Måluppfyllelse

Primärproduktion

742 foderkontroller genomfördes 2010 hos primärproducenterna, främst som en del i tvärvillkorskontrollen. Målsättningen för kontrollen i primärproduktionen är en kontroll av minst 1% d.v.s. ca 760 kontrollbesök. Målet är därmed i det närmaste uppnått.

Foderkedjan förutom primärproduktionen

Butik och lager

Av 385 butik och lager kontrollerades 32 st (8%) under 2010. Målet för kontrollen är en kontrollfrekvens på 17 %. Målet är därmed inte uppfyllt.

Foderleverantörer

Under 2010 års offentliga kontroll genomfördes totalt 193 kontrollbesök, d.v.s. 95,5% av de 202 planerade besöken. Målet för kontrollen hos de kommersiella foderleverantörerna är ett 100 % uppfyllande av kontrollplanen. Målet är inte helt uppfyllt.

De 193 kontrollbesöken var fördelade på 135 anläggningar. Enligt planen skulle 163 anläggningar besökas. Vid 23 anläggningar utfördes inga besök på grund av att anläggningarna avregistrerats. Vid 3 anläggningar skedde inga besök eftersom tillsynsenheten bedömde att dessa inte hade någon verksamhet. Vid återstående 2 anläggningar genomfördes 2010 års kontrollbesök i början av 2011.

Antal planerade och genomförda kontroller 2010

Område	Planerat antal kontroller	Genomfört antal kontroller	Andel genomförda kontroller
Tvårvillkorskontroller i primärproduktionen avseende foder	1 % (ca 800)	742	93 %
Antal kontrollbesök hos foderleverantörer	202	193	96 %
Redlighetskontroll			
- Näringsinnehållet i foderprodukter med avseende på:			
Råprotein	189	160	85 %
Råfett	189	160	85 %
Växttråd	153	125	82 %
Aska	158	133	84 %
- Vatteninnehållet i våtfoder till hund och katt	36	36	97 %
- Innehåll av vitamin E	40	36*	90 %
- Innehåll av selen	15	11	73 %
- Innehållet av aminosyran lysin	26	21	81 %
- Innehållet av aminosyran metionin	26	24	91 %
Säkerhetskontroll			
Salmonella			
- foderblandningar	56	44	98 %
- i anläggningssmiljö	473	436	92 %
- importerade sändningar foderråvaror**	-	4615	-
- obligatorisk föreskriftsreglerad veckoprovtagning vid anläggningar med tillverkning av foderblandningar till livsmedelsproducerande djur (ej	2 resp. 5 prover/vecka beroende på produktion.	8617	-

<i>Område</i>	Planerat antal kontroller	Genomfört antal kontroller	Andel genomförda kontroller
off. kontroll)			
Bearbetat animaliskt protein			
- <u>Gårdsbesök</u> (1 prov/besök)	204	197	97 %
- <u>Fodertillverkare</u> Foderblandningar: Fisk- och benmjöl / Kött- och benmjöl	230	214 (varje A- och B-prov redovisat)	93 %
Importerade råvaror: Fisk- och benmjöl / Kött- och benmjöl	68	66 (varje A- och B-prov redovisat)	97 %
Aflatoxin			
- importerade sändningar** foderråvaror	-	1896	-
Importkontroll enligt 669	-	6	-
- offentlig kontroll hos foderleverantörer	42	38	90 %
Mykotoxin	57	53	93 %
GMO			
- Foderråvaror	59	48	81 %
- Foderblandningar till sällskapsdjur	5	4	80 %
Dioxiner	40	37	93 %
Tungmetaller	38	31	82 %
Melamin	66	58	Tot: 88 %
- Foderblandningar	26	25	96 %
- Råvaror	40	33	83 %
Läkemedel och koccidiostatika			
- Ej tillåtna preparat/restsubstanser	10	9	90 %
- Spår där det ej ska finnas	41	40	98 %
- Rätt inblandad halt	24	17	71 %
Antibiotikarester i drank och drav	2	2	100 %
Bekämpningsmedelsrester	18	17	94 %
Olösliga föroreningar i fettråvara	2	0	0 %
GTH	2	2	100 %

* Endast 12 av 36 prover för analys av E-vitamin var analyserade när statistik över anmärkningar sammanställdes

** Detta är föreskriftsreglerad kontroll som företagen själva ombesörjer vid import av riskråvaror

4.3.2.3 Ej planerad kontroll

Jordbruksverket har under 2010 vid 2 tillfällen utfört ej planerad kontroll i form av extra offentlig kontroll vid företag där misstanke fanns om att foderproduktion förekom trots att företaget avregistrerat sin anläggning.

Vid 3 tillfällen gjordes extra offentlig kontroll vid anläggningar som sanerats efter påvisad salmonella i tillverkningslinjen, efter värmebehandlingssteget.

4.3.2.4 Efterlevnaden hos företag

Kontroll inom primärproduktionen

52 avvikelser hos 49 olika lantbrukare noterades. Flest avvikelser fälde primärproducenternas dokumentationsuppgifter om användning av växtskydds- och/eller bekämpningsmedel följt av avvikelse på att avfall förvaras och hanteras så att kontaminering av foder förhindras samt att foder från enbart registrerade foderföretag används (i de flesta fall lantbrukaren själv som ej var registrerad). Hos ca 49 stycken av de 742 kontrollerade primärproducenterna noterades avvikelser (6,7%).

Kontroll utom primärproduktionen

Vid kontrollbesök sammanställs en rapport där samtliga iakttagelser från inspektören dokumenteras. De flesta av de totalt 291 avvikelser som rapporterats under året 2010 gäller avsaknad av dokumenterade skriftliga rutiner samt märkning. 13 av avvikelserna noterades på butik och lager, medan 278 noterades hos foderleverantörer.

Foderinspektörens rapport delges företaget som inom en månad till Jordbruksverket ska inkomma med en åtgärdsplan som omfattar de avvikelser som rapporterats. Uppföljning av de områden där avvikelser förekommit sker vid nästkommande kontrollbesök.

Vid avvikelser i provtagningskontrollen begärs för samtliga avvikelser av redlighetsanalyser ett yttrande in från företagen. Yttranden som inkommer följs upp av Jordbruksverket för att säkerställa att foderleverantören har vidtagit de åtgärder de kan för att förhindra att detta händer igen. Uppföljning av yttranden av framför allt näringsanalyser har varit förbättrats sedan föregående år men fortfarande kan ingen kvantitativ bedömning av dessa göras.

Vid avvikelser på GMO och säkerhetsanalyser startar Jordbruksverket en utredning för att förhindra att felaktigt märkt eller kontaminerat foder når marknaden. Utredning av vad som skett och vilka följderna av det inträffade är utreds av företaget tillsammans med Jordbruksverket.

4.3.2.5 Antal och typ av bristande efterlevnad

Allt som allt noterades 291 avvikelser vid Jordbruksverkets kontrollbesök hos foderföretag under året. Ingen av dessa bedömdes som allvarlig avvikelse.

Provtagningskontroll av foder

Nedan beskrivs mer i detalj de analyser som utförts under 2010 års kontroll.

Mykotoxiner

Vid den föreskriftsreglerande importkontrollen provtogs 1896 sändningar för kontroll av förekomst av aflatoxin. 38 prover togs i den offentliga kontrollen med avseende på aflatoxin.

I den offentliga kontrollen på foderanläggningar har totalt 53 prov tagits för analys av innehåll av eventuella mykotoxiner förutom aflatoxiner (ochratoxin, deoxynivalenol, fumonisiner, zearalenone, HT2 och T2) Provtagningen var fördelad på 27 på spannmål och 26 på soja och majs. Några avvikelser påvisades inte vid denna kontroll. Inte heller har förhöjda halter över gränsvärde eller över rekommendationer påvisats under de närmst föregående åren, trots svåra skördeförhållanden har rått vissa år. Mykotoxiner kan ha en negativ inverkan på animalieproduktionen i många avseenden vilket gör att provtagningsfrekvensen planeras bibehållas under kommande år trots att avvikelser inte påvisats, allt för att kontrollera att ökade problem inte uppstår.

Dioxin

Inga spår av dioxin har kunnat påvisas i den offentliga kontrollen under kontrollåret 2010 (37 prov). Ett nära konstant antal prov har tagits under de senaste åren för att säkerställa att förhöjda halter av dioxin eller dioxinlika PCB inte finns i foder. Dessa miljögifter är oerhört skadliga vilket gör att kontrollfrekvensen kommer att kvarstå trots att inga förhöjda halter har kunnat påvisas.

Bekämpningsmedelsrester

Jordbruksverket tog 17 prover under 2010 på vegetabiliska råvaror för kontroll av bekämpningsmedelsrester. Inga spår hittades. I direktiv 2002/32/EG om främmande ämnen finns vissa "äldre" bekämpningsmedel upptagna med fastställda gränsvärden. Gränsvärden för bekämpningsmedelsrester i livsmedel och foder av vegetabiliskt och animaliskt ursprung finns reglerat i förordning (EG) nr 396/2005. För närvarande finns inga gränsvärden fastställda i förordningen som enbart

gäller foder i förordningen men de som gäller livsmedel omfattar även foder. I första hand provtas importerade råvaror, det vill säga råvaror som har sitt ursprung i land utanför EU. I andra hand kan råvaror från andra EU-länder provtas.

Läkemedel och koccidiostatika

Utifrån att läkemedel och koccidiostatika är viktiga säkerhetsparametrar ur ett folkhälsoperspektiv planeras kontrollen att fortgå i samma omfattning även kommande år trots att inga avvikelser har noterats under 2009 och enbart en under 2010. Den gällde överföring av narasin.

Överföringsproblematik av koccidiostatika har under tidigare år kunnat påvisas i kontrollen och är en viktig kontrollpunkt för att säkerställa att rests substanser av koccidiostatika och läkemedel inte finns i foder.

Melamin

Jordbruksverket utförde under 2010 kontroll av melamin i 25 importerade sällskapsdjursfoder samt på 33 proteinrika råvaror. Dessutom kontrollerades sändningar av importerad soja med ursprung Kina enligt skyddsbeslut från EU-kommissionen. Inga avvikelser hittades.

Avvikelser vid kontroll av näringsinnehåll i foder

Under 2010 analyserades 160 foderprov som resulterade i 613 resultat för olika näringsämnen. Antalet prover med avvikelser var 41 stycken.

Andel avvikelser för näringsanalyser:

Analys	antal analyser	antal avvikelser	andel avvikelser
Aska	133	19	14%
Råfett	160	16	10%
Råprotein	160	9	5,6%
Växttråd	125	5	4%
Vatten	35	5	14%
Totalt	613	54	8,8%

Avvikelser vid kontroll av förekomst av salmonella i foder samt i miljön vid foderanläggningar

I den offentliga kontrollen som utfördes av Jordbruksverkets foderinspektörer påvisades salmonella i ett foder (2%) samt i ett miljöprov vid en foderanläggning (0,2%).

Vid provtagning av animaliskt foder i gränskontrollen, vilket skedde vid tre tillfällen och med det totala antalet av 17 prover påvisades salmonella i ett prov (6%).

Inget av de två foder i vilket salmonella påvisades under 2010 var tillverkat i Sverige. Inga produkter från dessa två sändningar omsattes på den svenska marknaden.

Vid den föreskriftsreglerade egenkontrollen i form av miljöprover i vid anläggningar som tillverkar foderblandningar till livsmedelsproducerande djur påvisades salmonella i 41 av 8617 miljöprover, dvs i 0,48% av proverna.

Avvikelser vid kontroll av spår av bearbetat animaliskt protein i foder

Enligt Europaparlamentets och rådets förordning (999/2001) är det förbjudet att utfodra idisslare med kött- och benmjöl, även hanteringen av dessa produkter måste godkännas av Jordbruksverket om det finns en risk att idisslare eller foder till idisslare kommer i kontakt med kött- och benmjöl. Under 2010 påvisades två avvikelser i kontroll av bearbetat animaliskt protein i kontroll av foder utanför primärproduktionen. Båda fallen gällde fiskmjöl och i dagsläget (april 2011) är orsaken ännu inte utredd.

Vid kontroll i primärproduktionen hittades en avvikelse i samband med kontroll av kött- och benmjöl på foder och det gällde då fiskmjöl. I båda fallen startade Jordbruksverket tillsammans med aktuell länsstyrelse en utredning av ärendet. Orsaken till kontaminationen beror troligtvis på överföringsproblem från tidigare batch hos foderleverantören. Även under 2011 kommer ca 200 prov att tas ut för kontroll av spår av bearbetat animaliskt protein i foder inom primärproduktionen.

Avvikelser vid kontroll av säkerhetsanalyser i foder

Under 2010 noterades inga avvikelser i foderproven med avseende på tungmetaller, dioxiner, melamin eller mykotoxiner. En avvikelse hittades med avseende på läkemedel.

Avvikelser vid kontroll av GMO i foder

Jordbruksverkets kontroll av foderråvaror 2010 visade på förekomst av låga halter godkända GMO under tröskelvärdet på 0,9 % (spår) i 73 % proverna. Dessa resultat är i stort sett av samma storleksordning som resultaten från motsvarande kontroll som Jordbruksverket utförde på foder 2009. Vid kontrollen av foderblandningar 2010 fanns det låga halter godkända GMO under tröskelvärdet på 0,9 % i två av proverna. Någon användning av otillåtna GMO i foder har inte påvisats.

Utifrån Jordbruksverkets kontroll kan man konstatera spår av tillåten GMO hittas i fortsatt stor utsträckning i foder. En stor del av den soja som odlas i världen är genetiskt modifierad. Då råvarorna hanteras i flera led från odling till import finns det en risk att oavsiktlig inblandning av GM-sojan kan ske. Företagen ska kunna visa att de så långt som möjligt försöker undvika GMO i foder om inte fodret ska GMO-märkas.

Under 2010 hittades inga allvarlig avvikelser.

Importkontroll av foder från tredje land

I god tid innan en ny produkt tas in i landet ska foderleverantören anmäla produkten till Jordbruksverket. Foderleverantörens verksamhet och det aktuella fodret registreras i Jordbruksverkets foderdatabas.

Kontroll och provtagning av importerat foder sker regelbundet hos importören. Denna kontroll planeras och genomförs i enlighet med den årliga upprättade kontrollplanen.

Importörer av riskråvaror avseende salmonella och aflatoxin provtar dessa enligt kraven i foderföreskriften.

Foder som består av eller innehåller animaliska produkter ska vid import genomgå veterinärkontroll där tuggartiklar provtas för analys avseende salmonella.

Även en del vegetabiliska foder måste analyseras främmande ämnen, främst aflatoxin, innan de får föras in i EU.

Summering av kontrollresultaten

Resultaten från kontrollåret 2010 visar att avvikelser på de s.k. säkerhetsanalyserna var 1,3 %. (Motsvarande siffra var 0,4% för 2009 och 3% för 2007). Två av avvikelserna omfattade förekomst av fisk- och benmjöl. Ett av dessa var i importerat foder.

Jordbruksverket lägger också stor vikt vid kontroll av förekomst av bearbetat animaliskt protein i foder. En avvikelse som berörde spår av kött- och benmjöl hittades vid kontroll på gårdsnivå.

Andelen avvikelser som berör näringsinnehåll var under kontrollåret 2010 8,8%. Antalet prover för näringsanalys som fick anmärkning var 26% vilket är en viss ökning från 2009 (22%) och ska betraktas som allt för högt för att säkerställa en korrekt märkning av näringsinnehåll i foder.

4.3.2.6 Beslut om åtgärder mot företagaren

Yttrande om avvikelser funna vid kontroll av foder

Vid avvikelser i provtagningskontrollen begärs för samtliga avvikelser av redlighetsanalyser ett yttrande in från företagen. Yttranden som inkommer ska följas upp av Jordbruksverket för att säkerställa att foderleverantören har vidtagit de åtgärder de kan för att förhindra att detta händer igen. Denna uppföljning har förbättrats under 2010. Fortfarande kan dock ingen kvantitativ bedömning göras av denna uppföljning.

Vid avvikelser på säkerhetsanalyser startar Jordbruksverket en utredning för att så långt det är möjligt förhindra att kontaminerat foder når marknaden. Utredning av vad som skett och vilka följderna av det inträffade är utreds av företaget tillsammans med Jordbruksverket.

Begäran om åtgärdsplan utifrån avvikelser vid kontroll

Foderinspektörens rapport delges företaget som inom en månad till Jordbruksverket ska inkomma med en åtgärdsplan som omfattar de avvikelser som rapporterats. Dokumentationen över uppföljningen av yttrande från företagen har trots förbättringar sedan föregående år varit bristfällig. Ingen kvantitativ bedömning kan därför göras av dessa.

Föreläggande

Ett föreläggande har gjorts inom foderkontrollen 2010.

Åtalsanmälningar

Inga åtalsanmälningar har gjorts inom foderkontrollen 2010.

Kontroll av foder i primärproduktionen

Avvikelser i kontrollen har bl.a. lett till avdrag på tvärvillkorsstöden och i några fall uppföljande kontroll om att avvikelsen har åtgärdats.

4.3.2.7 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

Från och med 1 januari 2009 är länsstyrelsen kontrollmyndighet för kontroll av foder i primärproduktionen. Jordbruksverket höll tillsammans med Livsmedelsverket 2009 en serie med utbildningar för personal på länsstyrelsen som ska utföra kontroll av foder i primärproduktionen. Under 2010 hölls utbildningen ännu en gång samt en vidareutbildning efter önskemål från de södra länen under ett tillfälle.

Jordbruksverket har också under slutet av 2010 uppdaterat och kompletterat checklista och vägledning för länsstyrelserna för kontrollåret 2011.

Under 2010 anställdes en samordnare för foderkontrollen på tillsynsenheten. Detta för att bl.a öka kvalitetssäkrings- och uppföljningsarbetet.

Jordbruksverket anordnar årligen utbildning för de inspektörer som ska utföra kontrollen. Vid utbildningarna informerar personal från enheten för foder och hälsa om kontrollplanen samt ger utbildning i regelverk och lagstiftning. Dessutom fungerar dessa utbildningsdagar som forum för inspektörerna där möjlighet till diskussion kring gemensamma problem kan föras och gemensamma lösningar hittas. Under 2010 hölls två dagar utbildning under september. Inspektörer har också deltagit på kommissionens utbildning, Better Training for Safer Food, då gällande foderlagstiftningen.

4.4 Kontroll av animaliska biprodukter

4.4.1 Sammanfattning

4.4.1.1 Generell bedömning

Under året slutfördes arbetet med nya kontrollvägledningarna om animaliska biprodukter för berörda kontrollmyndigheter. Rapporteringen för 2010 visar att mängden utförda kontroller och kvalitén på dessa samt uppföljning av konstaterade brister har förbättrats hos de olika kontrollmyndigheterna men förbättringsarbetet måste fortgå. Målet är att handelsdokument ska användas fullt ut i berörda verksamheter.

Indikatorer

Indikatorer för att bedöma kontrollens effektivitet saknas.

4.4.1.2 Nyckeldata om kontrollen

Huvudsakliga prioriteringar

Kontrollen görs utifrån en riskbedömning som gjorts av respektive myndighet.

Riskbedömningskriterier

Grundläggande risk är risken för spridning av smitta. Gemensam modell för riskvärdering saknas.

4.4.1.3 Analys av bristande efterlevnad

Trender

En generell bedömning är att efterlevnaden inte förbättrats på ett önskvärt sätt.

Huvudsakliga typer av bristande efterlevnad

På de anläggningar som kontrolleras av Jordbruksverket rörde samtliga avvikelser hygien. Vid kommunernas kontroll konstateras i hög grad brister i hantering av animaliska biprodukter i primärproduktionen. Länsstyrelserna kontroll av transporter visar på få brister.

Orsaker

Underlag för att uttala orsaker till brister saknas.

4.4.1.4 Beslut om åtgärder mot företag

Föreläggande/förbud

Jordbruksverket har beslutat om två förelägganden.

Åtalsanmälan

Kommunerna har lämna 13 fall till åtal.

4.4.1.5 Revisionsystem

Jordbruksverkets internrevisionsenhet har under 2010 genomfört revision av Jordbruksverket kontroll inom abp-området.

Huvudsakliga resultat

Revisionen visade på några områden där kontrollsystemet behöver förbättras.

Vidtagna åtgärder

Arbete med att genomföra åtgärder pågår. Framst gäller det att upprätta och förstärka interna rutiner för att tydliggöra ansvarsfördelningen i kontrollprocessen.

4.4.1.6 Resurser för kontrollen

Anslag

All kontroll finansieras via avgifter.

Personal Uppgift om antal personer som arbetar med denna kontroll saknas.

4.4.1.7 Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll

Förändringar av fleråriga kontrollplanen se kap. 3.

Lagstiftning

Jordbruksverket har ändrat föreskrifterna så att det från kontrollåret 2010 är krav på att Livsmedelsverket och kommunerna ska rapportera kontroll av abp till Jordbruksverket.

Organisation

Länsstyrelserna har i några fall samordnat kontrollen till exempel av transporter som sker över flera län.

Procedurer

Jordbruksverket har under året tagit fram nya och förbättrade kontrollvägledningartill kommuner, länsstyrelserna och Livsmedelsverket.

4.4.1.8 Åtgärder vidtagna för att förbättra företagens efterlevnad

Informationskampanjer

Flera länsstyrelser har genomfört informationsinsatser.

4.4.2 Kontrollens omfattning och resultat

Rapporten omfattar kontroll av efterlevnaden av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1774/2002 av den 3 oktober 2002 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter som inte är avsedda att användas som livsmedel samt de föreskrifter som kompletterar förordningen - Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur och människor.

Jordbruksverket är den centrala behöriga myndigheten och har kontrollansvar över samtliga anläggningar som godkänts enligt förordning (EG) nr 1774/2004 utom förbränningsanläggningar i primärproduktionen. Det rörde sig under 2010 om 192 anläggningar varav 38 var foderanläggningar.

Antal kontrollbesök som årligen ska utföras vid de olika typerna av anläggningar framgår av Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2007:21) om offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter och antalet fastställs efter en riskbaserad bedömning. De anläggningar som hanterar foder kontrolleras inom foderkontrollen och redovisas i denna rapport under avsnitt 4.3 Foder. Under 2010 planerades för 204 kontrollbesök på 144 anläggningar som befattar sig med animaliska biprodukter och inte är foderanläggningar.

Länsstyrelserna har tillsyn över insamling, uppsamling, omlastning och transport av andra animaliska biprodukter än matavfall. Av länsstyrelsernas regleringsbrev framgår att länsstyrelserna ska redovisa till Jordbruksverket hur insamling och transport av animaliska biprodukter i länet har skötts under 2010 och vilka åtgärder som har vidtagits vid konstaterade brister. Vidare ska antalet genomförda inspektioner redovisas. Av redovisningen framkommer att 82 kontroller gjorts av insamling och transport av döda djur. 20 st av dessa har gjort som en administrativ kontroll av TRACES-användningen medan resten är inspektioner av insamling och transporter.

De kommunala nämnderna har kontrollansvar över hanteringen av animaliska biprodukter i primärproduktionen och i de livsmedelsanläggningar där de ansvarar för livsmedelskontrollen samt över kompostering, insamling och transport av matavfall. Det totala antalet gårdar inom primärproduktionen är ca 73000, varav 35 000 är djurhållare. Samtliga gårdar måste anses vara kontrollobjekt för kommunerna för kontroll av hantering av kadaver och gödsel samt hantering av organiska gödningsmedel och naturgödsel. Antalet förbränningsanläggningar som ligger inom primärproduktionen och används för förbränning av gårdens egna döda djur uppgick 2010 till 168 stycken. De kommunala nämndernas tillsynsobjekt som är livsmedelsanläggningar uppgår till ca 65 000. Det är inte känt hur många av dessa som hanterar animaliska livsmedel. Det är heller inte känt hur många kontrollobjekt som finns inom kompostering, insamling och transport av matavfall.

Kommunerna har rapporterat totalt ca 3900 dokumenterade kontroller under 2010. 2200 av dessa var kopplade till hantering av ABP i primärproduktionen (kontrollfrekvens 3,1 %) medan 1600 kontroller berörde livsmedelsanläggningar och hantering av matavfall.

Livsmedelsverket

Flygcateringanläggningar

Det finns sex stycken flygcateringanläggningar som tar emot livsmedelsrester från flyg från tredje land, två på vardera Landvetter, Arlanda och Sturup. Vid samtliga av dessa anläggningar har kontroll av animaliska biprodukter skett.

Mjölkproduktanläggningar, fiskproduktanläggningar, äggproduktanläggningar och äggpackerier

Under 2010 har kontrollen utförts genom att en kartläggning gjorts. Följande frågor har ställts vid kontrollbesök på anläggningarna:

- Har företaget kategoriserat avfallet?
- Hur sker förvaring, är kärlen korrekt märkta?
- Skickas avfallet/fodret till en godkänd mottagare?
- Dokumenteras, i form av medföljande handelsdokument, transporten av avfallet?

Denna kontroll har gjorts på totalt 40 av 130 anläggningar som är aktuella för ABP-kontroll.

Slakterier och andra köttanläggningar

År 2010 var den offentliga köttkontrollen i Sverige uppdelad i sex regioner; Region Norr, Region Mitt, Region Västra Götaland, Region Östra Götaland, Region Norra Skåne och Region Södra Skåne.

Under 2010 har ABP-kontroll utförts på 138 av totalt ca 310 anläggningar vid 167 inspektioner och 14 revisioner i de sex regionerna.

4.4.3 Måluppfyllelse

Jordbruksverkets kontrollplan fastställde 220 kontrollbesök varav 16 föll bort pga. att anläggningen upphört. 200 utfördes vilket motsvarar 98% av de möjliga planerade kontrollerna. Målet för kontrollen är ett hundraprocentigt uppfyllande av kontrollplanen. Resultatet från kontrollen 2010 visar att man i stort sett når målet för kontrollen.

Länsstyrelserna anser sig själva ha nått sina mål med kontrollen men uppger inte vilka dessa mål är.

Av den redovisning som inkommit från kommunerna och Livsmedelsverket framgår inte målen för kontrollen varför det inte går att uttala sig om måluppfyllelsen. Endast 56% av kommunerna har rapporterat sin kontroll till Jordbruksverket, trots att rapporteringen är föreskriftsreglerad.

4.4.4 Ej planerad kontroll

Jordbruksverket har vid ett flertal tillfällen utfört ej planerad kontroll i form av extra offentlig kontroll. Tre ABP företag besöktes inom ramen för extra offentlig kontroll. Besöken föranleddes av olaglig import av naturgödsel som uppmärksammats av Tullverket.

4.4.5 Efterlevnaden hos företag

I Jordbruksverkets kontroll är de avvikelser som protokollförs olika allvarlighetsgrad beroende på kontrollpunkt och typ av anläggning. Få anläggningar inspekteras utan att få någon typ av anmärkning.

Från länsstyrelsernas rapportering framgår att man funnit få brister i kontrollen. Användningen av handelsdokument behöver fortfarande bli bättre.

Kommunerna redovisar att ca 10 % av kontrollerna leder till någon typ av åtgärd.

Från Livsmedelsverkets rapportering framgår att de vanligaste bristerna är att handelsdokument inte används.

En generell bedömning är att efterlevnaden av lagstiftningen behöver bli bättre.

4.4.6 Antal och typ av bristande efterlevnad (se definition av bristande efterlevnad i rapporten från 2010 års kontroll)

Antal och typ per sektor, per myndighet etc. För övrigt som punkt 4 ovan.

Samtliga avvikelser på ABP-anläggningar som kontrollerats av Jordbruksverket rör avvikelser i hygien. 200 besök gjordes på 130 företag vilket resulterade i 135 avvikelser.

Av länsstyrelsens rapportering framkommer att få brister hittats i kontrollen. Bristerna rör avsaknad av handelsdokument och allmän ordning. I stort rapporterar man att transportererna fungerar bra.

I kommunernas kontroll har flest avvikelser hittats i primärproduktionen (11,5 %) och rör framför allt förvaring av ABP och hantering av naturgödsel. Motsvarande siffra för kontroll av livsmedelsanläggningar och utlämning av matavfall är 2,5 %.

4.4.7 Beslut om åtgärder mot företagaren

Jordbruksverket har beslutat om två föreläggande mot företag som uppföljning av kontrollen. Dessa rörde bristande hygien.

Länsstyrelserna rapporterar att avvikelserna föranlett påpekande och i några fall har dessa följts upp.

Kommunerna har i 13 fall lämnat över ärenden för åtalsprövning. Dessa har rört nedgrävning av ABP, förvaring i primärproduktionen samt hantering av naturgödsel.

4.4.8 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

2010 tog Jordbruksverket fram nya och förbättrade kontrollvägledningar till kommuner, länsstyrelser och Livsmedelsverket inom området animaliska biprodukter. I slutet av 2010 togs en utbildningsplan fram för länsstyrelser och kommuner. Utbildningen genomförs under 2011 i och med att förordningen (EU) 1774/2002 ersätts av förordningen (EG) 1069/2009 i början av 2011.

Jordbruksverket har ändrat sina föreskrifter så att det från och med kontrollåret 2010 är obligatoriskt även för kommunerna och Livsmedelsverket att rapportera kontroll av ABP till Jordbruksverket.

Länsstyrelserna rapporterar om informationsinsatser som gjorts och samordning med andra länsstyrelser, bl.a. rörande transporter som sker över flera län.

4.5 Kontroll av djurhälsa

4.5.1 Sammanfattning

4.5.1.1 Generell bedömning

Djurhälsosituationen i landet är god. Arbetet med att förbättra och utveckla kontrollen inom området djurhälsa fortsätter.

Indikatorer

Indikatorer för att bedöma kontrollens effektivitet saknas.

4.5.1.2 Nyckeldata om kontrollen

Huvudsakliga prioriteringar

Kontroll av obligatorisk kontroll av salmonella fjäderfä har prioriterats.

Riskbedömningskriterier

Modell för riskbaserad kontroll saknas.

4.5.1.3 Analys av bristande efterlevnad

Trender

Underlaget är inte tillräckligt för att se några trender.

Huvudsakliga typer av bristande efterlevnad

De brister som noteras handlar om att djurhållare inte uppfyller provtagningsintervall.

Orsaker

Orsakerna till bristande efterlevnad är inte kända.

4.5.1.4 Beslut om åtgärder mot företag

Föreläggande/förbud

TVå länsstyrelser har tagit beslut om föreläggande för att djurägare ska genomföra den provtagning som krävs.

4.5.1.5 Revisionssystem

Inga revisioner har genomförts på området.

4.5.1.6 Resurser för kontrollen

Anslag

Kontrollen utförs av länsstyrelserna och finansieras via anslag.

Personal

Uppgift om hur många personer som arbetar med denna kontroll saknas.

4.5.1.7 Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll

Förändringar av fleråriga kontrollplaner se kap. 3.

Procedurer

Jordbruksverket har under året tagit fram en vägledning för hur länsstyrelserna ska utföra kontroll av hästpass.

4.5.1.8 Åtgärder vidtagna för att förbättra företagens efterlevnad

Informationskampanjer

Jordbruksverket har genomfört en informationskampanj för att uppmärksamma hästägare och veterinärer på hantering av hästpass.

4.5.2 Obligatoriska kontroller - djurhälsa

4.5.2.1 Kontrollens omfattning

Kontroll- och bekämpningsprogram är inrättade för sjukdomar som finns i landet. Syftet med programmen är att utrota smittsamma sjukdomar från Sverige eller att hålla förekomst av smittämnen på en låg nivå t.ex. *Salmonella*. De sjukdomar som ingår i dessa program är anmälningspliktiga.

Kontrollobjekt

Kontrollobjekten utgörs av djurbesättningar som ingår eller är anslutna till något av följande obligatoriska djurhälsoprogram och program för hälsoövervakning:

- obligatorisk salmonellakontroll av fjäderfä
  - obligatorisk hälsoövervakning av fjäderfä
  - tuberkulos hos kron- och dovhjort samt andra djur i sambete med hjortar i hägn
  - obligatorisk hälsoövervakning avseende sjukdomen enzootisk bovin leukos (EBL) i nötkreatursbesättningar
  - obligatorisk hälsoövervakning avseende sjukdomen Bovin virus diarré (BVD) i nötkreatursbesättningar
  - obligatorisk hälsoövervakning av odlad fisk
- samt
- seminverksamhet för häst, svin, hund, katt, nöt och verksamhet med ägg och embryon från nötkreatur, hästdjur, svin, får och get.
  - kontroll av hästpass och avelsorganisationer

Länsstyrelserna utövar offentlig kontroll av seminverksamheten och kontrollprogrammen för leukos, BVD, tuberkulos hos hägnad hjort, obligatorisk salmonellakontroll fjäderfä, hälsokontroll maedi visna hos får, obligatorisk hälsoövervakning av odlad fisk (vissa paragrafer i föreskriften) Jordbruksverket utövar offentlig kontroll över kontrollprogrammen för övriga sjukdomar.

Genomförd sjukdomsövervakning 2010 redovisas av SVA i rapporten "Surveillance of zoonotic and other animal disease agents in Sweden 2010". Rapporten finns tillgängligt från 1 juli 2011 på SVA:s hemsida www.sva.se.

4.5.2.2 Måluppfyllelse

Djurhälsokontroller

Inom de olika programmen sker kontroll och provtagning enligt respektive föreskrift. Under året har inga allvarliga avvikelser i kontrollen konstaterats. Länsstyrelserna kontroll består i att kontrollera att rapportering sker enligt föreskrift eller att agera då positiva provsvar konstateras i kontrollen. Arbeta

pågår med att utveckla och förbättra länsstyrelsernas och Jordbruksverkets kontroller inom området.

Obligatorisk kontroll salmonella fjäderfä

Samtliga län utom två har genomfört dokumentkontroll av provtagning och merparten av länsstyrelserna har i samband med detta konstaterat att provtagningar saknas eller sker för sällan. I dessa fall har länsstyrelsen påmint djurägaren och provtagning har gjorts. Två länsstyrelser har under 2010 utfärdat föreläggande, ett vardera, (varv ett med vite) för att få djurhållare att genomföra provtagningen.

Hälsoövervakning tuberkulos hos hägnad hjort

Tio länsstyrelser har genomfört dokumentationskontroll/tagit del av rapporter.

Obligatorisk hälsoövervakning avseende sjukdomen Bovin virus diarré (BVD) i nötkreatursbesättningar

Inga bestättningar har hanterat inom det obligatoriska programmet under 2010. Ingen länsstyrelse har därmed behövt genomfört åtgärder för att säkerställa att djur provtas i det obligatoriska programmet.

Obligatorisk hälsoövervakning av odlad fisk

Två länsstyrelser har utfört kontroller på totalt 6 odlingar.

Hälsokontroll maedi visna.- får

Ingen länsstyrelse har hanterat positiva provsvar under 2010.

4.5.2.3 Åtgärder hos kontrollmyndigheter

Arbete pågår med att utveckla och förbättra länsstyrelsernas och Jordbruksverkets kontroller och rapportering av kontroller inom området samt sätta mål för dessa.

4.5.3 Kontroll av seminverksamheten

4.5.3.1 Kontrollens omfattning och måluppfyllelse

Omfattningen av kontrollen av seminverksamheten varierar kraftigt mellan länsstyrelserna. Åtta länsstyrelser har utfört kontroll av seminverksamhet. Det dominerande djurslaget är häst. Tre länsstyrelser har utfört kontroll av avelsorganisatörer (häst). 20 länsstyrelser anger att de kontrollerar hästpass i samband med djurskyddskontrollerna.

4.5.3.2 Antal och typ av bristande efterlevnad

Få avvikelser har noterats i kontrollen. Avvikelseerna utgörs av ofullständig journalföring samt brister i identitetskontroll och hygien.

4.5.4 Detaljreglerad EU-övervakning och undersökning

För TSE, AI (aviär influensa) och blåtung ska rapportering och uppföljning i särskild ordning till EU-kommissionen.

4.5.5 Registrering och märkning av djur

Avsnittet beskriver resultatet av kontroller av systemet för märkning och registrering av djur, enligt avsnitt 4.4.5 i kontrollplanen.

4.5.5.1 Kontrollens omfattning och resurser

Kontroll av identifiering, registrering och journalföring av nötkreatur genomförs enligt kommissionens förordning (EG) nr 1082/2003. Grundkravet är att minst 5 procent av antalet nötkreatursbesättningar årligen ska kontrolleras. Utifrån utfallet av föregående års kontroller analyserar och beslutar Jordbruksverket om innevarande års kontrollfrekvens. För 2010 var den slutliga beslutade kontrollfrekvensen mellan 5,5 och 10,0 % beroende på län, där 14 län hade en kontrollfrekvens mellan 5,5 och 7,5 %.

Även under 2010 gjordes i slutet av augusti en analys av innevarande års kontrollresultat. Syftet var att se om det för de kontroller som fram till då var genomförda hade konstaterats så stora avvikelser att en ytterligare ökning var aktuell. Analysen visade att det för 7 länsstyrelser blev aktuellt med en ytterligare höjning på 1 % jämfört med det beslut som togs våren 2010.

Motsvarande kontroller finns också för får- och getbesättningar där minst 3 procent av antalet besättningar och 5 procent av antalet djur ska kontrolleras. Kontrollen regleras i kommissionens förordning (EG) nr 1505/2006. Den beslutade kontrollfrekvensen på brukarnivå varierade mellan 3 och 7,5 % beroende på län.

4.5.5.2 Måluppfyllelse

Jämfört med 2009 ökade antalet kontroller för vissa län (5 st) medan det för andra län blev ett minskat kontrollbeting (10 st). Övriga 5 länsstyrelser låg kvar på samma nivå 2010 som 2009. Enligt det krav som finns reglerade i

kommissionens förordning (EG) nr 1082/2003 ska samtliga kontroller genomföras under kalenderåret, vilket också skedde.

4.5.5.3 Antal och typ av bristande efterlevnad

Utfallet av 2010 års kontroller av nötkreatur visar att avvikelserna, både på brukarnivå och på djurnivå, har minskat jämfört med resultatet från 2009 och vi är åter tillbaka på ungefär de nivåer som vi konstaterade 2008. Sammanlagt har det konstaterats minst en överträdelse 7,3 % (11,1 % 2009) av samtliga kontrollerade djur. På brukarnivå är motsvarande siffra 40,8 % (43,4 % 2009). Värt att notera är att en brukare som har en överträdelse på minst ett djur räknas som en brukare med överträdelse oavsett hur många djur som finns i besättningen.

De krav som kontrolleras är om nötkreaturen är korrekt märkta, journalförda och rapporterade till djurdatan. Resultaten visar att det finns få problem med att djuren är helt omärkta. Den avvikelse som är vanligast förekommande, är att födda, döda eller förflyttade djur inte har rapporterats till djurdatan för nötkreatur. Dessa resultat från 2010 års kontroller följer samma mönster som varit aktuellt de tidigare åren.

Motsvarande analys av utfallet från kontroll av får och getter visar att avvikelserna på djurnivå är 12 % och på brukarnivå är 24,2 %. I detta underlag ingår djur som inte är korrekt märkta, journalförda eller saknar transportdokument. Till skillnad från nötkreaturen hanteras inte avvikelserna på djurnivå. Det innebär att samtliga avvikelser är summerade vilket innebär att djur med avvikelser på mer än ett område förekommer mer än en gång i statistiken. En direkt jämförelse mellan utfallet från kontrollerna på nötkreatur å ena sidan och får och get å andra sidan är därför inte möjlig. Det vi ändå kan konstatera är att det villkor där vi hittar flest avvikelser är inom kravet på journalföring medan det är minst avvikelser på kravet om att djuren ska ha transportdokument.

4.5.5.4 Beslut om åtgärder mot företag

Kravet att nötkreatur, får och getter ska vara korrekt identifierade, registrerade och journalförda är till stora delar också ett tvärvillkor. Det innebär att de brukare, där man konstaterat en avvikelse, har fått ett avdrag enligt tvärvillkoren på samtliga de direktstöd, kompensationsbidrag och miljöersättningar (med åtagandeår från 2005 och framåt) som brukaren sökte under 2010. Vissa konstaterade avvikelser på nötkreatur får också en direkt effekt på beslutet om handjursbidrag för de brukare som omfattas av detta stöd.

4.5.5.5 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

Under hösten - vintern 2009 genomfördes Jordbruksverket en översyn, inför 2010, av den kontrollinstruktion som kontrollanterna använder för de berörda kontrollerna. Syftet med översynen var att göra instruktionen mer strukturerad och lättläst. Översynen innebär en delvis ny layout av 2010 års kontrollinstruktion.

I december 2010 genomfördes också en utbildning för länsstyrelserna med ca 65 deltagare. Syftet med utbildningen var att förbereda kontrollanterna inför 2011 års kontroller.

4.5.6 Importkontroll från tredje land

4.5.6.1 Kontrollens omfattning

Jordbruksverket ansvarar för importkontroll av animaliska produkter från tredje land och som inte är avsedda som livsmedel, samt levande djur. Kontrollen utförs på fem gränskontrollstationer, Arlanda flygplats, Norrköping flygplats och Landvetter flygplatser samt vid hamnen i Göteborg och Helsingborg.

Under 2010 har det totalt gränskontrollerats 1023 sändningar. (683 levande djur och 340 animaliska bi-produkter)

Antal sändningar som kontrollerats på gränskontrollstationer år 2010

<u>GKS</u>	<u>Djur</u>	<u>Produkt</u>	<u>tot. antal</u>
Arlanda	257	42	299
Norrköping	413	x	413
Landvetter	13	19	32
Göteborg	x	210	210
Helsingborg	x	69	69
Totalt	683	340	1023

4.5.6.2 Antal och typ av bristande efterlevnad

Av de kontrollerade sändningarna var det 6 stycken som inte godkändes för import. Orsak till detta var bland annat att införseltillstånd eller intyg saknades eller att smittskyddskraven inte var uppfyllda.

4.5.6.3 Beslut om åtgärder

Vid två sändningar med levande djur beslutades det om avlivning vid de övriga tre beslutades det om återexport till ursprungslandet.

4.5.6.4 Åtgärder hos kontrollmyndigheten

Under 2010 har Jordbruksverket genomfört "Projekt Gränskontroll". Projektets mål var att ta fram tydliga rutiner för hur Jordbruksverket internt ska arbeta med gränskontroll samt att föra över alla instruktioner etc. för gränskontrollveterinärerna från ett pappersbaserat system till webben. Därtill var projektet delansvarigt för den FVO inspektion som genomfördes fr.o.m. 22-26 nov. 2010. Projektet avslutas i maj 2011.

4.6 Kontroll av hantering av veterinärmedicinska preparat

4.6.1 Sammanfattning

4.6.1.1 Generell bedömning

Då 2010 var första året med kontroll enligt den nya lagstiftningen har ingen bedömning av kontrollens effektivitet gjorts. Kontrollens omfattning behöver öka, sett i relation till antalet kontrollobjekt och typ av brister som konstateras. Av stor vikt är att kontrollen blir likvärdig över hela landet.

4.6.1.2 Nyckeldata om kontrollen

Huvudsakliga prioriteringar

I Jordbruksverkets föreskrifter anges att veterinärer som beviljar villkorad läkemedelsanvändning samt förskriver läkemedel till livsmedelsproducerande djur bör prioriteras.

Riskbedömningskriterier

Se ovan

4.6.1.3 Analys av bristande efterlevnad

Trender

Då 2010 var första året med kontroll enligt den nya lagstiftningen kan inga trender urskiljas.

Huvudsakliga typer av bristande efterlevnad

De brister som konstaterat i kontrollen gäller främst brister i journalföring och dokumentation, inte sällan i samband med villkorad läkemedelsanvändning. Även bristande efterlevnad av regelverket kring förskrivning av läkemedel har konstaterats.

Orsaker

Underlag för att ange orsak saknas.

4.6.1.4 Beslut om åtgärder mot företag

Föreläggande/förbud

Två föreläggande ha beslutats av länsstyrelserna under 2010. Ett av dessa var förenat med vite.

Åtalsanmälan

En åtalsanmälan har gjorts (gällde en hovslagare som inte tillhörde djurhälsopersonalen) och åtta avvikelser vid kontroll ledde till anmälan till ansvarsnämnden för djurens hälso och sjukvård.

4.6.1.5 Revisionssystem

Ingen revision har gjorts inom kontrollområdet.

4.6.1.6 Resurser för kontrollen

Kontrollen, som utförs av länsstyrelserna, finansieras av länsstyrelserna.

Personal

I genomsnitt har 0,15 årsarbetskrafter per länsstyrelse arbetat med kontroll av djurhälsopersonal som är del av kontrollområdet

4.6.1.7 Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll

Förändringar av fleråriga kontrollplanen se kap. 3.

Lagstiftning

Jordbruksverket har under året beslutat om en föreskrift om offentlig kontroll av djurhälsopersonal.

Procedurer

Jordbruksverket har under året tagit fram kontrollvägledning och checklistor för länsstyrelsernas kontroll av djurhälsopersonal och för kontroll av läkemedel på gård.

Utbildning

En utbildning kring kontroll av djurhälsopersonal och kontroll av läkemedel för länsstyrelserna har genomförts.

4.6.1.8 Åtgärder vidtagna för att förbättra företagets efterlevnad

Inga specifika åtgärder har genomförts under 2010.

4.6.2 Definitioner och begrepp

Begreppet *djurhälsopersonal* är ett samlingsnamn för yrken där det krävs behörighet

Det finns sex behörighetsreglerade yrken inom djurens hälso- och sjukvård.

De kallas gemensamt för djurhälsopersonal. Yrkena är

- legitimerad veterinär
- legitimerad djursjukskötare
- godkänd hovslagare

- godkänd legitimerad sjuksköterska
- godkänd legitimerad sjukgymnast
- godkänd legitimerad tandläkare.

För att kunna bli legitimerad veterinär eller djursjukskötare finns universitetsutbildning. För legitimerade sjuksköterskor, tandläkare och sjuksköterskor från sjukvården för människor krävs först viss yrkeserfarenhet från det egna yrket innan man kan söka en tilläggsutbildning vid universitetet. Den som gått utbildningen kan ansöka om godkännande. Hovslagare ska visa att de har den tillräckliga yrkeserfarenhet och kompetens som krävs för att kunna få godkännande.

Även kontroll av läkemedel på gård, det vill säga hur djurhållaren hanterar och journalför användning av läkemedel ingår i kontrollområdet. Också denna kontroll utförs av länsstyrelserna och har som syfte att säkerställa att djurhållare efterlever regelverket kring användning och hantering av läkemedel. Vid dessa kontroller görs även observationer som leder till kontroll av djurhälsopersonal

4.6.3 Kontrollens omfattning och resurser

Kontroll av hantering av veterinärmedicinska preparat är en del av kontrollen av djurhälsopersonal och kan inte alltid särredovisas.

Kontrollobjekt

Länsstyrelserna har rapporterat in totalt 2 426 kända kontrollobjekt inom djurhälsopersonalen.⁴ Länsstyrelsernas kännedom om antalet kontrollobjekt i det egna länet är ofta otillräcklig. Kännedom om veterinärer i det egna länet är dock bättre än för övriga typer av kontrollobjekt. Kontroll av veterinärer har prioriterats, på bekostnad av kontroll av övrig djurhälsopersonal.

Av de 2 426 kända kontrollobjekten har 227 stycken, cirka 9 procent, kontrollerats under året.

229 kontrollobjekt har inrapporterats i kategorin veterinärer som beviljar villkorad läkemedelsanvändning. Av 229 objekt har sammanlagt 105, cirka 46 procent, kontrollerats.

671 kontrollobjekt fördelat på 18 län har inrapporterats i kategorin veterinär som förskriver läkemedel till livsmedelsproducerande djur. Av 671 objekt har sammanlagt 85 stycken, cirka 13 procent, kontrollerats under året.

---

⁴ I Jordbruksverkets register över djurhälsopersonalen finns 3810 personer registrerade, varav 3266 leg. vet., 407 djursjukskötare, 4 gk. leg. tandläkare, 18 gk. leg. sjuksköterska, 19 gk. leg. sjukgymnast och 96 gk. hovslagare.

1156 kontrollobjekt i kategorin övriga veterinärer som är verksamma inom djurens hälso- och sjukvård har inrapporterats. Av 1156 objekt har 36 stycken, cirka 3 procent, kontrollerats under året.

25 kontrollobjekt i kategorin person med särskilt tillstånd att utöva veterinäryrket har inrapporterats. Inget objekt i kategorin har kontrollerats under året.

Resurser

I genomsnitt har 2,5 länsveterinärer på 2,16 årsarbetskrafter varit anställda per länsstyrelse under år 2010. I genomsnitt har 0,15 årsarbetskrafter per länsstyrelse arbetat med kontroll av djurhälsopersonal under året.

4.6.4 Måluppfyllelse

Till 8 § SJVFS 2010:62 lämnar Jordbruksverket allmänna råd om kontrollintervall. De råd som lämnas är att kontroll av veterinärer som förskriver läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning bör ske varje år, att kontrollintervallet inte bör överstiga tre år för veterinärer som förskriver läkemedel till livsmedelsproducerande djur samt att kontrollintervallet inte bör överstiga fem år för veterinärer som förskriver läkemedel till övriga djur. Inga råd om kontrollintervall för övrig djurhälsopersonal lämnas.

Sex länsstyrelser har kontrollerat samtliga veterinärer som förskriver läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning under året, vilket motsvarar Jordbruksverkets allmänna råd om en årlig kontrollfrekvens på 100 procent. De sex länsstyrelser som rapporterat en 100-procentig kontrollfrekvens är spridda över hela landet och bland dessa återfinns såväl stora, medelstora och små länsstyrelser, både geografiskt och demografiskt.

Tre länsstyrelser har kontrollerat minst 33 procent av de veterinärer som förskriver läkemedel till livsmedelsproducerande djur i det egna länet, vilket motsvarar Jordbruksverkets allmänna råd om kontroll av samtliga objekt i kategorin minst vart tredje år, förutsatt att samma kontrollfrekvens bibehålls under de kommande två åren. Samtliga länsstyrelser kan uppnå en kontrollfrekvens motsvarande Jordbruksverkets allmänna råd inom de närmaste två åren, förutsatt kontrollfrekvensen ökar och samtliga objekt kontrollerats innan utgången av år 2012.

En länsstyrelse har kontrollerat mer än 20 procent av övriga veterinärer verksamma inom djurens hälso- och sjukvård, vilket motsvarar Jordbruksverkets allmänna råd om kontroll av samtliga objekt i kategorin minst vart femte år, förutsatt att samma kontrollfrekvens bibehålls under de kommande fyra åren. Samtliga länsstyrelser kan uppnå en kontrollfrekvens motsvarande Jordbruksverkets allmänna råd inom de närmaste fyra åren, förutsatt kontrollfrekvensen ökar och samtliga objekt kontrollerats innan utgången av år 2014.

4.6.5 Ej planerad kontroll

Under år 2010 har 36 anmälningar från allmänheten rörande djurhälsopersonal rapporterats, fördelat på 15 länsstyrelser. 15 av anmälningarna ledde till kontroll. Sju anmälningar har gjorts utan att kontroll eller annan åtgärd rapporterats, tre anmälningar har gjorts där ärendet rapporterats som fortfarande under utredning/handläggning och fyra anmälningsärenden avslutades efter kontakt med berörd veterinär.

Av de 15 anmälningar som ledde till kontroll under året överlämnades fem till ansvarsnämnden och ett ledde till föreläggande.

Sju av anmälningarna rörde verksamhet och inte individ inom djurhälsopersonalen.

4.6.6 Efterlevnaden hos företag

Jordbruksverket har under året tagit fram kontrollvägledning och checklista för kontroll av läkemedel på gård. Också denna kontroll utförs av länsstyrelserna och har som syfte att säkerställa att djurhållare efterlever regelverket kring användning och hantering av läkemedel. Vid dessa kontroller görs även observationer som leder till kontroll av djurhälsopersonal.

Under året genomförde 14 länsstyrelser totalt 338 kontroller av läkemedel på gård. De brister som noterades är kopplade till journalföring och dokumentation, förskrivning av läkemedel (mängd och ej tillåtna läkemedel), avtal för villkorad läkemedelsanvändning, djurskyddsdeklaration samt hantering av sprutor och kanyler. Brister har således uppmärksammats både hos djurhållare och hos förskrivande veterinär (djurhälsopersonal).

4.6.7 Antal och typ av bristande efterlevnad

Konstaterade brister (se definition av bristande efterlevnad i rapporten från 2009 års kontroll).

Sex länsstyrelser har rapporterat att inga, eller inga allvarliga brister har konstaterats vid kontroll av djurhälsopersonal under år 2010.

Sex länsstyrelser rapporterar om bristande journalföring och dokumentation, inte sällan i samband med villkorad läkemedelsanvändning. Fyra länsstyrelser har rapporterat om brister kopplade till läkemedelsförskrivning, t.ex. gällande mängd, förskrivning utan föregående undersökning, anmälan av behandling och omhändertagande av överblivna läkemedel.

4.6.8 Beslut om åtgärder mot företagaren

Inte sällan är den åtgärd som länsstyrelserna i första hand vidtar vid konstaterade brister information (muntlig och/eller skriftlig), påminnelser och diskussion med berörd djurhälsopersonal, vilket ofta upplevs som tillräckligt.

Åtta avvikelser vid kontroll av djurhälsopersonal (i fem län) under året ledde till förnyad kontroll. Samtliga kontrollobjekt var veterinärer, varav sex stycken förskriver läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning.

En avvikelse vid kontroll ledde till föreläggande och en till föreläggande med vite. Typ av kontrollobjekt i dessa fall är inte angivet i återrapporteringen.

Åtta avvikelser vid kontroll ledde till anmälan till ansvarsnämnden. En avvikelse vid kontroll ledde till åtalsanmälan. Kontrollen rörde en hovslagare som inte tillhörde djurhälsopersonalen, anmälan gällde brott mot behandlingsförbudet.

4.6.9 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

Inom kontrollområde är ”kontroll av läkemedel på gård” där länsstyrelserna kontrollerar att djurhållaren uppfyller regelverket kring användning och hantering av läkemedel. Jordbruksverket tog under 2010 fram checklistor och kontrollvägledning för länsstyrelserna kontroll av läkemedel på gård. Resultaten av dessa kontroller är viktigt underlag för riskbaserad kontroll av länsstyrelserna kontroll av djurhälsopersonal och för Livsmedelsverkets kontroll av rests substanser i kött.

4.7 Kontroll av djurskydd

4.7.1 Sammanfattning

4.7.1.1 Generell bedömning

Djurskyddskontrollen har under 2010 till stor del arbetat med kontroller efter anmälan från allmänhet eller annat. Detta har utgjort närmare 60 % av alla kontroller. En tredjedel av dessa har gällt sällskapsdjur. Detta har fortsatt inneburet att den planerade riskbaserade kontrollen av framförallt livsmedelsproducerande djur har prioriterats ner. Under året har ungefär en tredjedel av kontrollerna varit planerade. Länsstyrelserna har vidtagit ett stort antal verkställighetsåtgärder vilket indikerar att kontroll görs av de objekt där brister finns och att myndigheterna tillämpar lagstiftningen korrekt.

Indikatorer

Antalet verkställighetsåtgärder har ökat. Detta indikerar att kontrollen är riktad mot de objekt där risken är som störst och att djurskyddslagen tillämpas på ett korrekt sätt.

4.7.1.2 Nyckeldata om kontrollen

Huvudsakliga prioriteringar

Kontrollen är riskbaserad. I huvudsak har kontroll utförts efter anmälan från allmänhet eller veterinär.

Riskbedömningskriterier

Under 2010 saknades nationella riktlinjer för hur riskbaserad ska göras.

4.7.1.3 Analys av bristande efterlevnad

Trender

Vi ser att antalet verkställighetsåtgärder från kontrollmyndigheterna ökar jämfört med tidigare år. Detta även om antalet kontroller är färre än 2008.

Huvudsakliga typer av bristande efterlevnad

Detta redovisas till Kommissionen enligt kommissionens beslut 778/2006/EG.

Orsaker

Detta redovisas till Kommissionen enligt kommissionens beslut 778/2006/EG.

4.7.1.4 Beslut om åtgärder mot företag

Föreläggande/förbud

Under året tog länsstyrelserna 1 452 beslut enligt § 26 i djurskyddslagen. Detta kan omfatta både förelägganden och förbud. Länsstyrelsen har tagit 186 beslut om djurförbud. Livsmedelsverket har tagit beslut enligt 32 a § i djurskyddslagen vid 13 tillfällen.

Omhändertagande

Länsstyrelserna beslutade att omhänderta djur i 970 ärenden.

Åtalsanmälan

Länsstyrelserna har gjort 186 åtalsanmälningar under 2010.

Livsmedelsverket har gjort 5 åtalsanmälningar under året.

4.7.1.5 Revisionssystem

Inga revisioner har genomförts av djurskyddskontrollen under 2010.

4.7.1.6 Resurser för kontrollen

Anslag

Den offentliga kontrollen finansieras till största delen av anslag. Livsmedelsverkets kontroll av djurskydd på slakteri finansieras av avgifter. Länsstyrelserna tar ut avgift för extra offentlig kontroll enligt förordning (EG) nr 882/2004.

Personal

På länsstyrelserna arbetar 162 årsarbetskrafter med offentlig kontroll av djurskydd.

4.7.1.7 Åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontroll

Förändringar av fleråriga kontrollplanen se kap. 3.

Utbildning

Jordbruksverket har genomfört utbildning av länsstyrelserna om bedömning av djurskydd i grisbesättningar och i hantering av djurskyddskontrollregistret. I samband med utbildning kring djurskydd i grisbesättningar uppdaterades vägledning för kontroll av djurskydd – gris.

4.7.1.8 Åtgärder vidtagna för att förbättra företagets efterlevnad

Utbildningar

Flera länsstyrelser har genomfört utbildningar för djurhållare i djurskyddslagstiftningens krav.

4.7.2 Kontrollens omfattning och resultat

Djurskyddskontrollen omfattar de djur som omfattas av svensk djurskyddslagstiftning, det vill säga lantbruksdjur, sällskapsdjur, hästar, hägnat vilt, slaktdjur, djur i transporter, försöksdjur m. m.

Kontroll av djurskydd på slakterier utförs av de officiella veterinärerna som är anställda av Livsmedelsverket och av länsstyrelserna (delat ansvar).

Resultat från kontrollen av animalieproduktionens djur (Kommissionens beslut 778/2006/EG) och av kontroll av djurtransporter (Förordning (EG) nr 1/2005) rapporteras i särskild ordning till Kommissionen.

Antal tillfällen då respektive checklista har använts vid kontroll under 2010.

Checklista	
Nötkreatur	3 424
Gris	482
Får och get	1 254
Fjäderfä	421

Uppgiften är hämtad från Djurskyddskontrollregistret 2 februari 2010.

4.7.3 Kontrollobjekt och kontrollresurser

En exakt siffra på antal objekt med livsmedelsproducerande djur går för verksamhetsåret 2010 inte att fastställa. I IT-systemet (Djurskyddskontrollregistret, DSK) som används för att registrera kontrollobjekt och kontrollresultat finns idag ca 96 000 objekt.

Totalt har 12 882 kontroller genomförts och registerat i DSK under 2010.

Rapporteringen från länsstyrelserna visar att totalt användes 162 årsarbetskrafter (åa) för det operativa djurskyddsarbetet i Sverige.

4.7.4 Måluppfyllelse

Ett omfattande arbete för att bygga upp verksamheten för offentlig djurskyddskontroll som togs över från kommunerna 1 januari 2009 genomfördes under 2009. Under 2010 har detta fortsatt med implementering av de verktyg som arbetades fram under 2009.

Enligt den sammanställning av inrapporterade uppgifter, rörande djurskyddskontrollen som Jordbruksverket gjort, visar att en stor andel av kontrollerna rört s. k. anmälningssärenden (misstanke om bristande efterlevnad). När det gäller andelen normala, planerade kontroller har huvuddelen av landets länsstyrelser utfört dessa i varierad omfattning, ca 34% av kontrollerna på landsnivå har varit planerade. Inom vissa kontrollområden har mycket ringa kontrollverksamhet utförts, t. ex. kontroller av djurskydd vid slakteri och vid transport av djur.

4.7.5 Ej normal kontrollverksamhet

En stor andel av länsstyrelserna har uppgivit att de hantering av anmälningssärenden dominerar verksamheten och att resurserna inte är tillräckliga för att genomföra planerad kontroll i tillräcklig omfattning.

4.7.6 Efterlevnaden hos djurhållare

En samlad analys av funna avvikelser kommer att göras i rapporteringen till Kommissionen enligt beslut 778/2006/EG.

4.7.7 Beslut om åtgärder mot företagaren

Länsstyrelserna har tagit beslut enligt 26 § djurskyddslagen i 1 452 fall. Länsstyrelserna har meddelat 186 beslut om förbud att ha hand om djur och

fastställt 970 beslut om omhändertagande. Länsstyrelserna har lämnat in 176 åtalsanmälningar under året.

4.7.8 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

Utbildning djurskyddskontroll

Under 2010 har Jordbruksverket anordnat utbildningar för personal som utför djurskyddskontroll. Utbildningarna har i huvudsak omfattat kontrollhantering i djurskyddskontrollregistret.

Även en omfattande utbildning om djurskydd för gris genomfördes vid tre tillfällen under 2010. Huvudämnet var bedömning av djurskyddet i samband med utfördandet av djurskyddsdeklaration. Länsstyrelserna har genomfört interna utbildningar och samsyns-övningar under året.

4.7.9 Djurskyddskontroll vid slakterier

4.7.9.1 Kontrollens omfattning

Den regionala kontrollmyndigheten och de officiella veterinärerna har delat ansvar för kontroll av djurskyddet på slakterierna. Rapportering till Kommissionen görs i särskild ordning. Vad kontrollen ska omfatta anges dels i föreskrifter för den offentliga djurskyddskontrollen, Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd för offentlig djurskyddskontroll och dels i förordning nr 854/2004. Varje slakteri har placerats in i en kategori utifrån storlek och en kontrolltid för respektive slakteri har beslutats.

Verksamhetsåret 2010 delades slakterierna in i fem grupper enligt följande; 140, 70, 12, 4 resp. 2 timmar kontrolltid per år.

4.7.9.2 Måluppfyllelse

Antal kontroller av djurskydd som genomförts av officiella veterinärer på slakteri år 2010

<i>Antal per slakteri</i>	<i>Storskaliga slakterier</i>	<i>Småskaliga slakterier*</i>	<i>Fjäderfäslakterier</i>	<i>Ren - slakterier</i>
Antal anläggningar	20	48 (varav ett utan verksamhet)	23	14 (varav 2 nedlagda under 2010 och ett utan verksamhet)
Antal planerade inspektioner	691	113	356	37
Antal utförda inspektioner	653	106	355	26

*En kontroll planerades på ett slakteri för hägnat vilt. Ingen kontroll genomfördes.

4.7.9.3 Efterlevnad hos företag och beslut om åtgärder

Antalet planerade inspektioner var 1 198 st och antalet utförda inspektioner (omfattar både planerade och ad hoc inspektioner) var 1 140 st. Under året har 222 st ärenden rörande primärproducenter eller transportörer överlämnats till kontrollmyndigheten länsstyrelsen. Antalet ärenden med slakteriansvar som överlämnats till kontrollmyndigheten länsstyrelsen för vidare handläggning var 23 st. De officiella veterinärerna vid slakterierna har tagit 13 beslut enligt 32 a § djurskyddsförordningen (1988:539) som innebär att om ett djur utsätts eller kan antas utsättas för onödigt lidande på ett slakteri, så ska den officiella veterinären förbjuda slakt, besluta om omedelbar avlivning av djuret eller vidta andra åtgärder som krävs ur djurskyddssynpunkt. Antalet åtalsanmälningar var 5 st. Dessa uppgifter rapporteras till Kommissionen i särskild ordning.

4.8 Kontroll av växtskydd (fytosanitära området)

4.8.1 Sammanfattning

I importkontrollen har fortsatt påträffats importförbjudna insekter i framför allt basilika från Thailand. Genom kontrollen av efterlevnaden av växtpass-reglerna har konstateras fortsatta brister hos återförsäljare av plantskoleväxter.

Bland virkesföretag som getts tillstånd att märka sina produkter enligt Jordbruksverkets föreskrifter påvisades i första hand brister i tillämpningen av kravet på kalibrering av de mätinstrument som ska användas för att visa att kravet på värmebehandling och torkning är uppfyllda. Bland tillverkare av träemballage finns brister i den dokumentation som behövs för att kunna styrka att de använda virket uppfyller kraven för märkning enligt ISPM 15. Jordbruksverket fortsätter att utveckla checklistor och manualer för olika kontrolltyper, inklusive tydligare anvisningar om åtgärder vid olika former av avvikelser.

Antalet påträffade fall av reglerade växtskadegörare var något färre än under tidigare år.

Sammanfattande bedömning av kontrollen

Kontrollen inom det fytosanitära området har utvecklats och bedöms vara tillfredsställande.

4.8.2 Kontroll av växtskadegörare - generellt

Denna rapport omfattar kontroll enligt

- kontroll enligt rådets direktiv 2000/29/EG⁵ (som i huvudsak är införlivat genom Statens Jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1995:94) om skyddsåtgärder mot spridning av växtskadegörare) och
- kontroll enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:53) om värmebehandling, torkning och märkning av sågade trävaror, träemballage m.m.

Resultat från inventeringar för att verifiera de svenska skyddade zonerna samt andra uppgifter som Sverige har att genomföra enligt EU:s rättsakter på det fytosanitära området, rapporteras till Kommissionen i särskild ordning enligt vad som anges i respektive rättsakt.

Planerade kontroller inom det fytosanitära området utförs av Jordbruksverkets tillsynsenhet. Denna enhet har tre regionala kontor från vilka kontrollarbetet utförs.

4.8.2.1 Definitioner och begrepp - generellt

Med *fyto sanitär verksamhet* avses här officiella åtgärder i syfte att förhindra spridning av allvarliga växtskadegörare samt bekämpa dessa i den händelse de skulle påträffas.

---

⁵ rådets direktiv 2000/29/EG av den 8 maj 2000 om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen

Med *växtskadegörare* avses enligt växtskyddslagen (1972:318), art, stam eller biotyp av växt, djur eller patogen som är skadlig för växt, växtodling eller växtprodukt.

Med *allvarlig växtskadegörare* avses en skadegörare av potentiell ekonomisk betydelse för det hotade geografiska området, som ännu inte finns där eller som finns i området men inte är allmänt spridd och som ska bekämpas med stöd av lagstiftning (quarantine pest enligt Internationella växtskyddskonventionen, IPPC).

4.8.3 Importkontrollens omfattning

Enligt direktiv 2000/29/EG ska importerade sändningar som innehåller växter eller växtprodukter som omfattas av detta regelverk, kontrolleras och godkännas innan import medges.

Under 2010 importerades ca 9 500 sändningar över svensk gräns. Dessa fördelades enligt följande:

Produkt	Antal sundhetscertifikat/sändningar			
	2010	2009	2008	2007
Blomsterlök	9	18	13	9
Plantskoleväxter	19	20	25	22
Krukväxter	9	29	56	97
Småplantor/sticklingar	54	193	349	343
Snittblommor*	4 394	5 673	5 330	1 948
Frukt och grönsaker	4 213	3 358	3 748	3 735
Fröer = Utsäde	17	23	20	40
Virke	565	645	587	962
Övrigt, t ex akvarieväxter	170	201	205	235
Totalt	9 450	10 180	10 333	7 391

* Från och med 2008 redovisas antal sundhetscertifikat, tidigare år antal importanmälningar

Ca 6 årsarbetskrafter har använts för importkontroll under 2010. Detta innebär en ökning med en årsarbetskraft jämfört med 2009.

Samtliga sändningar som åtföljs av sundhetscertifikat ska genomgå dokumentkontroll, identitetskontroll och fysisk kontroll.

Reducerad inspektionsfrekvens dvs endast kontroll av det medföljande sundhetscertifikatet, medges endast för sändningar av sådana produkter som omfattas av Kommissionens förordning (EG)1756/2004. Resultat av denna kontroll rapporteras i särskild ordning.

4.8.3.1 Efterlevnaden hos företag och produkter

35 sändningar har avvisats under 2010 på grund av förekomst av karantäns-skadegörare (insekter). Liksom föregående år gällde flertalet (31 st) av dessa förekomst av import-förbjudna insekter i basilika och bladselleri från Thailand, i första hand till följd av förekomst av minerarflugor. Vid 9 tillfällen har sändningar från Thailand dessutom haft brister i åtföljande sundhetscertifikat.

För 12 sändningar har själva emballaget avvisats på grund av att de inte varit märkta enligt ISPM 15.

I en jämförelse med resultaten 2009 kan konstateras att antalet påträffade fall av bomullsmjöllus, *Bemisia tabaci*, fortsätter att minska medan problemen med förekomsten av minerarflugor i import av basilika och andra bladgrönsaker från Thailand fortsätter i liknande omfattning som tidigare år.

Antal avvisade sändningar av växter och växtprodukter 2010

<i>Orsak</i>	<i>Antal</i>
Förekomst av Minerarfluga	22
Förekomst av Bemisia tabaci	4
Förekomst av Thrips palmi, Thrips sp	10
Frånvaro av märkning på träemballage	9
Frånvaro av eller brister i sundhetscertifikatet	11
Förekomst av andra införsel-förbjudna skadegörare	1
Summa	57

4.8.3.2 Beslut om åtgärder mot företagen

De sändningar eller produkter som avvisats på grund av förekomst av karantänskadegörare eller att det saknas på sundhetscertifikatet har förstörts genom förbränning. Det träemballage som avvisats på grund av brister i märkning har också förstörts genom förbränning och godset har packats om på nytt i godkänt emballage. Kostnaden för förstöring och eventuell ompackning debiteras den som äger sändningen.

4.8.3.3 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

Inom Jordbruksverket pågår ett arbete med att ta fram olika former styrdokument för genomförande av importkontrollen. Dessa kommer att tillämpas från och med 2012.

4.8.4 Kontroll av företag som producerar eller saluför växter som ska vara försedda med växtpass

4.8.4.1 Definitioner och begrepp

Med *växtpass* avses en officiell märkning som visar att föreskrivna sundhetskrav, vid förflyttning av växter inom EU, är uppfyllda.

4.8.4.2 Kontrollens omfattning

Jordbruksverket registrerar enligt SJVFS 1995:94 dels företag som har tillstånd att utfärda växtpass, ca 120 st (trädgårdsplantskolor, skogsplantskolor, partihandel av sådana växter och fröer som ska vara försedda med växtpass, producenter av förökningsmaterial i växthus) och dels företag som saluför växter som ska vara försedda med växtpass (ca 500 Garden Centers.)

Vilka växtslag som omfattas av kravet på växtpass för förflyttning inom EU framgår också av dessa föreskrifter.

Kontrollen utförs samordnat med inventeringar av förekomst av skadegörare av olika slag och tillsyn av efterlevnaden av kraven i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:79) om trädgårdsväxters sundhet m.m.⁶. Antal årsarbetskrafter för kontroll av efterlevnaden av växtpasskrav och frihet från växtskadegörare är ca 1 åa. Antalet berörda företag har varit relativt oförändrat under senare år liksom insatta kontrollresurser.

4.8.4.3 Måluppfyllelse

Företag som har tillstånd att utfärda växtpass ska enligt direktiv 2000/29/EG kontrolleras minst en gång per år. Under 2010 kontrollerades i det närmaste 100 % av dessa.

Företag som endast saluför växter som ska vara försedda med växtpass kontrolleras genom stickprov. Målsättningen är att kontrollera minst 20 % av dessa företag, dvs. ca 90 företag per år. Under 2010 utfördes 113 sådana kontroller, dvs. något mer än 20 %.

---

⁶Införlivning av rådets direktiv 98/56/EG av den 20 juli 1998 om saluföring av förökningsmaterial av prydnadsväxter, rådets direktiv 92/33/EEG om saluföring av annat föröknings- och plantmaterial än utsäde och rådets direktiv 92/34/EEG av den 28 april 1992 om saluföring av fruktplantsförökningsmaterial och fruktplantor avsedda för fruktproduktion

4.8.4.4 Efterlevnaden hos företag och produkter

Av de företag som godkänts för att utfärda växtpass är 33 plantskolor för produktion av skogsplantor. Samtliga dessa har kontrollerats och godkänts utan konstaterade avvikelser. Av plantskolorna med trädgårdsinriktning, ca 55 st, konstaterades i 11 fall brister i växtpassens utformning eller hantering. Förekomst av svampsjukdomen *Phytophthora ramorum* påvisades i ett Garden Center och bakteriesjukdomen päronpest, *Erwinia amylovorum*, i 3 plantskolor. Samtliga fall har bekämpats.

Även under 2010 har särskild tonvikt lagts på kontroll av växtpass hos återförsäljare av växter. Antalet anmärkningar vad gäller ofullständiga växtpass är fortfarande mycket högt, dvs i 2 av 3 företag konstaterades någon form av felaktighet.

Samtliga 20 företag med produktion av förökningsmaterial av prydnadsväxter eller grönsaksplantor i växthus har kontrollerats. Till följd av att Sverige är skyddad zon för *Bemisia tabaci* bedrivs dessutom en årlig inventering avseende denna skadegörare i ett större antal företag (rapporteras till Kommissionen i särskild ordning). Sammantaget i dessa båda kontrollformer konstaterades förekomst av bomullsmjöllus, *Bemisia tabaci*, konstaterades vid 13 tillfällen under året. Samtliga dessa fall har följts upp genom efterkontroller. Något fall av brister i växtpasshanteringen har också konstaterats.

4.8.4.5 Beslut om åtgärder mot företagaren

Vid påvisad förekomst av bomullsmjöllus, beslutas att bekämpning ska utföras innan leverans av plantmaterialet till annan odlare.

Vid frånvaro av växtpass vid kontrolltillfället ges företaget möjlighet att efterhand visa det efterfrågade växtpasset genom att skicka en kopia eller faxa in det till Jordbruksverket.

4.8.5 Kontroll av företag som getts tillstånd att märka sågade trävaror och träemballage (sågverk värmebehandlingsföretag och tillverkare av träemballage)

4.8.5.1 Definitioner och begrepp

ISPM 15, International Standard for Phytosanitary Measures nr 15. Standard antagen under den internationella växtskyddskonventionen, IPPC, avseende behandling och märkning av sundhetsmässigt säkert träemballage för internationell handel.

”KD 56°C/30”- värmebehandling i samband med torkning (KD – kiln drying).

Sågverk som i sina torkanläggningar utför torkning på sådant sätt att de kan garantera att virkets kärna uppnår minst 56 °C i minst 30 minuter och att det färdigbehandlade virket har en medelfuktkvot på högst 20 %.

HT -värmebehandling utan torkning (HT= heat treatment). Anläggning som garanterar att virket upphettas till minst 56°C i minst 30 minuter i virkets kärna utan speciella krav på fuktkvoten i det färdigbehandlade virket.

Den officiella märkningen ska förutom själva märket innehålla företagets officiella registreringsnummer hos Jordbruksverket. Trä som behandlas och märks enligt ovan ska anses vara fritt från insekter och nematoder.

4.8.5.2 Kontrollens omfattning

Tillstånd för märkning och kontroll av efterlevnad av fastlagda krav baseras på Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:53) om värmebehandling, torkning och märkning av sågade trävaror, träemballage m.m. Ca 4,5 åa användes under 2010 för denna verksamhet, vilket är en minskning med 0,5 jämfört med under 2009.

Antalet sågverk som är registrerade och godkända för att märka sina sågade trävaror (virke) med ”KD 56°C/30” är ca 180 st. Ca 30 andra typer av anläggningar med kapacitet för värmebehandling av trä och träprodukter är registrerade och godkända för märkning med ”HT”.

Företag som tillverkar träemballage ska vara registrerade och godkända för att få märka detta enligt standarden ISPM15. Ca 600 företag är nu anslutna, varav ca 70 av dessa har samtidigt verksamhet inriktad på värmestorkning eller värmebehandling av virke.

4.8.5.3 Måluppfyllelse

Företag som har tillstånd att märka sågade trävaror och träemballage enligt SJVFS 2004:53 ska enligt dessa föreskrifter kontrolleras av Jordbruksverkets tillsynsenhet. Kontrollfrekvens är inte fastlagd i föreskrifterna men ska enligt den gjorda riskanalysen kontrolleras minst en gång per år. Under 2010 kontrollerades 99 % av företagen vid ett tillfälle.

4.8.5.4 Efterlevnaden hos företag och produkter

I kontrollerna av företag som är godkända att använda märkningen ”KD 56°C/30” (värmebehandling i samband med torkning) respektive ”HT”(värmebehandling utan torkning) konstaterades i 30 fall olika former av brister i efterlevnaden av kraven i föreskriften. Den vanligast före-

kommande anledningen till anmärkning var att företagen inte hade kalibrerat sina mätinstrument.

Bland tillverkare av träemballage konstaterades brister vid 45 tillfällen. Den dominerande anledningen har varit bristande dokumentation av att det använda virket uppfyller kraven för märkning med ISPM 15, dvs. brister i spårbarhet. Därutöver har felaktig märkning av träemballaget konstaterats.

4.8.5.5 Beslut om åtgärder mot företagaren

Under 2010 underkändes riktades anmärkningar mot 33 företag i kategorin sågverk och till 45 tillverkare av träemballage. Uppföljning görs genom extra kontrollbesök som bekostas av företaget eller genom att företaget getts möjlighet att via fax eller brev komma in med kompletterande information.

4.8.5.6 Åtgärder hos kontrollmyndigheterna

En ny beslutsgång har införts under 2011. Tillsynsenhetens beslut om föreläggande ska fattas och företaget ska kunna rätta till felen, innan rekommendation om indragning skickas till sakenheten. Vid grova förseelser, som enligt föreskriften ska leda till omedelbar indragning kommer tillsynsenheten att fortsatt skicka skrivelser. Under 2011 kommer föreskrifterna att omarbetas, vilket förväntas ge tydligare regler samt ge klarare gränser för när godkännande kan dras tillbaka.

4.8.6 Ej planerade kontroller

Bomullsmjöllus, *Bemisia tabaci*,

Trots Sveriges godkännande som skyddad zon för bomullsmjöllus, *Bemisia tabaci*, fortsätter denna skadegörare att påträffas på förökningsmaterial av julstjärna som levererats till landet. Denna art av bomullsmjöllus är vektor för ett stort antal virussjukdomar på tomater och det är därför angeläget att hindra en etablering i landet.

Mörk ringröta, *Ralstonia solanacearum*

Två fall av bakteriesjukdomen mörk ringröta har under året påvisats i svensk potatisodling. Detta är första gången sedan 1980-talet. Förutsättningarna att kunna komma tillrätta med sjukdomen bedöms dock goda då smittan kunde påvisas i ett tidigt stadium och var orsakat av att smitta fanns i ett inköpt utsädesparti med ursprung i Nederländerna.

Under 2010 uppskattas 0,2 åa ha använts för ovan beskrivna icke planerade kontroller, vilket till följd av färre utbrott av allvarliga växtskadegörare är mindre än närmast föregående år.

4.9 Kontroll av ekologisk produktion och ekologiska livsmedel som utförs av kontrollorgan (från eng. control bodies)

4.9.1 Förkortningar

Swedac: Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll.

4.9.2 Kontrollens omfattning

Under 2010 har fyra ackrediterade certifieringsorgan utfört kontroll (certifiering) av ekologisk produktion enligt Rådets förordning (EG) nr 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EEG) nr 2092/91.

Swedac gör regelbundna tillsyner på de ackrediterade certifieringsorganen. Man granskar ledningssystemet, att rutiner finns och tillämpas och att rapporter från utförda kontroller uppfyller ställda krav. Under 2010 har en kontorsrevision på vardera ackrediterat certifieringsorgan genomförts. Swedac deltar också vid ett antal kontroller i fält. Vid dessa fältrevisioner följer Swedacs personal med för att granska hur de ackrediterade certifieringsorganen utför sina kontroller, d.v.s. att kontrollorganen verkligen granskar att kraven i Rådets förordning (EG) nr 834/2007 följs och att kompetens finns.

4.9.3 Måluppfyllnad för revisionen

Swedac har en plan för att i fält revidera samtliga delar av förordningen i under en 4-års period. Denna plan har i princip följts.

Vid Swedacs granskning av de ackrediterade certifieringsorganen har inga avvikelser gentemot Rådets förordning (EG) nr 834/2007 noterats.

Enligt artikel 36, Rådets förordning (EG) nr 834/2007 ska medlemsstaterna, före 1 juli varje år, underrätta kommissionen om vilka åtgärder som vidtagits för att genomföra vad som föreskrivits i förordningen.

4.9.4 Kontrollresultat

Följande sammanställning gäller kontroll av både ekologisk produktion och ekologiska livsmedel, dvs. inom både Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets ansvarsområden.

Antal registrerade aktörer var totalt 6069, uppdelat på följande aktörer: 5208 primärproducenter, 658 förädlare, 183 importörer, 1 exportör, 14 primärproducent/förädlare och 5 förädlare/importör. Av tabellen nedan framgår antalet revisioner som genomförts av samtliga fyra kontrollorgan under 2010.

Aktörer	Anmälda revisioner	Oanmälda revisioner	Extrabesök
Primärproducent	5401	237	
Förädlare	720	1	
Importör	182		
Summa	6303	238	76

Det var endast ett kontrollorgan som tog prover för analys (6 stycken) med anledning av misstanke om kemisk kontaminering.

Det totala antalet avvikelser var 3390. Livsmedelsverket hanterade under året nio sanktionsärenden, som alla, efter diskussion med företagen, ledde till korrigerande åtgärder. Några formella beslut behövde därför inte fattas. I primärproduktionen noterades 31 sanktionsärenden, och inget av dessa ledde till formellt beslut av Jordbruksverket.

4.10 Generalläkaren

4.10.1. Kontrollens omfattning och resurser

Generalläkaren är den kontrollmyndighet som inom Försvarmakten utövar kontroll över livsmedels- och dricksvattenhantering samt verksamheter med djurhållning. Fastställd kontrollplan för 2010 har omfattat både kontroller nationellt som internationellt. Kontroller har framförallt varit föränmälda. Ingen provtagning har gjorts under året.

Generalläkaren har genomfört 10 större revisioner där hela ansvarsområdet inom miljö- och hälsoskydds-, hälso- och sjukvårds- samt livsmedels- och djurskyddsområdet täckts in.

Normal bemanning för kontrollerna är 2 veterinärtjänster. Under 2010 har det under fyra månader saknats en 100 % veterinär i tjänst. Trots detta har tillsynsplanen kunnat fullföljas. Eftersom Generalläkaren bedriver kontroller i hela landet samt utomlands utgörs stor del av arbetstiden av resor.

Livsmedelsverksamhet

Inom livsmedelsområdet har totalt 42 kontroller utförts på anläggningar. Av dessa hade sju anläggningar dricksvattenproduktion. Utöver de fasta anläggningarna har kontroller gjorts vid fältmässiga övningar inom Försvarmakten. Dessa fältkontroller har omfattat livsmedel inklusive dricksvatten. Totalt har 6 kontroller utförts och av dessa har 4 berört verksamheter inom Hemvärnets nationella skyddsstyrkor.

En trend inom Försvarmakten har varit att fler verksamheter lagts ut på entreprenad.

Livsmedelsobjekt har utgjorts av:

leveranskök
tillagningskök
mottagningskök
mindre serveringar
dricksvattenanläggningar
fartyg/båtar
fältmässig livsmedelverksamhet

Djurhållning

Inom djurhållningen har 18 kontroller utförts varav 5 vid fältövning. De övriga har utgjorts av kontroller på anläggningar samt kontroll vid försöksdjursutbildning där levande djur hanterades. Djurskyddskontrollen har omfattat lantbruksdjur (hästar), sällskapsdjur, (hundar), försöksdjur (grisar).

Processinspektioner

Utöver kontroller av registrerade livsmedelsanläggningar eller tillståndspliktig djurhållning, har 2 processinspektioner s.k. revisioner vid skrivbordet, genomförts av särskilda funktioner inom Försvarmakten som ansvarar för planering och styrning av verksamhet eller utbildning. Kan jämföras med huvudkontor där ingen praktisk hantering av livsmedel eller djurhållning sker.

4.10.2 Måluppfyllelse

Kontroller vid livsmedels- och djurskyddsverksamheter, utöver de gemensamma större revisionerna under 2010, har varit fler än vad som ursprungligen fastställts i planen. Den kontrollplan som ligger till grund för antalet kontroller på livsmedelsanläggningar grundas på de personalresurser som finns att förfoga över. Verksamheterna riskklassificeras och utifrån befintliga personalresurser bedöms frekvensen kontroller för olika anläggningar. Även tidigare erfarenheter av de olika verksamheterna utgör grund för frekvensen kontroller. Livsmedelsverkets vägledning om riskklassificering av livsmedelsanläggningar utgör i vissa delar grund för

beräkning av kontrollfrekvens och tidsåtgång men kan inte följas då personalresurser saknas. Strävan har varit att besöka varje livsmedelsobjekt minst en gång inom en treårsperiod samt djurhållning vartannat år. Eftersom verksamhetsutövaren i flertalet fall är densamma anses risken lägre avseende brister i redlighet, utbildning etc. då en viss kontinuitet finns.

Generalläkaren har påtalat för Försvarmakten de resursbrister som finns och yrkat på ytterligare en veterinärtjänst, utöver de två som finns idag, för att kunna följa de riktlinjer för kontrolltid som finns utanför Försvarmakten.

4.10.3 Efterlevnaden hos företag

Inom Försvarmakten förekommer det att olika funktioner ansvarar för lokalunderhåll, skadedjurskontroll och dricksvattenkontroll respektive livsmedelsverksamheten i en anläggning. Detta har inneburit att den ansvariga livsmedelsföretagaren inte alltid har haft kännedom eller sett det som sitt ansvar att även ha styrning och kontroll på skadedjur respektive kontroll på tappställen för dricksvatten internt i anläggningen. Eftersom Försvarmakten har minskat sin totala verksamhet och avskaffat värnpliktssystemet är många lokaler överdimensionerade i förhållande till den verksamhet som idag bedrivs. Det är vanligt förekommande att ovidkommande gammal utrustning som inte används förvaras i samma lokaler där verksamhet bedrivs vilket både försvårar rengöringen samt underhåll av lokalerna. Bristande underhåll har varit frekvent förekommande då planeringen av den framtida verksamheten i viss mån varit oklar.

Två befogade anmälningar rörande märkning av livsmedel samt en obefogad anmälan rörande hästhållning inkom under 2010.

4.10.4 Beslut om åtgärder mot företagen

Uppföljning av påvisade brister har skett antingen genom anmodan om skriftlig redogörelse av vidtagna åtgärder alternativt genom uppföljande kontroll av verksamheten. Inga beslut om föreläggande har gjorts under 2010. En kommunicering av beslut om föreläggande har fattats under 2010 rörande en dricksvattenanläggning på ett fartyg. Kommuniceringen föranleddes av att det vid en uppföljande kontroll hade tidigare påpekade avvikelser inte åtgärdats avseende klorering av dricksvatten och mätning av klorhalten under lagringstiden.

4.10.5 Åtgärder hos kontrollmyndigheten

Under 2010 infördes register- och ärendesystemet Miljöreda vilket inneburit ett omfattande administrativt arbete med införande av kontrollobjekt med tillhörande dokumentation i systemet. En inventering har påbörjats avseende att kartlägga samtliga anläggningar inom Försvarmakten som tidigare inte har omfattats av kontroller såsom bland annat mindre dricksvattenanläggningar olika fartygskök m.m.

2010 påbörjades ett normeringsarbete att revidera intern lagstiftning, Försvarmaktens Föreskriftssamling (FFS 1998:11) med Generalläkarens föreskrifter om livsmedelskontroll inom Försvarmakten, som kompletterar den civila lagstiftningen inom området.

Generalläkaren ingår sedan slutet av 2010 i samordningsfunktionen för Sveriges nationella kontrollplan samt i det varnings- och rapporteringssystem, Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) inom livsmedelskedjan.

Generalläkaren har inte låtit utföra någon intern eller extern revision av verksamheten under 2010.

4.11 Tullverket

4.11.1 Privatinförsel

Endast vissa typer av livsmedel får enligt gällande EG-lagstiftning föras in för personligt bruk utan att ha passerat veterinär gränskontroll, och flera typer av livsmedel får endast föras in i begränsad mängd.

På de flygplatser där Tullverket har fast bemanning sker regelbundna kontroller av ”riskfligheter” avseende den här typen av restriktionsvaror. Kontroller på övriga flygplatser sker utifrån en hotbilda-bedömning eller om särskild underrättelseinformation finns att tillgå. Beredskapen höjs alltid när EU bedömer risken som högre i vissa geografiska områden, exempelvis fågelinfluensa eller mul- och klövssjuka.

Under 2010 genomförde Tullverket dessutom fyra riktade kontrolloperationer med inriktning på kött- och mjölkprodukter i post- och paketflödet från utvalda tredje länder i Asien, Afrika, Sydamerika, Ryssland och Turkiet. Resultatet blev fem beslag av totalt 4 370 undersökta försändelser.

Tullverkets beslagsstatistik för 2010 avseende privatinförsel av kött- och mjölkprodukter

Resandeflödet

Animaliska produkter	60 kg (3 beslag)
Kött eller köttprodukter	2,3 kg (4 beslag)
Vegetabiliska produkter	30 kg (1 beslag)
Mjök eller mjölkprodukter	6 kg ost (1 beslag)

Postflödet

Kött eller köttprodukter	5,4 kilo (9 beslag)
Kött eller köttprodukter	6 st leverpastej (1 beslag)
Beredda livsmedel	31,7 kg (1 beslag)

Utöver beslagen har 17 överlåtelse på totalt 234 kg köttprodukter skett. Uppgifterna har lämnats till Jordbruksverket i enlighet med regleringsbrevet för 2010 samt EU förordning 206/2009.

4.11.2 Det kommersiella flödet

Livsmedel från tredje land som omfattas av krav på importkontroll släpps inte för fri omsättning av Tullverket förrän Livsmedelsverket lämnat medgivande. Om en importör eller speditör missat / underlåtit att föränmäla en sändning till gränskontroll, ska den sändningen därmed fastna i tullfiltret. Under 2010 upptäckte Tullverket två sändningar med livsmedel som inte föränmälts till Livsmedelsverket. Anmälan till Livsmedelsverket gjordes i efterhand.

5. Revisioner

5.1 Inledning

Beskrivning av systemet för intern och extern revision finns i kapitel 7 i nationella kontrollplanen. Resultatet av revision av offentlig kontroll enligt artikel 4.6 i förordning (EG) nr 882/2004 beskrivs nedan. Det gäller revision på central, regional och lokal nivå inom olika kontrollområden. Revision av kontrollorgan som kontrollerar ekologisk produktion och ekologiska livsmedel presenteras i avsnitt 5.4 i denna rapport, med hänvisning till avsnitt 4.9.

En särskild gemensam aktivitet om en för behöriga myndigheter gemensam syn på revisionssystem av kontrollverksamheten har genomförts och avslutats under året. Se kontrollplanen, se avsnitt 8.2 i planen och avsnitt 2.1 i denna rapport.

En offentlig utredning om revision påbörjades under 2010 och en rapport kom i mars 2011 (se avsnitt 1.5).

5.2 Livsmedelskontrollen

5.2.1 Livsmedelsverket

FVO har framfört kritik mot omfattningen av revisionerna. Livsmedelsverket har därför reviderat femårsplanen med antal revisioner. Planen beskriver hur, inom en femårsperiod, olika områden inom Livsmedelsverkets område i livsmedelskedjan täcks av revisionssystemet.

Tre huvudfrågor ska besvaras av revisionen;

1. Finns en planerad verksamhet (planer, instruktioner, vägledningar m.m.),
2. Följs planen i verkligheten?
3. När kontrollen upp till målen i förordning 882/2004?

5.2.1.1 Internrevision vid Tillsynsavdelningen

Livsmedelsverkets internrevisionssystem ingår som en del i Sveriges revision av myndigheter. I Livsmedelsverkets instruktion för internrevision finns en specifik del om revision av livsmedelskontrollen.

Nio revisioner genomfördes under 2010 enligt Livsmedelsverkets instruktion, Intern revision av Livsmedelsverkets verksamhet. Ett frågeformulär för de olika delrevisionerna (revisionsstig) togs också fram.

De enheter som granskades under 2010 var enheten för köttillsyn (fyra delrevisioner vid fjäderfäslakterier och två delrevisioner vid tamboskapsslakterier), enheten för internationell handel, enheten för kontrollprogram och enheten för inspektion.

Intrycket av internrevisionen är att medarbetarna har ett stort engagemang och stor vilja att vidareutveckla verksamheten. I den granskade delen har Tillsynsavdelningen en systematisk verksamhet med styrande dokument. Kommunikationen inom enheterna och avdelningen resulterar inte alltid i att all personal vet vad och hur arbetsuppgifterna ska och bör utföras. Den granskade verksamheten bedöms uppfylla målen i förordningarna (EG) 882/2004 och 854/2004. Relevanta åtgärder har i stor utsträckning vidtagits och kommer att vidtas under 2011.

5.2.2 Kommunrevisioner

Länsstyrelsernas återrapportering till Livsmedelsverket

Enligt regleringsbrev för budgetåret 2010 avseende länsstyrelserna skall de till Livsmedelsverket redovisa:

- en bedömning av effektivitet och ändamålsenlighet i livsmedelskontrollen i länet samt hur denna utvecklats jämfört med föregående år,
- på vilket sätt och i vilken utsträckning länsstyrelserna genom revisioner och andra insatser har bidragit till att kraven i förordning (EG) nr 882/2004 uppfylls,
- en bedömning av om kommunernas kontrollplaner uppfyller de krav som ställs för en likvärdig och effektiv kontroll,
- antalet fortbildningstillfällen för livsmedelsinspektörer som länsstyrelsen medverkat i och antalet deltagare i utbildningarna,

Två länsstyrelser har inte rapporterat ovanstående uppgifter till Livsmedelsverket.

Länsstyrelserna ska även rapportera uppgifter som rör kontroll i primärproduktion.

Flertalet av länsstyrelserna har redovisat en bedömning av hur livsmedelskontrollen utvecklats jämfört med tidigare år. Nästan tre fjärdedelar av bedömningarna innebär någon form av positiv utveckling, medan resterande bedömningar är att ingen förändring skett mot tidigare år. Några av de länsstyrelser som inte redovisat någon bedömning gör det med hänvisning till att man har för lite underlag för att kunna göra en rättvisande bedömning.

Exempel på positiv utveckling är åtgärder för att erhålla en mer enhetlig kontroll och ökat samarbete över kommungränserna. Några länsstyrelser anger som positiv förändring att i princip alla anläggningar registrerats och risk- och erfarenhetsklassats.

Majoriteten av länsstyrelserna anger att revision av den lokala livsmedelskontrollen är en effektiv metod som bidrar till att kraven i förordning (EG) nr 882/2004 uppfylls. Flera länsstyrelser lyfter fram att nämnderna varit lyhörda för länsstyrelsens slutsatser, och i de flesta fall vidtagit åtgärder för att uppfylla nämnda förordnings krav. Likaså upplever en länsstyrelse att revisionerna ger ringar på vattnet, då sådant som påpekas även uppmärksammas av andra myndigheter än dem som reviderats.

Man anger också länsträffar, som oftast sker två gånger per år i respektive län, i förekommande fall kurser och PIK (**p**rojekt**i**nriktad **k**ontroll) som bra verktyg för länsstyrelserna i syfte att bidra till att kraven i förordning (EG) nr 882/2004 uppfylls. –Några länsstyrelser har dock konstaterat ett minskat deltagande i länsgemensamma projekt.

Näsatan alla länsstyrelser har redovisat en bedömning av kommunernas kontrollplaner. Då genomgång och bedömning av kontrollplaner främst genomförs i samband med kommunrevisioner omfattar bedömningen främst kontrollplanerna för de kommuner som reviderats under året. Av redovisningarna framgår att de granskade kontrollplanernas kvalitet fortfarande varierar mycket, men att det skett en positiv utveckling även om det fortfarande är vanligt att de har brister i någon del. Många länsstyrelser framhåller att den mall för utformning av kontrollplan som Livsmedelsverket och Jordbruksverket tagit fram bidrar till att höja kvalitén. En positiv bieffekt av myndigheternas användning av mallen är att det underlättat länsstyrelsernas revision.

Samtliga länsstyrelser har genomfört och/eller deltagit vid länsträffar där övervägande delen av de lokala inspektörerna deltagit.

Tre länsstyrelser redovisar utbildningar som utförts i deras regi. Studiebesök respektive studieresor för lokala inspektörer har anordnats av tre länsstyrelser.

Revision av lokal livsmedelskontroll (kommunerna)

Länsstyrelserna har fr.o.m. 2007 genomfört revisioner av den lokala livsmedelskontrollen i landet, s.k. kommunrevisioner. Under 2010 utförde 17 av de rapporterade länsstyrelserna sammantaget 59 revisioner av lokala kontrollmyndigheter. Antalet revisioner 2009 och 2010 har ökat betydligt jämfört med tidigare år. De flesta länsstyrelser har nu en revisionsperiod om tre till fem år, med endast någon enstaka med betydligt längre period. Detta

innebär att det inte är troligt att samtliga lokala kontrollmyndigheter kommer att revideras inom en femårsperiod.

Länsstyrelsernas revisioner genomförs till stor del med stöd av den hjälpredda och checklista som tagits fram av Livsmedelsverket. Revisionerna har således omfattat bl.a. delegationsfrågor, opartiskhet, resursbehov, finansiering av kontrollen, kompetensfrågor, kontrollplan innehållande bl.a. effektmål, kontrollmetoder kompetensutvecklingsplan m.m.

Kontrollområden i Vägledningen om revision av lokal livsmedelskontroll

Nämndens förutsättningar:	Genomförande/uppföljning:	Insyn/sekretess/förvaltningsrätt:
Personella resurser Kompetens Juridiska befogenheter Jäv/opartiskhet/intressekonflikt Finansiering Utrustning/utrymmen Provtagnings- och labb kapacitet Dokumenterade rutiner Anläggningsregister	Planeringsunderlag Verksamhetsplan Genomförande av offentlig kontroll Enhetlig kontroll Uppföljning av offentlig kontroll	Kontrollrapporter Beslut Insyn

Även om återrapporteringen enligt regleringsbrevet oftast är allmänt hållen avseende enskilda revisionsresultat (revisionsrapporter skickas löpande till Livsmedelsverket) så anges några kontrollområden där det är förhållandevis vanligt att länsstyrelsen bedömer att den reviderade myndigheten inte uppfyller kraven i förordning (EG) nr 882/2004. Det rör sig om otillräckliga resurser (ekonomiska och personella) i förhållande till behov, bristfälligt dokumenterade förfaranden för genomförande av offentlig kontroll och för vaga kontrollplaner med avsaknad av uppföljningsbara mål för den offentliga kontrollen. I de flesta fall har reviderande länsstyrelse vid uppföljning bedömt att de åtgärder berörd myndighet vidtagit/planerar att vidta varit tillräcklig för att komma till rätta med konstaterade avvikelser. Länsstyrelsen följer då upp att åtgärderna givit önskad effekt inom ramen för sitt ordinarie revisionsprogram. Om länsstyrelsen vid sin uppföljning bedömt att reviderad myndighet inte vidtagit tillräckliga åtgärder, har man vänt sig till Livsmedelsverket med en begäran om vidare åtgärd. Under 2010 genomförde Livsmedelsverket en uppföljande revision med anledning en sådan begäran.

5.2.3 Normerande kontroller

Normerande kontroller utförs av Tillsynsavdelningen vid Livsmedelsverket. Förfarandet innebär revision av kommunens kontroll inom ett sakområde. Normerande kontroll finns beskrivet i kontrollplanens avsnitt 7.3.2.2. Instruktionen för genomförandet utvecklades under 2007 och en ny version

fanns i mars 2008. Livsmedelsverket övervakar genom normerande kontroll, att den kommunala kontrollen är riskbaserad och ändamålsenlig, d.v.s. att kontrollen uppfyller kraven i förordning (EG) nr 882/2004 och i förekommande fall, förordning (EG) nr 854/2004, samt att kontrollmyndigheten säkerställt att livsmedlen är säkra, dvs. att verksamhetsutövaren vid livsmedelsföretaget uppfyller kraven i förordning (EG) nr 178/2002.

Nedan rapporteras resultatet av de normerande kontroller som Livsmedelsverket utförde 2010, på köttprodukter-, fisk- och mjölkområdet och dricksvatten och naturligt mineralvatten.

5.2.3.1 Normerande kontroll inom sakområdena kött, fisk och mjölk

Under 2010 genomfördes 13 Normerande kontroller inom sakområdena köttprodukter, fisk och mjölk. Revisionerna genomfördes enligt Livsmedelsverkets instruktion för Normerande kontroll. Ett särskilt frågeformulär (revisionsstig) togs också fram. Kontrollen i de granskade kommunerna uppfyllde huvudsakligen målen i förordning (EG) 882/2004. Brister fanns främst inom områdena:

- Resurser för offentlig kontroll
- Myndighetens kompetensförsörjning inom sakområdet
- Verksamhetsplan som säkerställer regelbunden kontroll med tillräcklig frekvens
- Kontroll av HACCP och mikrobiologiska kriterier

Relevanta korrigerande åtgärder har till stor del genomförts av de granskade kommunerna.

5.2.3.2 Normerande kontroller utförda inom dricksvattenområdet och området naturligt mineralvatten

Enligt plan genomförde Livsmedelsverket normerande kontroll i 20 kommuner med avseende på dricksvatten och i en kommun med avseende på naturligt mineralvatten under 2010. Vid de normerande kontrollerna följdes verkets interna instruktioner daterade 2008-03-14 respektive 2010-06-02.

Vid de normerande kontrollerna gjordes revision av den kommunala myndighetens kontrollplan, kontrollmetoder, kompetens, rapportering, åtgärdsuppföljning, beredskapsplan, registrering, riskbaserad kontroll, provtagning och analys och fastställande av undersökningsprogram. I de flesta fall gjordes även en revision och ibland även en inspektion av en dricksvattenanläggning som ingår i den lokala myndighetens kontrollansvar. Syftet var att se hur kommunens kontrollverksamhet fungerar i verkligheten. Vid anläggningsrevisionen kontrollerades bl.a. råvattenundersökningar, skötsel och underhåll av vattenverk och distributionsanläggning,

dricksvattenkvalitet, hur användarna får information om dricksvattnets kvalitet, processkemikalier, processtyrning, driftövervakning och rutin för informationsutbyte med exempelvis myndigheten vid problem.

Efter de normerande kontrollerna skickades en kontrollrapport till den lokala kontrollmyndigheten. Till Livsmedelsverket har fram till den 4 maj 2011 inkommit åtgärdssvar från 18 av 21 kommuner. Övriga kontrollmyndigheter har senare datum för yttrande. Livsmedelsverket har ännu inte förelagt någon kommunal kontrollmyndighet att vidta åtgärder inom detta område.

Resultatet från de normerande kontrollerna visar att det finns brister i den planerade och systematiska kontrollen inom dricksvattenområdet och inom området naturligt mineralvatten. Den kommunala kontrollmyndigheten uppfyllde inte målen, främst avseende rutiner för offentliga undersökningar, kontrollmetoder, åtgärdsuppföljning, fastställande av undersökningsprogram, kompetens, beredskapsplan och kontrollplan. Målen var delvis uppfyllda avseende riskbaserad kontroll, registrering och rapportering.

Vid dricksvattenanläggningarna uppfyllde inte dricksvattenproducenten/tillhandahållaren målen avseende hur användarna får information om dricksvattnets kvalitet, rutin för dricksvattenundersökningar, underhållsplan för distributionsanläggning, driftövervakning och processkemikalier. Målen vid dricksvattenanläggningarna var till största delen uppfyllda avseende dricksvattenkvalitet samt delvis uppfyllda avseende bl.a. processtyrning, råvattenkvalitet och driftinstruktioner. Resultaten från kontrollerna inom området naturligt mineralvatten liknar resultaten från de 20 normerande kontroller som beskrivs på dricksvatten. Resultatet visar även att det kan vara svårt för de lokala myndigheterna att upprätthålla tillräcklig kompetens för att bedriva kontroll inom områden med speciallagstiftning. Livsmedelsverket drar slutsatsen att livsmedelskontrollen inom dricksvatten och naturligt mineralvatten inte är effektiv och ändamålsenlig.

I syfte att förbättra kontrollen inom dricksvattenområdet har Livsmedelsverket vidtagit flera åtgärder, se avsnitt 4.2.3.4.

5.2.4 Revision av länsstyrelsernas revision av kommunernas livsmedelskontroll

Under 2010 genomförde Livsmedelsverket revision av åtta länsstyrelser avseende deras roll att utföra kommunrevisioner. Programmet påbörjades 2009 med en utförd revision. Urval av länsstyrelser baserades på befolkningens mängd, antal myndigheter som länsstyrelsens revisionsansvar omfattar, uppgiven resurstilldelning för revisioner 2010 (årsarbetskrafter) och antal insända revisionsrapporter 2007-2009.

En av de åtta länsstyrelserna hade genomfört revisioner med mycket låg frekvens fram till revisionstillfället, och hade även fortsatt avsatt otillräckliga resurser för genomförande av revision. Ytterligare två länsstyrelser hade historiskt en mycket låg frekvens, men kunde vid revisionen redogöra för tillräckliga resurser för att komma i gång med revisionsarbetet.

I övrigt genomförde länsstyrelserna revisioner i stort i enlighet med kommissionens riktlinje till revision (2006/677/EEG) även om vissa avvikelser konstaterades. De vanligaste avvikelserna rörde avsaknad av, en av myndigheten fastställd, flerårigt revisionsprogram samt ofullständigt dokumenterade revisionsförfaranden.

5.3 Jordbruksverket

5.3.1 Internrevisionsenheten på Jordbruksverket

Vid Jordbruksverket finns en inrättad internrevisionsenhet. Enhetens granskningsområde omfattar hela Jordbruksverkets verksamhet. I uppdraget ingår att granska och lämna förslag till förbättringar av myndighetens process för intern styrning och kontroll. Utifrån en analys av verksamhetens risker ska internrevisionen självständigt granska om ledningens interna styrning och kontroll är utformad så att myndigheten med rimlig säkerhet fullgör de krav som framgår av 3 § Myndighetsförordningens. Inom ramen för internrevisionens arbete genomförs såväl rådgivning som konsultativt arbete. Syftet är att stödja verksamheten med analyser, utvärderingar och råd i frågor inom internrevisionens ansvarsområde

Internrevisionen arbetar på uppdrag av myndighetschefen vid Jordbruksverket. Myndighetschefen beslutar om riktlinjen för internrevisionen samt den årliga revisionsplanen.

Genomfört granskningsarbete 2005-2010

De revisioner som internrevisionen genomför inom regelverket 882/04 syftar bl.a. till att identifiera svagheter i kontrollsystemet för livsmedelskedjan, dvs. ändamålsenlighet och effektivitet. I detta ingår att bedöma hur kontrollmyndigheten planerar, genomför, dokumenterar, rapporterar och följer upp sitt kontrollansvar. Revisionerna kommer också att inriktas på de åtgärder som verksamheten vidtagit med anledning av redovisade kontrollresultat.

Internrevisionsenheten har sedan 2005 granskat ett antal områden med koppling till Rådets förordning (EG) nr 882/2004. Uppföljning har också genomförts.

En femårsplan har upprättats i syfte att svara upp mot frågan om att alla relevanta verksamheter och alla relevanta behöriga myndigheter inom de sektorer som omfattas av regelverket ska granskas under en femårsperiod. En eller flera revisioner är planerade för genomförande under en viss tidsperiod och för ett visst ändamål.

De revisioner som genomförts under perioden 2005-2010 är:

- Revision av foderkontrollerna, dnr 01-8811/06
- Uppföljning av revision av foderkontrollerna, dnr 01-11189/07.
- Revision av tillsynsprocessen, dnr 01-2062/08.
- Revision av spårbarhet för Blåtunga – dnr 01-4438/09
- Revision av offentliga kontrollen – dnr 01-11029/09
- Revision av ABP – dnr 01-3963/10
- Uppföljning av revisionen av offentliga kontrollen dnr 01-3369/11

Revision av foderkontrollerna

Internrevisionen genomförde under perioden juni – november 2006 en revision av foderkontroller som utförs av foderkvalitetsenheten på Jordbruksverket. Granskningen avrapporterades i början av 2007. Syftet med revisionen var att bedöma den interna styrningen och kontrollen för foderkontroller på foderkvalitetsenheten. I detta ingick bl.a. enhetens interna riskanalysarbete, skriftliga rutiner och checklistor, rapportering till EU och intern kvalitetskontroll.

Bedömningen utifrån gjorda iakttagelser var att åtgärder behövde vidtas för att förstärka den interna styrningen och kontrollen. Nuvarande rutiner kunde medföra att målsättning och syfte med kontrollerna inte uppnåddes. De iakttagelser som gjordes avsåg:

- avsaknad av en intern riskanalys för enheten som helhet,
- avsaknad av skriftliga rutiner och checklistor,
- svagheter i kontrollverksamheten,
- kvalitén i uppgifterna i rapporten Jordbruksverkets foderkontroll 2005,
- avsaknad av en formaliserad kvalitetskontroll.

Åtgärder för att avhjälpa de brister som internrevisionen iakttog kan ge bra förutsättningar för en tillfredsställande god intern kontroll och styrning som omfattar hela processen.

Foderkvalitetsenheten lämnade en åtgärdsplan där samtliga rekommendationer skulle komma att hanteras.

Uppföljning av revision av foderkontroller

Under slutet av 2007 följde internrevisionen upp ovan redovisade revision. Uppföljningens syfte var att säkerställa att rutiner inrättats avseende de åtgärder som enheten för foder och djurprodukter redovisade i sin åtgärdsplan.

Internrevisionen kunde konstatera att lämnad åtgärdsplan i allt väsentligt hade genomförts. Dock kvarstod frågor gällande hantering av behörigheter samt formaliserad kvalitetskontroll. Internrevisionen påpekade även att det är av vikt att enheten fortsätter det arbete som påbörjats, exempelvis när det gäller processbeskrivningar och checklistor.

Revision av tillsynsprocessen

Under 2008 genomfördes en revision som syftade till att bedöma om det fanns förutsättningar för att bedriva tillsyn.

Internrevisionens sammanfattande bedömning var att det fanns brister i förutsättningarna för att bedriva tillsyn på ett effektivt sätt och med en god kvalitet. Internrevisionen har i revisionen kommit fram till att de centrala riktlinjerna för tillsynsprocessen uppfattades som oklara av de verksamheter som ansvarade för tillsynsprocessens olika delar. Det gällde såväl tolkning av vad de styrande dokumenten står för som ansvar för upprättandet av desamma. Detta påverkade planering, genomförande och uppföljning av tillsynsarbetet.

Vid avsaknad av en klar beskrivning av syftet med de styrande dokumenten finns risk för att dokumenten inte upprättas eller att innehållet i dem blir bristande. Det finns även risk för en brist av förståelse för de inblandade verksamheternas roller. Det gäller såväl rollen som beställare, som rollen som utförare av den operativa tillsynen.

Verksamheten har lämnat förslag på åtgärder som låg i linje med internrevisionens rekommendationer.

Revision av spårbarhet för Blåtunga

Under 2009 påbörjades en revision av Blåtunga. Syftet har varit att granska spårbarheten i de underlag som Jordbruksverket kommer att använda för att begära bidrag från EU för merkostnader avseende utbrott av blåtunga.

Internrevisionens samlade bedömning var att det fanns brister i spårbarheten. Av de brister i spårbarheten som internrevisionen iakttog framhölls särskilt att samtliga personalinsatser inte gick eller var mycket svåra att spåra till en specifik vaccinationsinsats. Anledningen till detta var utformningen och användningen av vaccinationsformuläret. Uppgifter om vaccinationsassistenter saknades på formuläret och uppgifter om vaccinator registrerades inte.

Internrevisionen rekommenderade verksamheten att vid arbetet med utrotning och kontroll av djursjukdomar införa rutiner som säkerställer en effektiv finansiell spårbarhet för de största kostnadsposterna. Internrevisionen rekommenderade också att verksamheten gör en översyn av vilka vaccineringsuppgifter som var nödvändiga för spårbarheten och hur de skulle inhämtas.

Revision av offentliga kontrollen

Syftet med revisionen var att bedöma om ansvarig avdelning infört rutiner i enlighet med förordning 882/2004 avseende den offentliga kontrollen. Kontrollförordning 882/2004 innehåller flera obligatoriska inslag. Internrevisionen har av dessa valt ut ett antal för granskning. Internrevisionen har granskat Jordbruksverkets förfarande i samband med den offentliga kontrollen i syfte att granska förekomsten av de utvalda obligatoriska inslagen.

Internrevisionen har iakttagit ett antal brister avseende de obligatoriska inslagen. Iakttagelserna avser avsaknad av riskanalys, dokumenterade förfaranden för kontroll, uppföljning och utvärdering. Vid avsaknad av dessa inslag riskeras kontrollernas effektivitet, enhetlighet och kvalitet. Internrevisionen har rekommenderat avdelningen för djurskydd och hälsa att snarast införa rutiner i samband med utförandet av den offentliga kontrollen så att förekomst av riskanalys, dokumenterade förfaranden, uppföljning och utvärdering säkerställs.

Avdelningen för djurskydd och hälsa har inkommit med en åtgärdsplan. Internrevisionen bedömde att åtgärderna i stort överensstämde med internrevisionens rekommendationer men har satt ett frågetecken kring verksamhetens svar vad gällde frågan om utvärdering av den offentliga kontrollen. Internrevisionen rekommenderade därför Jordbruksverket att genomföra en övergripande analys av hur kravet på utvärdering ska tolkas och hanteras.

Revision av ABP

Syftet är att granska tillsynsprocessen för animaliska biprodukter utifrån gällande regelverk och centrala riktlinjer.

Av EU:s förordningar framgår att den behöriga kontrollmyndigheten ska se till att den offentliga kontrollen är effektiv, ändamålsenlig och enhetlig.

Vi identifierade brister i alla delar i processen vilket i sin tur visade på brister i den interna styrningen och kontrollen. Utan en fungerande styrning och kontroll saknas möjlighet till förbättringar av den offentliga kontrollens effektivitet, ändamålsenlighet och enhetlighet. I förlängningen kan detta

innebära en ökad risk för spridning av smitta och ett minskat förtroende för Sveriges hantering av ABP.

Vi rekommenderade att Jordbruksverket skulle stärka den interna styrningen och kontrollen för ABP-processen genom att bland annat:

- fastställa tillsynsprocessen för ABP,
- genomföra en riskanalys av de aktiviteter som ingår i processen,
- inrätta kontroller för de identifierade riskerna,
- fastställa en åtgärdsplan för varje risk,
- löpande övervaka att kontrollerna är i drift,
- vidta åtgärder i enlighet med fastställda åtgärdsplanen i de fall kontrollerna identifierar brister,
- regelbundet utvärdera det interna kontrollsystemet och vid behov vidta åtgärder, samt
- fastställa roll- och ansvarsfördelning för respektive aktivitet i det interna kontrollsystemet.

Lämnad åtgärdsplan överensstämde i huvudsak med lämnade rekommendationer. Vi har tagit del av verksamhetens synpunkter och kommenterat där vi har annan uppfattning.

Uppföljning av revision av offentliga kontrollen

Av revisionsplanen för 2010 framgick att en uppföljande revision av nationella kontrollplanen skulle genomföras, dvs. en uppföljning av de åtgärder som verksamheten planerade genomföra med anledning av internrevisionsenhetens (IR:s) revision "Granskning av offentlig kontroll", se dnr 01-11029/09.

Vid den tidigare revisionen såg IR ett antal brister avseende de obligatoriska inslag i kontrollförfordningen som valts ut för granskning. IR rekommenderade avdelningen för djurskydd och hälsa att snarast införa rutiner i samband med utförandet av den offentliga kontrollen för att säkerställa förekomst av riskanalys, dokumenterade förfaranden (dvs. vägledning), uppföljning och utvärdering. Den åtgärdsplan som avdelningen lämnade överensstämde i stort med IR:s rekommendationer men IR satte ett frågetecken kring verksamhetens svar gällande frågan om utvärdering av den offentliga kontrollen. IR rekommenderade därför Jordbruksverket att genomföra en övergripande analys av hur kravet på utvärdering ska tolkas och hanteras.

Denna uppföljande revision startades i december 2010 och inleddes med att en statusrapport avseende verksamhetens åtgärdsplan begärdes in. Utifrån de rapporter om status som lämnats av avdelningen för djurskydd och hälsa kan IR konstatera att flera av åtgärderna inte genomförts enligt tidsplanen och vissa åtgärder har inte alls genomförts.

IR vidhåller tidigare rekommendationer och anser att verksamheten bör ta en förnyad diskussion kring hur de kvarstående åtgärderna ska genomföras

5.4 Revision av kontrollorgan

Se avsnitt 4.9.

5.5 Statens Veterinärmedicinska Anstalt

SVA har ett integrerat verksamhetssystemet inom kvalité, miljö och arbetsmiljö. Arbetet bedrivs på ett decentraliserat arbetssätt med en mindre stab och samordnare som funktionellt arbetar på respektive enhet. Fördelarna med arbetssättet är att det finns stor kompetens och ambition att få verksamhetssystemet att fungera effektivt och stödjande för den egna verksamheten.

Arbetsättet för verksamheten är att planering och uppföljning görs via processer och dokumenteras i styrkort. Behoven utgår ifrån huvudprocesserna som enheterna bryter ner till aktiviteter och tillsätter resurser. Uppföljning görs på ledningsnivå minst två gånger per år.

5.5.1 Externa revisioner

Arbetet med certifiering inom det integrerade verksamhetssystem har tagit ytterligare ett steg framåt under året och omfattar nu även arbetsmiljö enligt OHSAS 18001:2007. Inom Kvalité och miljö har det varit revisioner och förnyelse av certifikaten enligt ISO 9001:2008 samt ISO 14001:2004. Under året har det varit granskningar av kontrollorganet Swedac enligt ISO/IEC 17025:2005 som gett förnyad ackreditering och omfattar idag 120 analyser.

GLP-inspektion från Läkemedelverket har också genomförts.

Samtliga revisioner har fått godkänt resultat och avvikelserna har hanterats.

5.5.2 Interna revisioner

Interna revisioner är ett viktigt verktyg för att säkerställa att verksamhetssystemet regelbundet granskas internt och att granskningen sker på ett systematiskt och effektivt sätt. Under perioden har det genomförts internrevisioner i verksamheten enligt rutin och fastställd revisionsplan. Inga allvarliga avvikelser har noterats.

6. Nationella referenslaboratorier

I detta kapitel beskrivs hur de nationella referenslaboratorierna (NRL) uppfyller förordningens krav. Det är Livsmedelsverket och Statens Veterinärmedicinska Anstalt som är NRL. Vissa funktioner är gemensamma och andra delade och därför redovisas aktiviteterna enligt denna uppdelning.

Förkortningar används i stor omfattning i detta kapitel. Förkortningarna är specifika för sakområdet och förklaras inte särskilt här.

6.1 Gemensamma NRL-funktioner: Livsmedelsverket - Statens Veterinärmedicinska Anstalt

Kemi

Metaller (Livsmedelsverket)

2009-års PT-verksamhet fortsatte under 2010 med två PT-omgångar där oorganisk As fick stort utrymme, där vi i nuläget inte behärskar tekniken. NRLs resultat med den nyintroducerade ICPMS-tekniken var mycket lyckosam för Cd, As och Pb. Ett möte med alla NRL hölls i Geel i oktober.

Metaller (Statens Veterinärmedicinska Anstalt)

NRL har deltagit i en PT arrangerad av EU-RL. I IMEP-108 (foder) bestämdes totalhalten av Cd, Hg, Pb och extraherbart Cd och Pb. Samtliga resultat var godkända.

Mykotoxiner (Livsmedelsverket)

Under 2010 deltog NRL i EU-RLs obligatoriska studie av Ochratoxin A i spannmål, paprikapulver och kaffe. Även i en uppföljande studie av T2- och HT2-toxin i spannmål. NRL deltog också i en avprovning av en metod för ochratoxin A i lakrits anordnad av EU-RL. NRL-kontaktpersonen deltog i det årliga mötet anordnat av EU-RL.

Mykotoxiner (Statens Veterinärmedicinska Anstalt)

NRL:et var representerat vid det årliga EU-RL-mötet (10-11 mars 2010) på JRC-IRMM (Geel, Belgien), samt deltagit i en obligatorisk provningsjämförelse för ochratoxin A i tre olika matriser (paprikapulver, grönt kaffe och ett spannmålsbaserat prov) samt standardlösningar. Samtliga resultat var godkända.

Mikrobiologi

NRL-verksamheten är ett delat ansvar mellan Livsmedelsverket och Statens Veterinärmedicinska Anstalt där Livsmedelsverket svarar för livsmedel och Statens Veterinärmedicinska Anstalt för djur och foder. Aktiviteten i dessa områden under 2010 utgjordes av följande:

Campylobacter (Livsmedelsverket)

NRL har deltagit i ringtestet för campylobacter med gott resultat. NRL har också deltagit i det årliga mötet anordnat av EU-RL. Arbete har påbörjats för att byta ut de biokemiska testerna för konfirmering och artidentifiering till genotypiska (PCR) dito. Detta kommer att göras i samråd med EU-RL.

Campylobacter (Statens Veterinärmedicinska Anstalt)

Under 2010 utförde NRL cirka 3 300 kvalitativa undersökningar (påvisande) i prov från kyckling tillhörande Sveriges Campylobacter-program för kyckling. NRL har även med gott resultat deltagit i de två ringtester för detektion, kvantifiering och species-identifiering, som anordnats av EU-RL för Campylobacter. Vid det årliga EU-RL-mötet i Uppsala under hösten 2010 deltog representanter från Statens Veterinärmedicinska Anstalt

E. coli (Livsmedelsverket)

NRL har deltagit i ringtestet för VTEC med gott resultat och också deltagit i det årliga mötet anordnat av EU-RL. Under 2010 påbörjades att sätta upp PFGE som typningsmetod för VTEC (detta arbete ej ännu färdigställt). Under 2011 optimeras samt valideras serogrupper-specifika real-tids PCRn.

E. coli (Statens Veterinärmedicinska Anstalt)

Statens Veterinärmedicinska Anstalt har under året deltagit i EURL fjärde, femte och sjätte inter-laboratorie studie för detektion, isolering och typning av VTEC-isolat av olika serotyper

Listeria monocytogenes (Livsmedelsverket)

NRL deltog i en avprövning för kvalitativ bestämning av *Listeria monocytogenes* i mjölkpulver, utförande enligt standard EN ISO 11290-part 1 (amended). Vi deltog också i en ringtest med blindprover (10 st) för typning av *Listeria monocytogenes* stammar (Agg - O och H, PCR och PFGE). NRL deltog också i en workshop med målet att sammanställa ett dokument med följande arbetstitel: "Document on the proficiency of laboratories conducting challenge-tests assessing the growth potential of *Listeria monocytogenes* in ready-to-eat foods (RTE foods)" - en handledning/vägledning som hjälp (i framtiden) vid godkännande av laboratorier som utför denna sorts test. Slutligen deltog vi i den årliga workshopen vid AFSSA - numera ANSES - i Paris.

Listeria monocytogenes (Statens Veterinärmedicinska Anstalt)

Statens Veterinärmedicinska Anstalt har inte deltagit i någon ringtest under året.

Koagulaspositiva stafylokocker/ Staphylococcus aureus och deras toxiner (Livsmedelsverket)

NRL deltog under juni-augusti 2010 i en PT för detektion av se-gener med PCR. PT-övningen anordnades av EU-RL. NRL deltog i EU-RLs (ANSES, FR) årliga workshop 16-17 juni, Maisons-Alfort, Paris, Frankrike.

Koagulaspositiva stafylokocker/ Staphylococcus aureus och deras toxiner (Statens Veterinärmedicinska Anstalt)

Statens Veterinärmedicinska Anstalt har ingen analys för *S. aureus* toxin i livsmedel.

6.2 Livsmedelsverkets NRL-funktioner

Metaller i livsmedel av animaliskt ursprung (Livsmedelsverket)

Två PT-omgångar genomfördes under 2009 av EU-RL-ISS: Mjölk i vilken bestämdes As, Pb och Cd och fisk för Hg, Pb och Cd. Ett möte hölls i oktober 2009 i Rom då verksamheten diskuterades. NRL deltog. PT-verksamheten fortsatte under 2010 med två PT-omgångar. NRLs resultat för Cd och Pb var mycket bra, med den nyintroducerade ICPMS-tekniken. Ett möte med alla NRL hölls i Rom i oktober.

Pesticider i frukt och grönsaker

NRL har deltagit i det årliga EU-RL/NRL mötet där resultat av föregående års interkalibrering går igenom. En ny effektivierad multimetod togs fram av NRL 2009. Multimetoden och valideringsdata är publicerad på EU-RLs hemsida och skall 2011 uppdateras som CEN-metod. Den nya metoden är ackrediterad och operativ från och med januari 2010 på OFL och NRL. Status för 2010: 27 nya substanser har inkluderats och validerats i metoden dels på grund av utökat EU-övervakningsprogram dels med substanser på förslag från EU-RL. I dagsläget har metoden i närmast full täckningsgrad med avseende på EUs övervakningsprogram. 2011 skall 20 nya substanser inkluderas. OFL och NRL har deltagit i en EU-RLs interkalibrering för frukt och grönsaker. NRL ger kontinuerligt information och stöd till det kontrakterade officiella laboratoriet och NRL har 2010 gjort audit hos OFL.

Pesticider i animaliska och feta livsmedel

NRL för "Pesticider i animaliska och feta livsmedel" deltog i ett EU-RL/NRL möte som hölls i oktober 2010 i Freiburg. Sverige deltog i ett Proficiency Test EUPT AO5 med ett OFL samt NRL. Under 2010 har NRL bedrivit metodutveckling för de varugrupper som skall analyseras i det

koordinerade programmet 2010-2011. NRL har under 2010 också varit ett stöd för det officiella laboratoriet.

Pesticider i singelmetoder

NRL har deltagit i det årliga EU-RL/NRL-mötet. Alla singelmetoder är utlagda på ett officiellt laboratorium, Eurofins (Lidköping) för kontroll av bekämpningsmedelsrester. OFL deltar årligen i en interkalibreringsprövning organiserad av EU-RL. Under 2010 har NRL bevakat och introducerat ny metodik på området (metod för amitrol och etefon har överförts till OFL). 2011 ska förbättrad glysofat/AMPA-metod introduceras och tre andra metoder valideras in för matrisen ris och spannmål. NRL har 2010 gjort audit hos OFL.

Pesticider i spannmål

Under 2010 har NRL deltagit i Proficiency Test EUPT-C4 i råg som skickades ut till laboratorierna i februari, organiserat av EU-RL. Analyserna utfördes och detekterades med LC-MS/MS och GC-MS/MS med goda resultat. EU-RL organiserade en workshop i Köpenhamn 21-22 september. Resultat ifrån PT samt aktuella metodutvecklingar togs upp.

Antibiotika

NRL har under året utvecklat en metod för färgämnen (antiparasitmedel) i fisk vilket innebär en avsevärd förstärkning av vår förmåga att upptäcka användning av förbjudna antiparasitmedel. Dessutom har metoden för analys av antibiotika hos fjäderfä utökats med ett 20-tal substanser, så nu täcks alla registrerade. NRL har deltagit i en workshop som arrangerades av EU-RL om screening av antibiotika med biologiska metoder. NRL har också deltagit i fyra olika kompetensprovningar inom området, alla med godkända resultat.

Antelmintika, koccidiostatika, β -agonister, NSAIDS

NRL har under året fokuserat på att effektivisera och förbättra analysmetoden för beta-agonister bl.a. på grund av krav från EU-RL. NRL har också deltagit i den workshop som arrangerades av EU-RL. Där presenterade vi våra erfarenheter av analys av NSAIDS (Non Steroid Anti Inflammatory Drugs) för de övriga NRL.

Hormoner och tyreostatika

Den 1-3 november 2010 hölls en workshop på RIKILT där NRL medverkade. Under 2010 deltog vi i en ringtest (EU-RL RIKILT) för zeranol och taleranol i nöturin. Under 2009 kunde vi inte delta i en PT för kortikosteroider, eftersom det var i en matris som vi inte analyserar. I en förhandling med EU-RL har vi satt upp en lista av relevanta grupp A3 hormoner. Metodutvecklingen för analys av hormoner i urin med LC-MS/MS började i 2010 och beräknas valideras 2011. NRL deltog i en NSAIDs PT test (EU-RL i Berlin) i mjölk i september 2010.

Marina biotoxiner

NRL deltog 2010 i EU-RLs årliga möte 21-22 oktober i Wageningen (Holland). Vi är med i den av DG-SANCO och EU-RL anordnade arbetsgruppen (WG) för LC-MS/MS för lipofila marina biotoxiner. Under 2010 har vi deltagit i två WG möten: i Berlin i juni och i Bryssel i december. Vi har också deltagit i en LC-MS/MS-valideringsstudie (för okadasyragruppen, azaspiracider, pectenotoxiner och yessetoxiner) som organiserats och genomförts av EU-RL inom ramen för harmonisering av metoder i EU. Resultat från denna studie har använts som underlag för den genomförda ändringen av KOM. FÖRORDN. nr 2074/2005 (F15/2011). Utöver detta har vi deltagit i en valideringsstudie för lipofila toxiner anordnat av tyska BfR. Resultat från denna studie användes som underlag för framtagning av en CEN-metod för analys av lipofila toxiner med LC-MS/MS. Vi har också deltagit i utbildning i en kemisk mätmetod (fluorescensbaserad, LC-FD) som arrangerats av EU-RL. Uppsättning av denna metod för screening av PSP toxiner har påbörjats och planeras att bli validerad under 2011 på NRL.

Dioxiner och PCB i livsmedel och foder

Under 2010 har arbete med metodutveckling och validering av en metod för analys av dioxiner och PCB enligt förordning 1883/2006/EG bedrivits. I maj hölls ett EU-RL/NRL-arbetsseminarium i Freiburg men NRL kunde p.g.a.sent förhinder ej delta. EU-RL har under 2010 genomfört en provningsjämförelse med matriserna mjölk- och grisfett och NRL rapporterade för första gången resultat för både dioxiner och PCB. Resultaten från övningen presenterades på ett arbetsseminarium i Belgien i oktober där NRL var representerat. NRL har under hösten 2010 haft besök av representanter från EU-RL som stöd i metodutvecklingsarbetet.

Polycykliska aromatiska kolväten (PAH)

NRL har deltagit i det årliga EU-RL/NRL mötet där resultat av föregående års interkalibrering går igenom. Vi har under 2010 deltagit i årets två interkalibreringsomgångar. En på "Infant formula" (Välling) och en på olivolja. Under året har EU-RL gett ut ett nummer av Newsletter med information från EU-RL och även NRL. I denna Newsletter nr 2 har vi bidragit med en kortfattad beskrivning över hur kontrollen av livsmedel och foder är organiserad i Sverige.

GMO

Validerade metoder (förordning (EG) nr 1981/2006)

EUs referenslaboratorium för genmodifierade livsmedel och foder (EU-RL-GMFF) har sedan 2003 organiserat mer än 40 valideringsstudier inom ramen av förordning (EG) nr 1829/2003, av vilka NRL har deltagit i ca 15 valideringsstudier. Under 2010 deltog NRL i en valideringsstudie.

Genetiskt modifierade organismer/Kontrolllaboratorier (förordning (EG) nr 882/2004)

NRL bistår EU-RL genom medverkan i EU-RL Advisory Board for comparative testing. NRL har deltagit i två rundor jämförande tester organiserade av EU-RL. NRL har under 2010 deltagit i två EU-RL/NRL-möten. Kvantitativa metoder för flera majs-, potatis-, ris- och rapesevent har satts upp, validerats och lagts till den flexibla ackrediteringen. Uppsatta metoder har använts i den offentliga kontrollen av livsmedel och foder.

Material i kontakt med livsmedel (FCM)

Inom detta område har NRL deltagit i de av EU-RL utlysta mötesdagarna. Någon laborativ verksamhet har ännu inte påbörjats. I avsikt att påbörja samarbete har kontakt tagits med externa laboratorier med god kompetens inom området.

Bakteriologisk och Viral Kontaminering av Tvåskaliga Blötdjur

Ringtester för virus och E. coli/Salmonella har genomförts planerligt. NRL deltog i det årligt genomförda EU-RL-mötet. Mötet visade att som NRL är vi i dag väl fungerande. Inom tillsynen finns dock ett stort arbete att genomföra för att uppfylla gällande lagstiftning. Kontroll och tillsyn av officiellt laboratorium är utfört. Metod för analys av virus med PCR finns uppsatt men är ännu inte en Mi-metod.

Mjolk & mjölkprodukter

EU-RL har under året endast anordnat en workshop om alkalisk fosfatasaktivitet. NRL deltog ej i denna workshop. Ansvarsområdet för detta EU-RL har i grunden förändrats. Ansvarsområdet var före år 2006 till övervägande delen av mikrobiologisk karaktär men omfattar idag (förutom totalantalet bakterier) områden av rent kemisk eller fysikalisk karaktär.

Vattenhalt i fjäderfä

Inom NRL "Vattenhalt i fjäderfä" inrapporterades vattenhaltsresultat från svenska slakterierna till EU-kommissionen före den 1 juli 2010. NRL har också deltagit i ett expertgruppsmöte i Bourg en Bresse, Frankrike 18-20 oktober 2010. Expertgruppsmötet i Bryssel i mars 2010 blev inställt för vår del p.g.a. askmolnet över Europa. Rapporteringen av vattenhaltskontroller har från och med 15 juni 2009 blivit obligatoriska för MS. Tidigare har de varit frivilliga. Ingen kemisk metod finns uppsatt på NRL. Från och med 2011 skall vattenhaltsbestämningarna rapporteras direkt till KOMs nya rapporteringssystem ISAMM. NRL har under 2010 deltagit i utbildning i systemet på Jordbruksverket och har nu behörighet att komma in i systemet.

6.3 Statens Veterinärmedicinska Anstalts NRL-funktioner

NRL för Livsmedel och foder

Fodertillsatser

Under 2010 har Statens Veterinärmedicinska Anstalt deltagit i årlig workshop som hållits på EU-RL-FA inom JRC-IRMM. Under året har NRL agerat rapportör för en dossier och deltagit aktivt i granskningen av åtta dossierer för godkännande av fodertillsatser.

Animaliska proteiner

Nätverket NRL-EU-RL Animaliska proteiner och EU-RL arbetar intensivt med metodutveckling och -översyn. Fortsatta diskussioner om ändring av annex VI till Förordning (EG) nr 152/2009 har pågått under 2010. Under året en enkät om möjligheten att använda PCR för analys av bearbetat animaliskt protein genomförts. NRL har deltagit i den årliga workshopen som denna gång hölls i Turin, IT. NRL har också deltagit i en provningsjämförelse, "EU-RL-AP Proficiency test 2010".

Parasiter

Under 2010 har utvecklingen av in-house PCR för artbestämning av trikiner fortsatt. Vid alla positiva fynd i Sverige har trikinlarver skickats till EURL-P:s biobank. Rutinerna kring framställningen av ringtesten har förbättrats för att uppnå en ännu högre kvalitet. SVA har arbetat hårt för att bena upp ansvarsområden för de olika myndigheterna som är involverade i trikinlaboratoriernas verksamhet.

Särskilda aktiviteter under 2010:

Deltog i ett samordningsmöte mellan Livsmedelsverket och SVA, där samtliga NRL representerades av sin part på båda myndigheterna. Det konstaterades ånyo att ingen sådan motsvarighet fanns på parasitsidan på Livsmedelsverket.

Ringtest skickades ut till alla trikinlaboratorierna (6 st), där alla nu var ackrediterade. Även Norges motsvarande "NRL" deltog. Två fulla paneler kördes även internt i kvalitetssyfte. Flera lab fick dock göra kompletterande prov för att godkännas.

Ringtest från EURL genomfördes, med ett närmast felfritt resultat på trikinsidan. Även gott resultat på ekinokock-ringtestet.

FVO inspektion (kött & mjölk) på Livsmedelsverket, där SVA deltog som sakkunniga avseende kvalitet/ringtester på trikinsidan. SVA deltog i årets parasit workshop anordnad av EURL-P i Rom.

Swedac besökte oss för en heldagskurs i praktisk och teoretisk trikinkunskap

SVA anordnade Estlands ringtest för trikiner för andra året i följd (ca 10 deltagare)

SVA höll en 2-d grundkurs i trikin kunskap, med representanter från alla trikinlaboratorierna.

Presentation hölls för besökande lettisk delegation om vårt NRL och ev tjänster som kan erbjudas

Salmonella

NRL för Salmonella har under 2010 deltagit i tre PT avseende salmonellamed godkänt resultat:

Laboratoriet har varit representerat vid det årliga EU-RL-mötet i Bilthoven, NL.

Under 2010 planerades och förbereddes i samarbete mellan NRL:en i Danmark, Finland, Norge och Sverige, en ringtest med Salmonellakontaminerade Svinfaecesprover för de regionala laboratorierna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ringtesten som administrerades av NRL i Sverige skickades i november 2009 ut till 21 laboratorier. NRL var representerat vid SLV sk. "NRL-dag".

Antimikrobiell resistens

Under året har inga obligatoriska undersökningar inom området antibiotikaresistens på EU-nivå genomförts varför SVAs NRL inte varit engagerat i konkreta studier eller laboratoriearbete som faller under NRL-funktionen. Laboratoriet har dock som vanligt varit engagerat i de undersökningar av bakterier från livsmedelsproducerande djur som görs inom ramen för övervakningsprogrammet SVARM och i forskningsprojekt inom området antibiotikaresistens med fokus på livsmedelskedjan.

NRL antibiotika har under 2010 deltagit i de ringtester som genomförts av EU-RL. En ringtest omfattade *Campylobakter* och *Salmonella* och en annan stammar av enterokocker, stafylokokker och *Escherichia coli*. Uppgiften var att undersöka förekomsten av resistens mot ett tiotal antibiotika hos var och en av stammarna. SVAs NRL hade ett mycket gott resultat för samtliga bakterier – endast ett fåtal tester avvek från förväntat resultat. I ett tredje ringtest skulle olika prov undersökas för stafylokokker. Avsikten var att avgöra om meticillinresistenta *Staphylococcus aureus* (MRSA) fanns i proven och att undersöka dessa för bl.a. genotyp. Även här hade NRL Antibiotika ett mycket bra resultat.

I april 2010 deltog fyra representanter från NRL vid det årliga EURL- (EU-RL) mötet i Köpenhamn där bland annat resultat av ringtestarena presenterades och diskuterades.

Transmissibla spongiforma encefalopater (TSE)

Under 2010 har efter Jordbruksverkets upphandling endast ett privat laboratorium utfört TSE-analyser för slaktprover. Provningsjämförelse skickades från NRL till laboratoriet i slutet av oktober. Varje vecka granskas rådata från laboratoriet. Ett besök har under året genomförts i samband med

möte inom den s.k. lilla TSE-gruppen. Laboratoriet är enligt NRL väl skickat att utföra analysen.

NRL för djurhälsa och levande djur

Klassisk svinpest

NRL har varit representerat vid årliga EU-RL-mötet samt deltagit i PT med godkänt resultat.

Afrikansk hästpest

NRL har varit representerat vid det årliga EU-RL-mötet.

Aviär influensa

NRL har deltagit i det årliga EU-RL-mötet, denna gång i Wien, Österrike. SVA har också deltagit i den årliga provningsjämförelsen arrangerad av VLA (EU-RL) Pirbright, med godkänt resultat både vad gäller isolering och typning av influensavirus, serologi samt PCR-diagnostik av aviärt influensavirus. SVA har därutöver också deltagit i provningsjämförelse för serologisk diagnostik av Aviär influensa (ELISA) arrangerat av De Gezondheidsdienst voor Dieren (GD), Deventer, Nederländerna. Resultatet från denna jämförelse har i skrivande stund ännu inte kommit deltagarna tillhanda. Under året har SVA som NRL arrangerat en provningsjämförelse för diagnostik av influensavirus med PCR med deltagande av FOI i Umeå.

Newcastlesjukan

NRL har deltagit i det årliga EU-RL-mötet i Wien, Österrike. SVA har också deltagit i den av EU-RL arrangerade årliga provningsjämförelsen för diagnostik av aviärt paramyxovirus typ 1 (NDV) inklusive virusisolering och typning samt serologi med godkänt resultat. SVA har därutöver deltagit i provningsjämförelse för serologisk diagnostik av NDV arrangerat av De Gezondheidsdienst voor Dieren (GD), Deventer, Nederländerna. När det gäller den av EU-RL organiserade provningsjämförelsen för PCR diagnostik av NDV kan konstateras att Sverige i likhet med de flesta andra NRL-laboratorier inte har klarat av att diagnostisera samtliga prov helt rätt denna omgång. Utvecklingsarbete pågår för att optimera våra analysmetoder.

Vesikulär svinsjuka

NRL har varit representerat vid årliga EU-RL-mötet samt deltagit i PT med godkänt resultat.

Sjukdomar hos fiskar

NRL deltog i det årliga ref.labsmötet möte denna gång i Köpenhamn 2009. Under året genomfördes också ringtest av virus med godkänt resultat.

Sjukdomar hos mollusker

NRL deltog i reflabsmöte anordnat av EU-RL i Ifremer/Frankrike under mars månad 2009. Under året har NRL också deltagit i ringtest, med godkänt resultat samt deltagit i diagnostisk metodutveckling.

Sjukdomar hos kräftdjur

NRL deltog i reflabsmöte anordnat av EU-RL i Bryssel under 2009. Under året har också åtgärder vidtagit mot White Spot Disease (WSD) enligt EU-RLs rekommendationer. Framtagande av diagnostiska metoder har påbörjats

Rabies

NRL har deltagit i 3 ringtester, serologi, PCR samt en för FAT (immunofluorescens) alla med godkänt resultat. NRL deltog även i EU-RL-mötet i Nancy arrangerat av AFSSA i december 2010.

Bluetongue

NRL har varit representerat vid årliga EU-RL-mötet samt deltagit i PT med godkänt resultat.

Afrikansk svinpest

NRL har varit representerat vid årliga EU-RL-mötet samt deltagit i PT med godkänt resultat.

Mul- och klövsjuka

NRL har varit representerat vid årliga EU-RL-mötet samt deltagit i PT med godkänt resultat

Brucellos

NRL varit representerat vid det årliga EU-RL-mötet samt deltagit i PT med godkänt resultat.

Infektiösa hästsjukdomar

NRL har deltagit i ringtester för West Nile Fever serologi och PCR samt Infektiös anemi anordnade av EU-RL, Anses i Paris, alla med godkänt resultat.

7. Beredskapsplaner

Organisationen och funktion av beredskapsarbetet finns beskrivet i kontrollplanens kapitel 6.

En sammanställning av utbildningar och övningar genomförda under 2010 finns i bilaga 1 i denna rapport.

Bilaga 1.

Sammanställning av genomförda övningar och utbildningar inom beredskapsområdet, 2010

Övning/utbildning	Omfattning	Plats/deltagare	Syfte/Ansvarig
Larm inom radiakberedskapen	3 tillfällen	På plats hos respektive medverkande aktör/ Strålsäkerhetsmyndigheten, Socialstyrelsen, länsstyrelser, Jordbruksverket, Livsmedelsverket med fler berörda myndigheter	Träna larmfasen inom ramen för den nationella radiakberedskapen/Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Kriskommunikationsövning	1 dag	Livsmedelsverket/Livsmedelsverkets kommunikationsenhet	Livsmedelsverket
Radiakövning Mårten – en dag övning samt en uppföljande seminariedag	2 dagar	Övningen genomfördes hos respektive deltagare. Seminariedagen genomfördes gemensamt. /Strålsäkerhetsmyndigheten, Länsstyrelsen Gävleborgs län, kommuner, Livsmedelsverket med flera berörda myndigheter och aktörer	Övning av samverkan vid radiakutsläpp från kärnkraftverk/Länsstyrelsen i Gävle
Smittskyddsövning	1 dag	Hos respektive deltagare./ Uppsala kommuns miljökontor, Uppsala läns smittskydds-enhet, Uppsala länsstyrelse och Livsmedelsverket	Öva hanteringen av ett livsmedelsburet sjukdomsutbrott./ Uppsala kommun

Övning i nödvattenförsörjning	1 dag	Göteborg/Göteborg vatten och VAKA-gruppen	Öva hanteringen av händelse som innebär avbrott i dricksvattenförsörjningen i en större stad./ Livsmedelsverket
Regional övning – akut på olycka på E4 i Ljungby kommun	1 dag	Dricksvattenproducenter, räddningstjänster, MHK, länsstyrelsen i Kronoberg övat tillsammans med 3 kommuner.	Ökad krishanteringsförmåga och utvecklad samverkan mellan kommuner och förvaltningar samt länsstyrelsen
Utbildning – krishantering för olycka vid vattentäkt	3 dagar vid 3 tillfällen	Umeå, Hässleholm, Sigtuna/ Inbjudan till hela Sveriges kommuner. Inbjudna; dricksvattenproducenter, MHK. Ca 150 deltagare	Ge en fördjupad utbildning för att skapa spetskompetenser i regionerna i landet. Öka krishanteringsförmågan inom området olycka vid vattentäkt./ Livsmedelsverket i samverkan med SGU, MSB m fl.
Utbildning – krishantering vid vattenburen smitta	3 dagar vid 1 tillfällen	Sigtuna/ Inbjudan till hela Sveriges kommuner. Inbjudna; dricksvattenproducenter, MHK, smittskyddsenheter vid landstingen. Ca 60 deltagare totalt.	Ge en fördjupad utbildning för att skapa spetskompetenser i regionerna i landet. Öka krishanteringsförmågan inom området vattenburen smitta./ Livsmedelsverket i samverkan med SMI m fl.
Regionala utbildningsdagar med workshop	2 dagar vid varje tillfälle	Värmland, Norrbotten, Deltagare; politiska ledningar och dricksvattenproducenter, miljöförvaltning, räddningstjänst, beredskapssamordnare, socialtjänsten med flera) samt regionala aktörer som landsting, vägverk m fl.	Ökad krishanteringsförmåga, utvecklad beredskap samt risk- och sårbarhetsanalysarbetet/Livsmedelsverket i samverkan med länsstyrelse

Regionala livsmedelsövningar med smittskyddsscenario	1 dag vid 3 olika tillfällen	Stockholm och Uppsala län, Dalarna och Gävleborgs län, Västernorrland och Jämtlands län/Representanter från olika berörda aktörer som till exempel Smittskyddsinstitutet, Livsmedelsverket, kommuner, länsstyrelser och smittskyddsenheter	Utbyta erfarenheter och goda exempel samt klargöra eventuella otydligheter i roller och ansvar mellan de aktörer som blir involverade i ett livsmedelsburet sjukdomsutbrott/Livsmedelsverket
Workshop om önskad förmåga vid matförgiftningsutbrott	2 dagar	Uppsala/ Deltagare från berörda lokala, regionala och centrala myndigheter	Workshopen syftade till att förbättra och stärka samarbetet mellan aktörer som på olika sätt arbetar med matförgiftningsutbrott och att gemensamt finna vägar till hur detta arbete kan utvecklas. /Mikrobiologienheten på Livsmedelsverket.
Toxinworkshop	2 dagar	SVA/Forskare från SVA, FOI, SKL och Livsmedelsverket	Informera varandra vad som görs på området och diskutera framtida samarbeten. /SVA
Scenarioövningar, Resurslaboratorium för beredskapsanalys (RUB)	3 st halvdagar	SVA/Deltagare i projektet från SVA och Livsmedelsverket	Tre scenarioövningar för att förbättra arbete och rutiner på säkerhetslaboratoriet. /SVA och Livsmedelsverket
Laboratorieresponsnätverket (LRN) - studiebesök hos finska polisen	2 dagar	Helsingfors/Deltagare från Livsmedelsverket, SVA, FOI och polisen	Se hur finska polisen hanterar provtagning och forensik. /LRN

Övning OLC - Utbrott av mul och klövsjuka	1 vecka	Hos Jordbruksverket, , SVA och Livsmedelsverket samt på Åsbro kursgård, Örebro län./ Jordbruksverket, SVA, Länsstyrelsen i Örebro län, Livsmedelsverket	Öva och utbilda den nya krisorganisationen på Jordbruksverket samt använda det nya lednings- och informationssystemet LEIF. Utöver berörda myndigheter deltog näringen och observatörer, såväl nationella som internationella (Norden, Baltikum och Ryssland) /Jordbruksverket
Växtskydd-Fytosanitära området	2 dagar	Jordbruksverket	Öva krisorganisationen och identifiera brister och förbättringsområden. / Jordbruksverket
Samordningskonferens i Norrköping	1 dag	Statens Veterinärmedicinsk Anstalt (Enh. f. sjukdomskontroll och smittskydd samt Djuravdelningen Jordbruksverket.	Genomgång av arbetsrutiner och ansvarsfördelning under utbrottsbekämpning.